

CrossConnect
MINISTRIES

TI KINALINTEG TI DIOS, TI SUBBOTTAYO

NI JACKIE OESCH

**DAGITI ISTORIA KEN BERSIKULO KET NAGTAUDDA
KADAGITI LIBRO TI EZRA, NEHEMIAS, KEN DAGITI
PROFETA**

LEKSION 1: *IDI NAKITA TI DIOS... NAGBALIW TI PANUNOTNA-JONAS*
**LEKSION 2: *DAGITI ADIPEN TI KANGATOAN A DIOS-NI DANIEL KEN DAGITI
GAGAYYEMNA***
LEKSION 3: *TI ADIPEN TI SIBIBIAG A DIOS-DANIEL KEN ARI DARIO*
LEKSION 4: *TA KAS ITI TIEMPO A KAS ITI DAYTOY-ESTER*
LEKSION 5: *TI NAIMBAG NGA IMA TI DIOS-EZRA*
LEKSION 6: *NALINTEGKA-NEHEMIAS*

“...INDULINKO DAGITI SAOM ITI PUSOK...”

SALMO 119:11

Partuat iti **TENTHPOWERPUBLISHING**

www.tenthpowerpublishing.com

Copyright © 2018 iti CrossConnect Ministries

www.crosscm.org

Nakareserba amin a pagrebbengan. Awan iti uray maysa a paset daytoy a libro iti mapartuat nga awan pammalubos manipud iti nangisurat, malaksid kadagiti naikkan a mangwanawan kadagiti ababa a paset, wenno dadduma a paset ti makoppia, maidulin iti aniaman a pamuspusan kas iti xeros, wenno maidulin iti computer wenno mai-scan nga awan pammalubos manipud iti nangisurat.

Malaksid kadagiti namarkaan, dagiti naadaw iti Nasantoan a Surat ket naggapu iti Nasantoan a Biblia, English Standard Version[®] (ESV[®]). Copyright © 2001 iti Crossway, publishing company ti Good News Publishers.

Naipalubos a maisar. Nakareserba amin a pagrebbengan.

Ti “ESV[®]” ken “English Standard Version” ket nairehistro a marka ti Crossway. Ti panangusar kadagitoy a marka ket addaan pammalubos manipud iti Crossway

Dagiti namarkaan a paset ti Nasantoan a Surat ket naaggapu iti Ilokano Popular Version iti Philippine Bible Society a kameng ti United Bible Societies.

Ti desinyo ket partuat ti Inkwel Creative

PANANGRUGI

Rugiam ita ti maysa a pannakigasangasat a mangbukel ti biagmo. Daytoy a panagdaliasatmo ket naidumduma kenka ken mangilasin iti biangmo babaen iti regget ken tarigagaymo a rumang-ay iti pannakaawatmo iti libro a maaw-awagan a Ti Nasantoan a Biblia. Ti panangitedmo ti bagim ken oras iti panagadal ti mangipatalged iti irarang-aymo iti biag bayat nga agsasao kenka ti Dios babaen ti Saona.

Maiyawis a bayat ti panagadalmu, adda koma kenka dagiti sumaganad a kasapulan:

1. Kopya daytoy a maadal a paset: *Ti Kinalinteg ti Dios, Ti Subbottayo*
2. English Standard Version ti Nasantoan a Biblia (ESV). Palagip: No gumatangka ti Biblia, kitaem no mabalbalin ‘tay Biblia nga adda iti:
 - a. ligason a nakaisuratan dagiti sabali a pakabasaan ti sabsabali pay a paset ti Biblia.
 - b. sabali a pabasaan no sadino a paset ti Biblia ti pakasarakan ti isu met laeng a nausar a balikas a gagangay a masarakan iti likudan ti Biblia, ken,
 - c. sumagmamano a mapa a masarakan met laeng iti likodan ti Biblia.
3. Ball pen wenno lapis
4. 3x5 wenno 4x6 a tarheta.

No addan dagiti tallo a paset a nainaganan iti #2 addaankan iti makaanay a ramit para iti panagadal ken sisasaganan ti naballigi a panagsukisok babaen kadagitoy nga adalen. Nu kaspangarigan ta daytoy ti umuna a pannakaisangom iti Biblia, mabalbalin met a mangrugika iti adalen a napauloan ti *Panangsukisok ti Biblia*. Daytoy nga adalen ti mangited iti ramramit iti panagsukisok a nadisenyo a tumulong kenka a mangbukel ti kabaalam ken ipaayannaka iti naan-anay a talged nga kas agad-adal iti Biblia. Ti *Panangsukisok ti Biblia* ket mabalbalin a makopya nga awan baybayadna wenno obligasyon a sungsubatam manipud iti CrossConnect Ministries website (www.crosscm.org). Numan pay mairekomenda daytoy nga adalen, saan met nga rumbeng unay para iti naballigi a panagadal ti *Ti Kinalinteg Ti Dios, Ti Subbottayo*

Saanka nga agpangngadua a mangmarka ti Bibliam. Kukuam daytoy a Biblia nga adalem. Aramidem a kas kukuam babaen kadagiti isuratmo a pammalagip, dagiti inugedam a balikas, dagiti minarkaam, dagiti pinatimbokelam ken inikkam iti pagitudo. Mabalina nga agusarka iti kuwaderno wenno tablet para kadagiti isuratmo a kapanpanunotan, salsaludsod, ken pangsurotan iti panagdaliasatmo bayat iti panagadal.

Naisurat daytoy nga adalen a ramit, tapno mabalina iti agadal a siksika. Addaan iti naiget a disiplina iti bagim maileppasmo daytoy a ramit a dika unay narigatan. Kagiddan pay daytoy iti pannakaalam iti baro nga inpormasyon, ibingay dagiti baro pannakapalawag, ken agsaludsod iti sumagmamano a naririgat a saludsod nga agkasapulan ti sungbat. Maiyunay-unay ngarud a mangawiska iti sumagmamano a gagayyemmo a kaduam nga agadal.

Sapay koma ta maaddaanka iti rag-o iti panagadalmo. Sapay koma ta ti pusom ket silulukat nga umawat bayat nga agsasao ti Dios kenka babaen iti Saona. Sapay koma ta dagitoy nga istorya iti Biblia ti mangipatalged manen kenka ti nagdakkelan nga ayatna nga intedna kenka babaen iti Anakna a ni Jesu-Cristo, nga Apo ken Manangisalakantayo.

Palagip ti Editor:Maipakaawat, a dagiti naipadakkel a sandi-nagan a mangdakdamat ti Dios. Kas koma ti “... ania ti kinunaNa,” wenno “..Isu ti kinunaNa.”

PAKAUNA TI PASET

Daytoy a paset ti adalen *Ti Kinalinteg ti Dios, Ti Subbottayo* ket ipannatayo iti pagpatinggaan iti pakasaritaan ti Israel a kas naisurat iti Daan a Tulag a paset iti Biblia. Kitaentayo dagiti tallo nga istoria a naisurat iti libro dagiti profeta a Jonas ken Daniel. Dagitoy nga istoria ket iyam-ammonatayo kadagiti sumagmamano a tattao, a managan iti Jonas, Daniel, Sidrac, Misac, ken Abednego. Mainayon pay, adalentayo dagiti tallo a libro ti Ester, Ezra, ken Nehemias. Manen, mapaliiwtayo ti kinapudno ti Dios kadagiti tattao bayat iti panagtrabaho iti tengnga ti biag dagiti nadumaduma a tattao tapno aramidenna dagiti panggepna.

Dagiti mausar iti Leksion 1 ket mangrugi iti sumagmamano a ramit mangadal manen iti maipapan kadagiti profeta, no siasinoda ken no ania ti panggepda a kas profeta. Sumaruno a kitaentayo iti pakasaritaan iti aglawlaw a no kasano a nagnaedan dagitoy a tattao ken sadiay a ti nakapasamakan dagiti istoriada. Maadaltayo no ania ti napasasamak kabayatan ti a) dagiti tawtawen sakbay ti pannakaitalaw a kas balud ti Pagarian ti Israel (amianan) ken Juda (bagatan) idi inabak ida dagiti armada Asiria ken Babilonia kas iti panagsaganadda, b) ti 70 a tawen a pannakaitalaw a kas balud bayat iti panagturay dagiti ar-ari ti Babilonia ken Persia, ken c) dagiti tawtawen kalpasan ti pannakaitalaw a kas balud idi pinalubosan da Ari Ciro ken Dario ti panagsubli dagiti Israelita idia Jerusalem.

Agsardengka pay nga umuna ken mapanka iti Listaan dagiti Linaon a ditoy ti nakaisuratan dagiti Liblibro ti Biblia. Iti panagtultuloy ti panagadal maipalagip kadaytoy a dagiti Liblibro ti Biblia ket saan a naurnos segun iti panagsasaruno ti pasamak ngem ketdi nailistada a nagrupo. Kas pagarigan, dagiti Libro ni Moises, wenna ti Pentateuch, ket dagiti umuna a lima a Libro. Dagiti sumaruno a sangapulo ket dua a Libro manipud Josue agingga iti Ester ket nakaibagaan ti pakasaritaan ti Israel. Dagiti sinurat dagiti profeta a nangrugi iti Libro ti Isaias ken nagtultuloy agingga iti maudi a Libro ti Daan a Tulag ti Malakias. Dagiti profeta ket nagsaoda kadagiti nairanta a tattao ken nalawag a kasasaad bayat dagitoy a tawtawen ti pakasaritaan ti Israel, nangnangruna kabayatan dagiti tawtawen a naisurat kadagiti Libro ti Umuna ken Maikadua nga Ar-ari ken Cronicas, Ester, Ezra, ken Nehemias.

Matulongannaka manipud iti sumagmamano a panangkita iti mapa bayat iti panangpaliwmo ti pannagna dagiti tattao a napapanaw a rumuar iti Naikari a Daga ket maipanda iti daga a nakaadipenanda. Daytoy a panagdaliasat ket agbalin a napatpateg iti panangkitatayo ti dakkal a kaadayo ken ti nalawa a disierto a kasapulan a ballasiwenda. Ket saantayo a liplipatan a daytoy a tiempo iti pakasaritaan ket saan a maipada iti amin a panagdaliasat ti Maikaduapulo ket maysa a Siglo iti wagas ken nam-ay ti bagi.

Isu nga rugiantayon! Ragsaken ti agadal. Ikarigatam a piduten dagiti barbaro a kapanpanunotan ken pannakalawlaw bayat iti panangkitam iti pannakaipakat dagitoy a panursuro ti Biblia, dagiti istoria, ken dagiti tattao iti bukodmo a biag. Kitaem dagiti luglugar a no sadino nga agsasao ti Apo dita pusom. Nagkararag ni Jona iti uneg ti tian ti dakkal nga ikan ken ni Daniel a nagkararag iti uneg iti rukib dagiti leon. Da Sedrac, Mesak, ken Abednego a nagna iti gumilgil-ayab nga orno a saandan a nakareppet ken ni Ester a situtured a nagtakder iti sangoanan ti ari.

Mabalin a masarakam ti bagim a naikuyog kadagiti magmagna nga agsubli ti Naikari a Daga kalpasan ti tiempo a binubosda iti pannakabalud ken pannakaadipen ket ita nakasaganakan a mangrugi iti baro a biag babaen iti panagsublim iti nakaisugudam. Mabalin a mkarikhaka iti panagdandanag ket karit babaen kadagiti saanmo nga ammo nga adda iti masangoanan. No saanka pay a pulos a nagna iti daytoy a dalan idi saanmo a liplipatan iti kumita iti aglawlawmo. Agdaldaliasatka a kaduam dagiti adu sabsabali a tattao. Magmagnatayo a sangsangkamaysa a katuatayo ti Dios isu a simmurot katuatayo, a subsubbotenna dagiti napalabastayo ken itedna ti namnama para iti masakbayan, ti balangat ti kinalintegna.

Maysa nga ababa a palagip sakbay a mangrugitayo... Ti *Panangsubbot* ket tignay a manggatang manen iti maysa a banag wenno ti sabali a tao. Maysa a tignay a panangruk-at wenno mapalubosan gapu iti pananggatang a napasamak. Ti maysa a nasubbot ket naisalakan wenno nawayawayaan. Daytoy nga adalen ket itultuloyna ti istoria ti Dios iti panangsubbotna kadagiti tattaona. Sinubbot ti Dios ti Israel manipud iti pannakaadipenda idiy Egipto ginagasut a tawen iti napalabas (Exodo 1-14). Ita makitatayo ti trabahona nga agsubbot ket agtultuloy a maipakita bayat ti panagsubli ti Israel manipud iti pannakaitalawda a kas balud ket ipasdek manen ida ti Dios idiy Naikari a Daga. Saritaen ti Biblia ti panangsubbot ti Dios katuatayo tapno agbiagtayo a sililinteg iti sangoananna—napakawan, naayat, ket agtawid iti agnanayon a biag! Siputan ti aramid ti Dios a panangsubbot para kadagiti tattao, dagiti Israelita, ti mangukrad iti daytoy nga adalen.

UMUNA A LEKSION

IDI NAKITA TI DIOS... NAGBALIW TI PANUNOT TI DIOS

JONAS 1-4—TI ISTORIA NI JONAS

TI PAKABUKLAN TI LEKSION 1

Pakabuklan

Pakauna

Leksion 1: Jonas 1—4

- Ti Trabaho ti Profeta
- Ti Plastar ti Pakasaritaan
- Ti Bilin ti Dios
- Ti Sungbat ni Jonas
- Iti Uneg ti Sabali a Tian
- Agrubuat a Mapan Idiy Ninive
- Ti Naayat-Naasi ken Kaasi ti Dios
- Ngem

PAKAUNA

Ti sungbattayo iti bilin ti Dios ket saan a kankanayon a sungbat iti panagtulnog. Likliklikan ni Jonas ti mangibaga iti “wen” iti Dios. Iti daytoy a leksion ammoen no ania ti dinawat ti Dios ken ni Jonas nga aramidenna ken duktaalen no ania ti sungbat ni Jonas. Kasano a sinango ti Dios ti natured a panagsukir ni Jonas? Kasano a nairaman dagiti tattao iti aglawlaw ni Jonas iti panagsukirna? Sinardengan kadi ti Dios ni Jonas? Sinardengannatayo kadi ti Dios?

Bayat iti panangbasam ti Libro ti Jonas siputam ti bassit a balikas a “ngem.” Patimbokelam wenno palatakem daytoy a balikas a nalaka a malabasan. No nalpasmon a nabasa tandaanam no namin-ano a naaramat daytoy a balikas. Ikkam iti tiempo a mangpanunot iti nagdumaan ti “ngem” a naaramid iti biag ni Jonas. Mbalin met a piliem a kitaen dagiti tiempo iti bukodmo a biag idi a ti “ngem” ket kasla isu amin daytoy ti nangaramid ti pakaidumaan.

Kinuna ti Jonas 2:9, “*Ngem* siak karamin ti timek ti panagyaman ket idatonko kenka; ket aramidek no ania ti insapatak. Kukua ti Apo ti pannakaisalakan!” Dakdakkal ti ayat ti Dios ngem iti panagsukir ken ibubusor ni Jonas. Inikkan ti Dios ni Jonas iti managbabawi a puso, maysa a puso a sumungbat iti panagdayaw ken panagyaman iti Apo iti panangitena kekuana ti namnama, namnama a nakabatay iti saan nga agbalbaliw nga ayatna.

Paset 1

PAKAUNA: Dagiti liblibro ti Daan a Tulag manipud ti Isaias agingga iti Malakias ket insurat dagiti profeta, Napno iti Espritu ti Dios dagitoy a tattao, insaoda ti Sao ti Dios kadagiti tattao, kadagiti ar-ari a mangiturturay kadakuada, ken kadagiti papadi a makisa iti Dios iti biangda. Ti napalabas nga adal, *Ti kaasi ti Dios, Tti Salakantayo* ket inyam-ammonatayo dagiti ar-ari ken Ndagiti sumagmamano a profeta iti Umuna ken Maikadua nga Ar-ari ken Umuna ken Maikadua a Cronicas. Ti adalen ket innayonna ti dua a nangnangruna a mabigbigbig a profeta da Elias ken Eliseo isuda a saan laeng a profeta a kas kada Isaias ken Jeremias, a kas pagarigan.

PANURSURO: Napintas a tiempo a sublianan nga adalen no siasino dagiti profeta ken no ania dagiti panggepda a kas profeta. Kanayon a panpanunoten nga iti laksid ti kinapudno nga nagbalangkantisda iti bagbagida iti sangoanan ti sabsabali a didiosen ken pinanawanda ti linteg ken turayna iti bibiagda babaen iti panangpilida nga agaramid iti dakes, nupay kasta, nagbaliw ti panunot ti Dios ken kinamatna ida babaen iti natibker nga ayatna. Ti kangrunaan a tarigagayna ket maaddan iti nadekktet, naayat a langenlangen kadagiti napili a tattaona. Dagiti profeta ket isuda ti pannakatimek ti Dios nga umaw-awag kadagiti tattaona nga agsubli Kenkuana.

Dagitoy a mensahero ket pinili ti Dios ken intedna ti trabaho a *mangiwaragawag ti sao ti panangukom* kadagiti Israelita gapu ti dakes a daldalan a pinilida a pagbiagan. Pinanawanda ti Apo a kas Diosda ken nagkurno, nagdaydayawda iti dios a ni Baal ken ti didiosen ti kinataba a ni Astarot. Ti nakarimrimon a panagdaydayaw a mainayon iti panagsalamangka ken panagan-anito, makium-uman kadagiti espiritu dagiti natay ken dagiti espiritista, ken uray pay dagiti panagidaton iti mapuoran a tao.

Babaen iti timek dagiti profeta ti Dios ket *inayabanna dagiti tattao nga agbaw-ing manipud kadagiti dakes a daldalanda* ken *indiyana ti kari ti kaasina* babaen iti panangisublina ti pannakilangenlangenna kadagiti amin nga agsubli Kenkuana. Kangrunaanna, inturong dagiti profeta dagiti tattao ti Dios, nga inturongda ida iti Maysa nga isu nga umay a kas Mannubbot ken Mangisalakan, ni Jesu-Cristo, Ti Maysa a Nalinteg (Jeremias 23:5-6).

Iti daytoy nga adalen siputan dagitoy tallo a paset ti trabaho dagiti profeta. 1) ti panangiwaragawag iti panangukom ti Dios, 2) ti ayab iti panagbabawi—ti panagtallikod manipud iti dakes a daldalanda ken agsublida iti Dios, ken 3) ti kari ti kaasina nga isublina ti pannakilangenlangenna kadagiti tattaona.

KASASAAD TI PAKASARITAAN: Ti sumaruno a karit ket isu ti pannakaadda ti pannakaawat no ania ti panagsasaruno ti pasamak bayat ti panagturay dagiti ar-ari ken dagiti profeta isuda a nangiwarwaragawag iti Sao ti Dios a panangukom kadagitoy nga ar-ari. Iti 2 Cronicas 36:15-21 naammoantayo a ti ari ti Babilonia, ni Nebucadnesar, a binaludna ti Jerusalem ken impanna idiaiy Babilonia dagiti nabatbati nga Israelita a nakalisi ken patay bayat ti pannakadadael ti Jerusalem. Dagitoy a nabatbati ket nagnaedda idiaiy Babilonia a kas tagabu ken ad-adipen iti uneg ti pitopulo

a tawen. Bayat daytoy a tiempo ti Ari ti Persia ket nagbalin a nabileg ket pinarmekna ti Babilonia.

SAKBAY TI PANNAKAITALAW A KAS BALUD—Bayat dagitoy a tawen dagiti Israelita ket nagnaedda idia Israel ken Juda. Da Isaias ken Jeremias ti dua kadagiti adu a profeta a nagipadpadto kadagiti agnanaed iti pagarian ti Israel ken Juda sakbay a naitalawda a kas balud.

1. Basaen dagiti balbalikas ti pammallaag ni Isaias iti Isaias 5:4-6. Bayat iti panangbasam dagiti bersikulo 8-23, ugedam iti sirok ti balikas a “asi pay” a masarakan iti amin a paset daytoy a kapitulo. Ti Isaias 5 ket maysa a pagarigan iti ballaag ti profeta kadagiti Israelita. Daytoy ket kapitulo ti panangay-ay ken panangukom. Iti bersikulo 7 iti siasino ti sarsaritaen ni Isaias a kas kauvasan? _____
 - a. Ania ti panakaukom kadagiti tattao nga awan iti panangipategda para iti inaramid ti Apo (bersikulo 11-15)? _____
 - b. Ania ti ballaag kadagiti tattao a nangigalut ti bagbagida iti basol, allilaw, ken dakes, kadagiti agkuna a ti kinadakes ket naimbag ket ti naimbag ket kinadakes, ken kadagiti tattao a malalaki iti panaginom iti arak, ken ibagana nga awan basol ti nagbasol ken ilibakna ti hustisia kadagiti inosente (bersikulo 18-25)? _____
2. Basaen ti Jeremias 3:6-14 ket bayat iti panangbasbasam ugedam iti baba dagiti balikas a “nagulib” (Pagarian ti Israel) ken “manangallilaw” (Pagarian ti Juda). Sarsaritaen ni Jeremias maipapan ti saan panagtalinaed a napudno dagiti tattao ti Dios Kenkuana. Imbes nga agtalinaedda a napudno Kenkuana pinilida ti agaramid iti pannakiabig iti panangitedda dagiti bagbagida iti sabali a didiosen, nagaramidda iti nakarimrimon ken dakes.
 - a. Ania ti ladawan nga iladladawan ni Jeremias iti bersikulo 6-10? _____
 - b. Ania ti imbaga ti Dios maipapan iti bagina iti bersikulo 12? _____
 - c. Ania ti mensahe ti Dios iti nagulib nga Israel babaen iti profeta iti bersikulo 12-14? Paulit-ulit nga aw-awagan ida ti Dios nga _____ (bersikulo 12, 14)
 - d. Iti bersikulo 13 ay-ayaban ida ti Dios nga _____ dagiti basolda.
 - e. Ket, ania ti inaramidda (bersikulo 13)?
 - i. _____ a maibusor ti Apo a Diosmo.
 - ii. _____ iti panangpabormo iti biang dagiti gangannaet a didiosen, ken
 - iii. Saanmo a _____ Kaniak.

Ti Isaias ken Jeremias ket pagarigan ti dua a profeta a nangidanon dagiti ballaag ti Dios kadagiti tattaona bayat iti panagturay dagiti ar-ari iti Pagarian ti Israel ken Juda. Ti Akin- amianana Pagarian ti Israel ti immuna a pagarian a nadadael. Innala dagiti taga Siria iti babaen iti panangidaulo ni Ari Salmaneser. Ti Libro ti Jonas ket naisurat *sakbay* ti pannakadadael ti Israel.

TI PANNAKAITALAW A KAS BALUD—Dagitoy dagiti tawtawen idi nagnaed dagiti Israelita idia Babilonia iti babaen ni Ari Nebucadnesar. Ti Libro ti Daniel ti nakaisuratan dagiti

sumagmamano kadagiti pakasaritaan iti pannakaitalawda idi a dagiti tattao ket nagnaedda idia Babilonia ken ni Nebucadnesar ti ari. Iti daytoy nga adalen nga istoria ket bayat ti pannakaitalaw ti Israel ket mainayon pay dagiti Libro ti Daniel ken Ester. Ti pannakaitalaw a kas balud ket naggibus idi tawen 539 B.C. idi a ti ari ti Persia a ni Ciro ket inabakna ti Babilonia. Nupay kasta ti panagsubli idia Jerusalem, ket napasamak iti uneg ti nabayag a tiempo a grupo-grupo dagiti agsubli.

KALPASAN TI PANNAKAITALAW A KAS BALUD—Dagitoy dagiti tawtawen idi a ti Israel ket nangrugida nga agsubli idia Jerusalem iti babaen dagiti ar-ari ti Persia a da Ciro, Dario, ken Xerxes, am-ammo pay a kas Artaxerxes. Dagiti Libro ti Ezra ken Nehemias ket napasamak pitopulo a tawen kalpasan ti pannakabaludda kabayata dagiti tawtawen a naikkan iti gundaway dagiti Israelita nga agsubli ken bangonenda manen dagiti bagbagida idia Naikari a Daga.

Dagiti Libro, iti aniaman a rason, ket saan a naurnos segun iti panagsasaruno dagiti pasamak. Ti adalen, *Ti Kinalinteg ti Dios*, *Ti Subbottayo*, ket ibagana ti sumagmano a pakasaritaan ti Israel babaen dagiti sumarsaruno nga istoria:

1. Ni Jonas ke ti ayab a mapan idia Ninive
2. Ni Daniel ken ti rukib ti leon
3. Sedrac, Mesac, Abednego ken ti gumilgil-ayab nga orno
4. Ester, ti Reyna ti Persia
5. Zerubbabel, ti pangulo, ken ni Ezra, ti nagited ti linteg
6. Nehemias, ti nagipatakder

Maysa a balikas a pammatibker... saanka a maparikutan unay kadagiti nagnagan iti amin a nadumaduma a tattao, bilang dagiti Liblibro, wenno ti listaan dagiti napapateg a pagteng. Iti Psaet 1 ket naiyam-ammoka kadagiti profeta ken dagiti trabahoda babaen kada Isaias ken Jeremias. Naikkanka iti ababa a bagi ti pakasaritaan dagiti tawtawen sakbay ti pannakaitalaw, dagiti tawtawen iti pannakaitalaw a kas balud iti babaen ti turay ti Babilonia ken Persia, ken dagiti Liblibro a nangsakup ti tiempo kalpasan ti pannakaitalawda a kas balud. Mainayon pay, addaanka iti listaan dagiti istoria a nainayon iti daytoy nga adalen. Isu nga agtultuloytayo ken rugiantayo babaen ti pananglukat iti Libro ti Jonas.

Paset 2

ARAMIDEN: Ti Libro ti Jonas keta baba, eksakto nga uppat nga abbaba a kapitulo. Maguyugoyka a mangbasa kadagitoy a kapitulo iti maysa laeng a tugawan. Ragsakem ti agbasa a kabukbukodam ti istoria ni Jonas ken ti dakkal nga ikan! Iti panagbasbasam, ugedam iti baba dagiti balbalikas wenno grupo dagiti balikas a makaagaw iti imatangmo.

PANAGSANAY:12

1. Naibaga kadaytoy iti Jonah 1:1 a ti Sao ti Apo ket immay ken _____ nga anak ni _____. No adda ti Bibliam nga adda ti listaanna dagiti sabali a pakabasaan, kitaem iti 2 Ar-ari14:23-25.

- a. Iti bersikulo 23 naammoantayo a ni Jereboam II ti ari ti Israel. Ania ti naibaga kadatayo maipapan iti daytoy nga ari iti bersikulo 24? _____
 - b. Sino ti profeta a nangibaga ti Sao ti Apo kenkuana (bersikulo 25)? _____
 - c. Ti profeta ket naggapu manipud iti Gat-Hefer, maysa nga ili idiyay Zebulon iti amianan.
2. Ania ti Sao iti Apo nga immay ken Jonas iti Jonas 1:2? _____
-
- Birokem daytoy a dakkell a ciudad ti Nineve iti maysa kadagiti umuna a mapa iti likudan ti Bibliam. Sadino ti pakasarakan ti ciudad? _____
3. Kasano a simmungbat ni Jonas iti bersikulo 3_a? _____

PANURSURO: Binagaan ti Dios ni Jonas a mapan idiyay Nineve. Ngem timmaray isuna nga immadayo iti Apo. Tapno maawatam ti inaramid ni Jonas iti imbilin ti Dios kenkuana kasapaulan a maammoantayo iti maipapan iti Nineve. Ti Nineve ket isu ti kabisera ti Asiria ken ni Salmaneser ti ari. Ni met Oseas ti ari ti Israel ita. Dandanin lakuben ni Ari Salmaneser ti Israel ken ipanawna dagiti Israelita idiyay Asiria (2 Ar-ari 17). Aramiden ni Ari Samaneser ti Pagarian ti Israel a kas iturayanna a kayatna a saoen nga agbayad iti buis ti Israel kenkuana.

Ti panangsakup ti Asiria ket nalawag ket kuna ti Apo ken Jonas, “Inka iti dakkell a ciudad ti Nineve ket ipukkawmo ti maibusor kenkuana...” Ibabaon ti Dios ni Jonas iti puso ti pagilian, iti daytoy dakkell a kabisera a ciudad a dandani mangdarup ti Pagarian ti Israel! Ken ania ti adda nga aramiden ti profeta? “...ipukkawmo ti maibusor kenkuana.” Ania ti panpanunoten ti Dios? Ania ti adda a dawdawatn ti Dios nga aramiden ni Jonas—matay! Tapno mabalud? Nga agbalin a tagabu? Agbalin a maag?

Apay a maaddaan iti gundaway ti Nineve nga agbabawi? Daytoy ngata ti rason a sabali iti nagturongan ni Jonas agsipud ta kagurgurana dagiti taga-Asiria (dagiti taga-Nineve) a kas sabali a grupo dagiti tattao? A kas naranggas a kabusor?

Daytoy nga istoria iti Nineve ti nangikabil ti entablado para iti nabatbati iti Libro ti Jonas. Ket nangrugi amin daytoy iti Sao ti Apo nga immay ken profeta Jonas...

DAGITI SALSALUDSOD A PAGPANPANUNOTAN: Awan maaramidan ti maysa no di damagen ti saludsod:

1. No dawaten ti Dios a mapanak iti sabali a lugar, mapanak kadi? No dawaten ti Dios nga ipanko iti peggad ti biagko, mapanak kadi? Ania ti mangiturong kaniak iti panagikeddengko no mapanak wenno saanak a mapan? _____
 2. Mabaln a mabigbigak ken Jonas. Ania dagiti banbanag a pakaigapuan a tumarayak nga umadayo? _____
-

Paset 3

PANAGSANAY:

1. Ngem timmaray ni Jonas nga agturong iti _____ (bersikulo 3). Awan ti siasinoman a makaammo no sadino ti eksakto nga ayan ti Tarsis, mabalin nga adda iti akin-Laud a Europa, ngem ti pagturonganna ket laud ket ti Nineve ket adda iti daya. Nakakadkadlaw, nga agturong isuna iti naan-anay a sabali a turong.
2. Birokem ti Zebulun iti mapa ken sumaruno a birokem ti ili ti Joppe nga agpa-abagatan iti igid ti baybay. Dita a nakakita iti bapor nga agturong idia Tarsis. Segun iti bersikulo 3b ania ti rasonna nga aglayag? _____
3. Iladawam iti bukodmo a balbalikas ti nakarigrigat a kasasaad iti barko: _____
4. Ngem sadino ti ayan ni Jonas ken ania ti ar-aramidenna? _____
5. Napalalo ti siddaaw ti kapitan. Ania ti kayatna nga aramiden ni Jonas (bersikulo 6)? _____
6. Ania ti remedio dagiti tripulante (bersikulo 7)? _____
7. Ania ti nagbanaganna? _____
8. Naalisto a naiyasiddeg dagiti tripulante kadagiti pasaheroda. Kitaem dagiti amin a damage a sinalaludsodda ken Jonas. Ania ti sungbatna kadagiti saludsodda (bersikulo 8-9)? _____
9. Mabalin nga ammon dagiti tripulante nga itartarayanna ti Apo ngem ita kayatda nga ammoen no apay! Kalpasan nga impudnona a daydayawenna ti Namarsua ti langit, ti baybay, ken ti daga, isuda ket _____. Ania ti kayatda a maammoan (bersikulo 10)? _____
10. Ita kayat a maammoan dagiti tripulante no ania ti maaramid a makikappia iti daytoy makapungtot a Dios. Isu a sinaludsodanda ni Jonas (bersikulo 11, “ _____”)
11. Ania ti sungbat ni Jonas (bersikulo 12)? _____
12. Ammona a nagbasol isuna. Isuna ti rumbeng a mapabasol iti kaadda ti bagio ngem imbes nga itapuakda isuna iti taaw, ania ti inaramid dagiti tripulante? _____
13. Ngem pimmigsa ti dakkal a bagio. Saan a makapaggaud dagiti tripulante nga agpaigid. Iti bersikulo 14 ket immawagda iti Apo. Ania ti kababagas ti kararagda? _____ -
14. Ania ti napasamak iti bersikulo 15 ken 16?
 - a. Ken Jonas? _____
 - b. Iti taaw? _____
 - c. Dagiti tripulante? _____
15. Ngem ania ti inted ti Apo iti bersikulo 17? _____
“ket ni Jonas ket _____.”

PAGPANPANUNOTAN: Ikkantayo ti tiempo a taliawen daytoy a kapitulo ken kitaen dagiti sumagmamano a banbanag...

1. Makitam kadi a makapagagar a ti itartarayan ni Jonas ket ti Dios a pagdaydayawanna (bersikulo 9)? Anai iti umay a kapanpanunotan iti panunotmo? Kaano a makitam ti bagim nga itartarayan ti Dios a nangaramid kenka? _____
2. Ni Jonas a mangdaydayaw ti Apo ket nasukir Kenkuana idinto a dagiti tripulante isuda nga addaan iti bukukodda a didiosen ket aramidenda aniaman ti mapasamak tapno tungpalenda Isuna. Sublianam a kitaen no ania ti imbaga ken inaramid dagiti tripulante iti panangandatda a mangpabaaw ti unget ti Dios a pinataud ti panagsukir ni Jonas: _____
3. Kas iti kinatured ni Jonas a timmaray nga immadayo iti Dios, kasano ti kaadayo ti Dios manipud kenkuana?
 - a. Iti bersikulo 4 sino ti nangibaon iti napigsa nga angin nakaigapuan iti nadawel a bagio? _____
 - b. Iti bersikulo 17 sino iti nangited iti dakkal nga ikan? _____
4. Ket nasarakan ni Jonas ti bagina iti uneg ti sabali a a tian.
 - a. Iti bersikulo 5b ibagbagana kadatayo nga adda isuna iti tian iti _____
 - b. Iti bersikulo 15 ibagbagana kadatayo nga adda isuna iti tian iti _____
 - c. Iti bersikulo 17 ibagbagana kadatayo nga adda isuna iti tian iti _____
5. Ania dagitoy a “tian” a lugar a para ken Jonas? Dagitoy a luglugar ket kasla dadakkal amin a makaanay a pagdiananna, dakkal unay a mangilemmeng kenkuana. Ania ti ammom a birbirukenna? Maysa a lugar a paglemmenganna? Ti ammona kadi ket makapaglemmeng? _____
6. Sadino ti nakasapulan ti Dios kadagiti dadduma nga inay-ayatna?
 - a. Iti Genesis 3 nagbasol da Adan ken Eva ket napan ti Dios a nangsapul kadakuada. Lagipem no sadino ti nakasapulan kadakuada (Genesis 3:8-9)? _____
 - b. Iti Genesis 4, sadino ti nakasapulan ti Dios ken Cain? _____
 - c. Iti Genesis 19, sadino ti nakasapulan ti Dios ken Lot? _____
 - d. Iti Exodo 3, sadino ti nakasapulan ti Dios ken Moises? _____
 - e. Iti Ruth 1, sadino ti nakasapulan ti Dios ken Ruth? _____
 - f. Iti 1 Samuel 3, sadino ti nakasapulan ti Dios ken Samuel? _____
 - g. Iti 1 Samuel 16, sadino ti nakasapulan ti Dios ken David? _____
7. Ammo ni Jonas a ti Dios ti mangisalakanna. Ania ti inwaragawagna iti Jonas 2:6b? _____

PANANGIPAKAT:

1. Kaano dagiti tiempo a naglemmengka ket saanmo a kayat a maspulandaka? _____
2. Sadino ti papanam tapno aglemmengka? Sadino dagiti “tian” a lugarmo? _____
3. Basaen ti Jeremias 23:23-24.
 - a. Ania ti umuna a saludsod a dinamag ti Dios? _____
 - b. Ania ti simmaruno a sinaludsodna? _____
 - c. Kamaudiananna, ania ti dinawatna? _____
4. Kasano a dagitoy a salsaludsod ket karitenda ti pannakaawatko maipapan iti Dios, Isu ti Dios nga adda iti amin a lugar? _____

KARIT: Iti panangibilbilangko ti familiak ken gagayyemko ken dagiti tattao iti pagtatrabahoak...

1. Kasano nga agtignayag nga addaan iti panggep a mangipakaammo ti kaadda ti Dios iti luglugar a paglemlemnganda tapno matakuatanda ti nakappia, managayat a kaaddana?

2. Ania ti ibagak? _____

KARARAG: Ti kararagko ket dawatek iti Dios nga agtrabaho babaen kaniak tapno iyasideko dagiti dadduma Kenkuana: _____

IKABESA: Adda iti dakkal a liwliwa iti pannakaammo saanakto a maisina manipud iti Dios babaen iti panaglemmeng. Saan nga ilemmeng ti Dios ti bagina ken saantayo a makalemmeng manipud Kenkuana. Inaramidna ti dagiti langlangit ken ti daga. Ken inaramidnak. Gapu ta kukuanak ken kukuak met Isuna, Salmo 139:7-10 ti adda iti panunotko a kankanayon a mangipalpalagip kaniak a saanak a makaadayo manipud iti sangoananna. Awan iti lugar a papanak a diak makita Isuna. Adda sadiay a kaduak. Isuratmo dagitoy a bersikulo iti bassit a papel ken inayonmo iti siled dagiti bersikulo nga inkabesam. Makasarakka iti liwliwa bayat iti panagtalekmo iti kaaddana. Maaddaanka iti kappia iti pannakaammom nga awan iti amin a parsua ti makaisina kenka manipud Kenkuana ken ti ayatna (Roma 8:38-39)! Dagiti kapanpanunotam: _____

Paset 4

PANANGIPAKAT:

1. Ti Jonas 2:8 ket saoen na dagiti tattao nga agtalek kadagiti awan serserbina a didiosen. Daytoy a bersikulo ket dawawatenna ti saludsod a: Ania dagiti sumagmamano nga awan serserbina a banag a pagtaltalkak? _____

2. Daytoy a bersikulo ket ipakaammona pay no ania ti mapukawtayo no itedtayo ti pammati ken talektayo iti sabsabali a tattao ken banbanag. Ania dagiti mapukawtayo a kukuatayon? _____

Adda iti aramidentayo nga agpili, ngem saantayo a matagikua nga agpadpada. Mabalin a pilientayo iti agtalek kadagiti awan serserbina a banbanag (didiosen) ket mapukawtayo ti parabur wenno mabalintayo a mapukaw dagiti awan serserbina a banag ket agtalektayo iti parabur, ti dakkal nga ayat ti Dios.

3. Ania ti maiyaw-awis nga aramidentayo a mangted ti pakakitaan nga agtaltalektayo iti parabur (bersikulo 9)?

- a. _____
- b. _____
- c. _____

Agkanta kadagiti kankanta iti panagyaman, agidaton iti apo kadagiti sacrificiotayo iti panagrukabab ken panagdaydayaw, ken agbibiang iti kinadalus ket amin ket mangted ti pammaneknek iti pammatitayo: “Aggapu iti Apo ti pannakaisalakan.”

4. Adda iti tiempo ni Jonas nga mangpanpanunot ken agbabawi ket itan biagna iti uneg ti tian ti dakkel nga ikan ket nalpasen. Ania dagiti naibaga kadatayo iti bersikulo 10? _____

ARAMDEN: Basaen ti Jonas 3.

PANAGSANAY: Siempre, saantayo nga ammo ngem mailadawntayo iti panunottayo a makitatayo ni Jonas a nakapakleb a rimuar manipud iti baybay. Saan a talaga a napintas a buya, kinapudnona, naggapu isuna iti uneg ti tian ti ikan iti uneg ti tallo nga aldaw. Makitam kadi isuna a nakarugrut ket napulipolan iti malunglungtot a ruot ti baybay?

1. Ania dagiti napasamak iti bersikulo 1? _____
2. Ania ti kababagas ti maikadua a sao ti Dios ken Jonas (bersikulo 2)? _____
3. Ti kadi kababagas ket nagbaliw manipud iti imbaga ti Dios iti Jonas 1:2? _____
4. Segun iti bersikulo 3 ania ti sungbat ni Jonas? Kasano ti panagbaliwna manipud iti sungbatna iti Jonas 1:3? _____
5. Kasano nga inaramat ti Dios ni Jonas iti bersikulo 3—5? _____
6. Dimmanon iti puspuso dagiti taga-Nineve ti mensahe ti Dios. Dimmanon pay iti puso ti ari ti mensahe (bersikulo 6). Ania ti inaramidna a mangipakita iti panagbabawina?
 - a. _____
 - b. _____
 - c. _____
7. Simmaruno a nangiyetnag iti pakaammo. Indauloanna dagiti taga-Nineve iti tiempo ti panagbabawi ken kararag. Karaman iti panagbabawi iti panangabbongda kadagiti bagbagida iti nakersang lupot a mangipaneknek iti panagladingit ken panagpakumbabada gapu kadagiti kinaranggas ken kinadakes nga inar-aramidda. Kanayon pay ti panagbabawi iti panagtulnog iti awis nga agsardeng ken umadayo manipud kadagiti madi nga ar-aramid. Maysa nga ayab a balbaliwanda dagiti daldalanda. Ania ti inaramid ti Dios iti adda nga inaramidda (bersikulo 10)? _____

Inawat ti parabur ti Dios ti agbabawi a puspusoda ket imburayna ti asi ken ayatna isu a nanglapped Kenkuana a mangituloy ti impangtana a panangdadael.

PAGPANPANUNOTAN: Anian a nagababa a kapitulo a napunpunno iti parabur ti Dios.

1. Naparabur Isuna ken Jonas babaen iti panangrugina manen. Iti laksid ti panagsukir ni Jonas, ti ibubusorna, ti panaglemmengna, ken ti panagtarayna nga umadayo iti Dios, insalkan ti Dios ni Jonas para kadagiti panggepna ket immay manen kenkuana babaen kadagiti balikas a “_____.”

2. Situtulnog a napan ni Jonas ket inwaragawagna ti Sao ti Dios: “_____ nga aldaw ket ti Nineve ket _____!” Babaen ti parabur ti Dios, babaen ti saan a pakaikarian nga ayatna, dagiti taga-Nineve ket _____ ti Dios, ket immawag para iti _____ ken nagkawesda iti _____.
3. Nangeg ti ari ti mensahe ken nakitana no ania ti ar-aramiden dagiti tattao. Nangiyetnag iti pakaammo a tunggal maysa-tao ken animal-agayunar, agkawes iti nakersang a lupot, ken umawag iti napigsa iti Dios. Tunggal maysa ket maspul a _____ manipud iti _____ a dalan ken manipud iti _____ nga adda iti _____.
4. Ket ti Dios babaen iti paraburna ket naayat ken naasi. Saanna nga inted ti _____ nga imbagana nga aramidenna kadakuada.

DAGITI SALUDSOD A PAGPANPANUNOTAN:

1. Iti panangpanpanunot iti amin a parabur ti Dios, ania ti maadalko maipapan iti Dios ken ti ayatna para kadagiti tattao a pinarsuana uray no mabigbigak ken Jonas wenno dagiti taga-Nineve? _____
2. Ania ti napintas a damage ti Dios para kadatayo iti panangsangona kadagiti panagsukirtayo, ti ibubusortayo, ti napatangken a puspusotayo, ken uray pay kadagiti pilitayo ket dandani amin dagitoy ket agtalek kadagiti awan serserbina didiosen? _____
3. Kinitak kadi ti Dios a kas Dios iti maikadua a gundaway? Maysaak kadi a dumawdawat iti maikadua a gundaway? _____

PANANGIPAKAT: Saantayo nga umalis agingga a masaludsodtayo ti “ania koma” a saludsod. Ita, ania ti pakaidumaanna ti aramiden daytoy nga istoria iti biagko? Kasano nga ipakatko ti parabur iti bagik? Kasano nga maidanunko ti parabur kadagiti dadduma? Ti parabur ket gagangay nga ayat.

1. Kaano dagita a tiempo idi a kasapulak nga ipakat ti parabur iti bukodko a biag, sibubuslon nga asikasuek ti bukodko a bagi, ayaten, ken pakawanek ti bukodko a bagi ken lappedak ti bagik manipud itikapanpanunotan ken tignay a panangpabasol ti bagbagik a mangpabasol ken mangukom? _____
2. Adda kadi banag ita nga aldaw a kasapulan a pakawanek ti bagbagik, banag a naibagak wenno naaramidko, banag a saanko a maipannakkel, banag a naibagak wenno naaramidko a nakasair iti sabsabali? _____

Ti Dios koma ti mangpapigsa kenka a mangpakawan iti *bukodmo a bagim* a kas iti panangpakawanna kenka.

3. Siasino dagiti tattao a makitak a narigat nga ayaten? _____
Kaykayatko pay nga ibaga a dagitoy a tattao ket nagbasolda ket pagbayadek ida gapu iti inaramidda ngem iti agtignay a sipaparabur ken siaayat ken sikakaasi a maipaay kadakuada. Kaykayatko a dusaen ida ken dadaelek ida. Kasano nga ayatek ti maysa a tao ita nga addaan iti parabur uray no narigat nga aramiden? _____

Ti Dios koma ti mangpapiaksa kenka a mangpakawan dagiti *dadduma* a kas iti panangpakawanna kenka.

Paset 5

ARAMIDEN: Basaen ti Jonas 4. Mangkita iti ad-adu pay a pakalawlawagan iti no sino ni Jonas.

PAKAUNA: Kalpasan a mabasam daytoy a kapitulo makitatayo a narigrigat manen nga ayaten ni Jonas. Ammotayo a nasukir ken bumusbusor, maysa a tao nga addaan iti kabukbukodan a panunot. Saan laeng a nagsukir isuna iti ayab ti Dios a mapan idiay Nineve ngem sipapalubos a mailemmes iti taaw ngem iti mangaramid iti kusto a banag ken agtulnog. Daytoy a kapitulo ket ikkannatayo ti ad-adu pay a pakalawlawagan no apay a saanna a kayat iti mapan idiay Nineve sakbay pay ti amin. Agtultuloytayo...

PANAGSANAY:

1. Nabasatayo iti Jonas 3:10 maipapan iti ayat ken asi ti Dios iti Nineve ken no kasano a nagtignay ni Jonas iti Jonas 4:1? _____
2. Ania ti ammo ni Jonas a kinapudno maipapan iti Dios iti bersikulo 2?
 - a. _____
 - b. _____
 - c. _____
 - d. _____
 - e. _____
3. Ammona dagitoy a banbanag a pudno maipapan iti Dios a dinaydayawna (Jonas 1:9). Dayta ti gapuna timmaray nga immadayo. Ania ngata ti pudno a timmaray isuna nga immadayo ti ibagana kadatayo maipapan iti pangibilanganna kadagiti taga-Nineve? _____
4. Kasano ti kayat ni Jonas a panangasikaso ti Dios kadagiti taga-Nineve? _____
5. Kasano a simmungbat ti Dios (bersikulo 4)? _____
6. Nagsardeng ni Jonas tapno “aguray ken kitaenna” no anianto ti mapasamak iti Nineve. Adda ti rikna ti maysa nga immadayo a mapan agmisuot. Ti biagna ket maipapan amin laeng kenkuana. Maminsan pay, immay ti Dios nga addaan iti parabur ken Jonas ket nangpatubo iti mula a dumakkel a mangted iti lining para kenkuana. Ania ti nakuna ni Jonas iti mula (bersikulo 6)? _____
7. Ania iti napasamak iti sumaruno nga aldaw a kas kunana iti bersikulo 7 ken 8? _____
8. Ket manen, impeksa ni Jonas ti tarigagayna a matay. Ti pungtotna a maiturong iti parabur ti Dios kadagiti taga-Nineve ti mangpupuor kenkuana. Makapungtot isuna maipapan iti linong a mula a natay ket kayatna manen iti matay. Kasano a simmungbat ti Apo kenkuana iti bersikulo 10—11? _____

PANURSURO: Ni Jonas, ket kasla ibagbagana, a mas maseknan maipapan iti mula a natay ngem iti maipapan iti nasursurok ngem 120, 000 nga agnanaed iti Nineve a saanda nga ammo no siasino iti nangaramid kadakuada, ti mangay-ayat kadakuada, ken ti agtarigagay a mangbendision kadakuada. Saanda nga am-ammo ti Dios a kas naparabur, managayat ken naasi, saan a nalaka nga agpungtot, aglaplapanan iti natibker ngga ayat, ken maysa a Dios nga agbalbaliw ti panunotna manipud iti panangipatulodna iti dakes a pagteng. Manipud iti panangkita ni Jonas ti Dios ket Dios laeng dagiti Israelita. Ngem pinili ti Dios nga iyunnat ti paraburna kadagiti taga-Nineve, kadagiti tattao a saan karaman, isuda a saan a tattao ti Dios. Ngarud, ipakpakita ti Dios ti bagina a kas Dios ti *amin* a tattao.

PAGPANPANUNOTAN: Insigida a nagpatingga daytoy nga istoria. Kasla ketdi amin a saludsod ket saan a nasungbatan. Kasano a simmungbat ni Jonas iti kangrunaan a saludsod ti Dios? Ania ti napasamak ken Jonas kalpasan daytoy a pannakisaona iti Dios. Naibus kadi ti anus ti Dios ken Jonas ket innalana ti biagna? Ngem, napateg kadi dagitoy a saludsod? Ania pay ngata dagiti mas napatpateg a salsaludsod bayat iti panangkitatayo ti pannakaipakat daytoy nga istoria iti agdama a biag?

1. Kasano a sumungbatak kadagiti dadduma nga addaan iti sabali pakasaritaan ti kaugalian ken puli?
2. Kasano iti pangibilangak kadagiti tattao a mamati iti sabali a dios(didiosen)?
3. Kasano a sumungbatak inton makiddaw kaniak nga ibingayko ti Sao ti Apo kadagiti tattao nga adda iti karruba?
4. Ti kadi sungbatko ket ipeksana ti ayat ken asi ti Dios kadagiti tattao a saan pay a makaam-ammo Kenkuana?

PANANGIPAKAT: Inayabannatayo ti Dios a mangiyanninaw ti langana iti lubong (Genesis 1:27). Iti daytoy nga istoria naammoantayo a ti parabur, kinamanangngaasi ken kaasi, ayat, ken ti kinamayamayna nga agpungtot amin ken balbalikas a mangiladawan no sino Isuna. Awan ti idumduma ti Dios. Inasikasona dagiti taga-Nineve a kas iti panangasikasona ken Jonas nga addaan iti ayat ken pammakawan. Basaen ti Mateo 5:43-48. Agsasao ni Jesus kadagiti tattao a naguurnong a dumngeg iti panursurona Dagitoy a bersikulo ket karitennatayo no kasanotayo nga asikasoen dagiti sabsabali iti wagas a mangiyanninaw Kenkuana. Immuna a sinaona ti maipapan iti ayat ken gura. Kalpasanna sinaona iti basol ken ti panagtudo ti parabur iti agpada a dakes ken naimbag, agpada iti nalinteg ken ti saan a nalinteg. Ay-ayaban ni Jesus dagiti tattao tapno tumakderda. Ay-ayabanna ida nga agtignay a kas iti panagtignayna. Ay-ayabanna ida nga iyanninawda Isuna. Saan nga agpilpili ti Dios no bendisionanna ti sangkaparsuaan iti init ken tudo. Karkaritennatayo a kasta met ti aramidentayo Saanka nga agpili ti ayatem ngem ketdi ayatem dagiti saandaka a kabaelan nga ayaten. Naayabantayo a mangiyanninaw ti kinasanto ti Dios, ti Amatayo isu a nangaramid kadatayo a santo iti Anakna a Jesu-Cristo. Agsipud ta saantayo a naan-anay, *kasapulantayo* ti Mangisalakan a naan-anay!

PANANGIKABESA: Ragsakem ti mangikabesa ti Mateo 5:44-45 ken 48 kadagitoy sumarsaruno nga al-aldaw. Isuratmo ida iti sabali a bassit a papel ken inayonmo iti likudan ti kararagmo a dawdawatem ti Apo a tulongannaka nga agayat a kas inayatnaka nga immuna.

PANGSERRA A BALBALIKAS: Iti panangileppastayo ti adaltayo iti Libro ti Jonas maguyugoykayo a basaem manen dagiti kapitulo. Ita, mangalaka iti pagsurat wenno pangpapatak ket ugedam iti baba dagiti balikas a “ngem” tunggal kanito a maaramat.

1. Kalpasan a maugedam amin iti paset ti Libro, madlawmo a 9 a daras a nausar ti balikas a “ngem.” Ti New International Version (NIV) ket 13 a daras nausar.
 - a. Iti umuna a kapitulo adda banag nga imbaga ti Apo ket insigida a nagtulno ni Jonas nga *adda ti ngem...* (Jonas 1:3).
 - b. Ti barko ket agturong idia Tarsis *ngem* ti Apo... (Jonas 1:4 ESV laeng).
 - c. Tunggal maysa ket addada iti purwa a makilablabaan iti bagio *ngem* ni Jonas... (Jonas 1:5)
 - d. Dagiti lallaki iti barko ket inaramidda ti amin a kabaelanda nga aggaud nga agpaigid *ngem...* (Jonas 1:13).
 - e. Inyawat dagiti lallaki ni Jonas a kas nalmes ken natay *ngem* ti Apo... (Jonas 1:17 NIV).
 - f. Iti kararag ni Jonas napanunotna a matayen isuna *ngem...* (Jonas 2:6b NIV)
 - g. Sarsaritaen ni Jonas dagiti tattao a nakapukaw ti parabur ket ti bagina kinunana, *ngem* (Jonas 2:9)
 - h. Nangted ti ari iti pammilin kadagiti agayunar ken nainayon *ngem...* (Jonas 3:8)
 - i. Nagbaliw ti panunot ti Dios ket saanna a dinusa dagiti taga-Nineve *ngem* ni Jonas... (Jonas 4:1)
 - j. Kayat ni Jonas iti matay *ngem* ti Apo... (Jonas 4:4 NIV)
 - k. Dimmakkel ti mula ket nangpataud iti linong *ngem* ti Dios... (Jonas 4:7)
 - l. Manen, kayat ni Jonas iti matayen *ngem* ti Dios... (Jonas 4:9)
 - m. Napalalo ti pungtot ni Jonas a makaanay a pakatayanna, *ngem* ti Apo... (Jonas 4:10 NIV)
 - n. Maseknan unay ni Jonas maipapan iti mula *ngem* ti Nineve... (Jonas 4:11 NIV)
2. Iti kaaduan a paset, dagiti “ngem” ket dagiti dangadang iti nagbaetan ni Jonas ken ti Apo. Kayat ni Jonas ti biag iti wagasna *ngem* ti Dios ket adda iti sabali a kapanpanunotan. Iti Jonas 3 nagtulnog ni Jonas iti Dios. Binendisionan ti Dios ti trabahona kadagiti tattao iti Nineve. Simmungbat dagiti tattao. Ket kalpasanna adtoy ti bersikulo 10: “Idi nakita ti no ania ti inaramidda...” Awan iti “ngem!” Awan iti pinnilitan iti nagbaetan ti Dios ken ni Jonas, iti nagbaetan ti tao ken ti nakaparsuaan, iti nagbaetan ti mula ken igges. Wen, idi nakadanun ni Jonas idia Nineve ket adda ti dakkell nga istoria nga ibagana maipapan iti no kasano nakadanon dita. Mabalin nga ababa unay ti istoria. Naibaga laeng, mabalin nga imbaga laeng ni Jonas a nagtulnog iti ayab ti Dios, namati dagiti taga-Nineve iti Dios ket nagbabawida, ket naasi ti Dios kadakuada (Jonas 3). Awan dagiti ngem!

KARARAG: Apo Dios a Mannakabalin amin, kanayon a makitak ti bagik a maipada ken Jonas. Inayabannak ket timmarayak iti sabali a dalan. Kayatko ti aglemmeng manipud Kenka. Kayat ti agbalin a natulnog. Ipudnok ti basolko a kinasukir ken bumusbusor. Adu unay a gundaway a kayatko iti mapan ti bukodko a dalan. Natangken ti ulok ken nasulpengak. Saanak a maikari iti parabur ken kinamanangngaasim. Ngem, iti laksid iti basolko, subsublianannak latta a siaayat. Lukatam dagiti matak tapno makitak no ania ti makitkitam. Pagulimekem amin a pannakidinniskutirko ket itdem kaniak ti parabur a siaalisto nga agtulnog iti nasantoan a pagayatam. Agyamanak iti panangbendisionmo kaniak iti adu a gundaway nga agsebi Kenka iti

panangayatko kadagiti sabsabali. _____

MAIKADUA A LEKSION

DAGITI ADIPEN TI KANGANGATOAN A DIOS

**DANIEL 1-6—TI PAKASARITAN NI DANIEL,
SEDRAC, MESAC, KEN ABEDNEGO**

PAKABUKLAN TI LEKSION 2

Pakabuklan

Pakauna

Leksion 2: Daniel 1-6

- Dagiti Pammilin ti Ari
- Ti Kababalin Dagitoy a Lallaki
- Ti Bilin ti Ari
- Tured nga Agsalungasing
- Saan a Tallo, Ngem Uppat
- Pakabuklan

PAKAUNA

Siasino dagitoy nga agtutubo a lallaki isuda a nangilisi iti bagbagida iti taraon manipud iti lamisaan ti ari, inlawlawagda dagiti tagtagainep, ken mamatida a ti Diosda a pagserserbianda ket kabaelanna ida nga isalakan manipud iti gumilgil-ayab nga orno? Ania ti nangiturturong kadakuada tapno salungasingenda ti linteg ti ari ken matay imbes a salungasingenda ti Dios isu a pagserserbianda? Dagitoy a lallaki ket nagtakderda a sititibker a maibusor iti pungtot ti ari.

Ania ti ngata ti kasasaad a nangikabil kadagitoy a lallaki iti kasta karigat a paspasamak? Ania ti nangted kadakuada ti kababalin a mangitakder iti Dios isu a pinatida? Ania ti nagbanagan iti panangsaksida iti pannakabalin ti Dios nga agtatrabaho kadakuada? Iti panangadalmo maipapan kada Sedrac, Mesac, ken Abednego kitaem dagiti bukodmo a panagtignay kadagiti narigat a kasasaad ti biag. Siasino ti pagserserbiam? Inkari ti Dios a maadda kadatayo iti karirigatan a tiempo. Iti Roma 8:28 ket itedna kadatayo ti kari ti Dios a mangipatalged kadatayo dagitoy a sasao, “Ket ammotayo a dagiti agayat iti Dios keta min nga banag ket agtrabaho para iti kinaimbag, para kadagiti amin a naayaban segun iti panggepNa.” Ken impatalgedna kadatayo ti kaaddana babaen kadagiti saona, “Addaakto kadakayo nga agnanayon, ayingga iti panungpalan (Mateo 28:20).”

LEKSION 2

Paset 1

PAKAUNA: Na gipadpadto ni profeta Jonas bayat ti panagturay dagiti ar-ari iti Israel, ti akin-Amianan a Pagarian (2 Ar-ari 14:25). Iti 2 Ar-ari 17:6 naibaga kadatayo a dagiti taga-Asiria ket sinakupna ti daga ken binaludna ti kabisera ti siudad a Samaria, ti lugar a pagturturayan dagiti ar-ari ti akin-Amianan a Pagarian. Dagiti tattao nga agnanaed iti aminan ket naitalawda a naipan idiaiy Asiria.

Iti 2 Ar-ari 25 mabasatayo maipapan iti pannakatnag ti kabisera a siudad ti Jerusalem idiaiy Juda, ti akin-Bagatan a Pagarian. Ni Ari Nebucadnesar, ti ari iti Babilonia, nagmartsa a kaduana dagiti armadana a maibusor iti Jerusalem, pinuoranda ti templo ken ti naarian a palasio ken ipanawna dagiti tattao nga impan didiaiy Babilonia. Ita iti Leksion 2 mabasatayo ti istoria maipapan ken profeta Jeremias a maysa kadagiti naitalaw a kas balud ken nagnaed idiaiy Babilonia.

ARAMIDEN: Basaen ti Daniel 1:1-21.

PANAGSANAY:

1. Ania a pakasaritaan ti naisurat iti Daniel 1:1-2?
 - a. Sino ti ari ti Juda? _____
 - b. Sino ti ari ti Babilonia? _____
 - c. Ania ti aramiden ti Apo? _____
 - d. Naitalaw dagiti tattao. Ania pay dagiti naala? _____
 - e. Sadino ti nakaidulinan dagiti gamgameng? _____
2. Ania ti imbilin ni Ari Nebucadnesar ken Aspenaz nga aramidenna (Daniel 1:3-5)?
 - a. Ania ti nalawag a sapsapulen ni Aspenaz? _____
 - b. Iladawan dagiti kalidad ken kababalin dagitoy a lallaki?
 - i. _____
 - ii. _____
 - iii. _____
 - iv. _____
 - v. _____
 - vi. _____
 - c. Ania ti isuro ni Aspenaz kadakuada? _____
 - d. Ania dagiti inted ti ari? _____
 - e. Ania ti mapasamakto kalpasan ti tallo a tawen a pannakasanay? _____
3. Siasino dagiti uppat kadagiti lallaki a naggapu idiaiy Juda (bersikulo 6-7)?

NAGNAGAN**BARO A NAGNAGAN**

1	
2	
3	
4	

4. Ngem adda iti parikut ni Daniel iti bilin ti ari (bersikulo 8).
 - a. Parikut: _____
 - b. Kiddaw: _____
5. Ania ti intulong ti Dios iti biang ni Daniel (bersikulo 9)? _____
6. Ania ti parikut ti official (bersikulo 10)? _____
7. Ania ti pannakitulag nga inaramid ni Daniel iti official (bersikulo 11-14) _____
8. Ania ti banag ti pannakapadas (bersikulo 15-16)? _____
9. Ania ti inted ti Dios kadagitoy uppat nga agtutubo a lallaki segun iti bersikulo 17? _____
 Ania ti inted ti Dios a nangnangruna ke ni Daniel? _____
10. Dimteng ti oras a maiparang dagiti lallaki iti imatang ni Ari Nebucadnesar.
 - a. Ania ti adda nga inkeddeng ti ari (bersikulo 19)? _____
 - b. Ania ti natakuatanna maipapan kadagitoy a lallaki kalpasan a napagsaludsodan ida (bersikulo 20)? _____
11. Kasano ti kabayag a nagserbian ni Daniel ti Ari? _____

Paset 2**PAGPANPANUNOTAN:**

1. No maysaka nga agtutubo, wenno bumarito/bumalasang, wenno addaka iti rugi iti maikadua pulo a tawtawen a mangbasbasa maipapan ken Daniel ken dagiti tallo a gagayyemna, ania ngata dagiti sumagmamano a kapanpanunotam? _____
2. Kasno a karitennaka iti pakailadawan ti kababalinda? _____
3. Naammoantayo iti bersikulo 9 a ti Dios ti nangaramid a naay-ayo ti official ken mangipakita iti kinaimbag ken ni Daniel. Sadino a paset dagiti langenlangenmo a

makitam ti Dios a mangipakpakita iti pannakaay-ayo babaen kadagiti dadduma? _____

4. Iti bersikulo 17 mabasatayo nga inikkan ti Dios dagitoy nga agtutubo a lallaki iti _____ ken _____ iti amin a _____ ken _____. Addaan ni Daniel iti _____ iti amin a _____ ken _____. Ania dagiti sagsagut ti Dios ti naited kenka a kasapulan met a bigbigem dagitoy? _____

PANANGIKABESA: Iti Daniel 2 ket adda iti tagtagainep ni Ari Nebucadnesar ket kiniddawna kadagiti mammuyonna a saanda laeng nga ibaga ti kaipapanan ti tagtagainep no di ket ibagada pay kenkuana no ania ti natagtagainepna. Kinunada nga saan a mabalin ti kasta. Dimmawat ni Daniel iti naan-anay a tiempo tapno mabalinanna nga ibaga ti kaipapanan ti tagtagainepna (bersikulo 16). Ni Daniel ken dagiti tallo gagayyemna ket nagpakpakaasida iti Dios iti kaasi tapno maipakaammo ti tagtagainep ket maibagada ti kaipapananna ken tapno amin dagitoy a tattao ket saanda a mapapatay. Kabayatan ti rabiii impakaammo ti Dios ti palimed ken Daniel babaen iti maysa a parmata. Ania ti insigida nga inaramidna (bersikulo 20-23)? _____

Ikkam ti tiempo nga isurat dagitoy uppat a bersikulo iti bassit a papel ket ikabesam ida?

1. Inaganan no sino ti akin-iggem iti kinasirib ken pannakabalin. _____
2. Iti siasino iti pangitedanNa iti kinasirib ken pannakaammo? _____
3. Sino iti mangiruar kadagiti banbanag nga adda iti kaunggan ken sipngget nga ipan iti lawag? _____
4. Iti bersikulo 23 ania ti binigbig ni Daniel?
 - a. Innikkannak iti _____ ken _____
 - b. Impakammom kaniak dagiti _____
 - c. Impakaammom kadakami ti _____

PAKAUNA: Ti sumaruno nga istoria manipud ti Libro ni profeta Daniel nga adalentayo ket naisurat iti Daniel 3. Imulam iti panunotmo a dagitoy a lallaki ket agserserbida iti ari. Agbibigda iti saan a gagangay ket gangannaet a daga ken balud ida dagiti taga-Babilonia. Ita dagiti tallo a gagayyem ni Daniel ket naipanda iti dakkal a pannubok.

Iti paggibusan ti maikadua a kapitulo (bersikulo 48-49) ket naammoantayo a naisaad ni Daniel iti nangato a takem ket aglaplapanan iti adu a sagsagut manipud ken Ari Nebucadnesar. Naaramid isuna a gobernador iti sibubukel a probnsia ti Babilonia ken naikabil isuna nga agaywan kadagiti amin a mamagbaga ti ari. Babaen iti dawat ni Daniel dagiti tallo a gagayyemna a da Sedrac, Mesac, ken Abednego ket nadutokanda a mangimatton iti sibubukel a probinsia. Nagtalinaed ni Daniel iti naarian a palasio.

ARAMIDEN: Basaen ti Daniel 3:1-18

PANAGSANAY:

1. Ania ti naammoantayo maipapan iti estatwa nga inaramid ni Ari Nebucadnesar (bersikulo 1)? _____
2. Kalpasanna adda iti pannangidaton ti ari iti estatwa. Sino ti naayaban a tumabuno (bersikulo 2)? _____
3. Ania ti bilin iti bersikulo 4-5? _____
4. Ania ti kaibatogan a dusa iti aniaman a panagsalungasing iti bilin (bersikulo 6)? _____
5. Ngarud, natokar ti musika ket ania ti inaramid ti tunggal maysa? _____
6. Ania ti impadamag dagiti mammuyon ti ari (bersikulo 8-12)? _____

Saan nga ammo no dagitoy dagiti sumagmamano a tattao a pinaayaban ti ari a mangibaga ti tagtagainepna ken ti kaipapanan daytoy. Mabalín nga isuda dagitoy dagiti tattao a naispal pannakapapatay gapu ti panangipatarus ni Daniel?

7. Ania ti inaramid ni Nebucadnesar maipapan iti daytoy a damag (bersikulo 13-15)? _____
 - a. Naayaban dagiti lallaki.
 - b. Napalutpot dagiti lallaki.
 - c. Naidiayaan idi sabali a gundaway dagiti lallaki.
8. Ania ti insungbat da Sedrac, Mesac, ken Abednego (bersikulo 16-8)? _____

Diretso nga imbaga dagitoy a lallaki ti pudno. Impaduyakyakda a ti laeng Diosda ti kakaisuna a Dios a pagdaydayawan ken pagserbianda. Saanda nga agkurno iti sabsabali a didiosen.

Paset 3

PAGPANPANUNOTAN: Awan ti maaramidan ti maysa no di agsiddaaw maipapan iti tured dagitoy a lallaki a sumupring iti bili iti ari uray no agpeggadda iti pannakatay babaen iti apuy iti gumilgil-ayab nga orno. Nupay kasta, mamatida a ti Diosda ket isalakanna ida ken dimmanonda pay iti panangibagada nga “ket no saan, ammoem O ari, a saankami a agserbi iti didiosew wenno agrukbab iti estatwa a balitok nga impasdekmo (bersikulo 18).”

Sumagmamano kadatayo a mangbasbas daytoy a leksion ket saan pay a pulos a simmango iti kasasaad a biag ken patay iti panangipaduyakyaktayo ti pammatitayo iti maymaysa a pudno a Dios. Sumagmamano kadatayo ti nakapadas. Dadduma kadatayo ket ammona ti tured a kasapulan a tumakder a maibusor iti kaadduan wenno maibusor kadagiti adda iti turay nga ammotayo nga iti panangipaduyakyaktayo ket kaipapananna iti pannakapukawtayo iti pannakaital-o iti trabaho, pannakapukaw ti langenlangentayo kadagiti gagayyemta ken familiatayo, mapukaw ti takder iti gimong, pammigbig, panangayon, ken adu pay a banbanag. Ti ayab para iti kinatured ket mangabak. Maibagatayo kadi, “ngem no saan, saankaminto latta nga agserbi kadagiti didiosew wenno agdaydayaw iti balitok nga estatwa...?”

Ti pareho met laeng a kababalin dagitoy a lallaki a nangted kadakuada iti takem iti panagserbi iti ari ket itan dagiti kababalin met laeng ti nangisagmak kadakuada. Ammoda a nalaing ken naalistoda a naawatan no ania ti katukad a pannusa ti tignayda. Ngem, nagkedkedda nga agserbi ti didiosen dagiti tattao a mangtengtengel a kas balud dagiti tattao ti Diosda. Ania ngata ti pagtataudan iti kasta a tured ken kinatibker ti pammati? _____

Ibingaymo dagiti sumagmamano a bukodmo panangpanpanunot: _____

ARAMIDEN: Basaen ti Daniel 3:19-30

PANAGSANAY:

1. Ania ti inaramid ni Nebucadnesar iti imbaga da Sedrac, Mesac, ken Abednego ta kaykayatda iti agsagaba iti patay ngem iti agserbida iti didiosenna wenno agkurno iti estatwa? _____
2. Ania ti imbaga ni Nebucadnesar (bersikulo 19_b)? _____
3. Ania ti imbilin ti ari (bersikulo 20)? _____
4. Naibaga kadatayo no ania ti kawesda idi mapungngoda ken naitapuak iti uneg ti orno. Ania iti mapaliwmo (bersikulo 21)? _____
 - a. Ania ti napasamak kadagiti soldado? _____
 - b. Ania ti napasamak kadagiti tattao ti Dios? _____
5. Ania ti dinamag ni Nebucadnesar iti bersikulo 24? _____
 - a. Ken ania ti sungbat? _____
 - b. Ania ti Nakita ni Nebucadnesar? Ania ti saan a gagangay (bersikulo 25)?
 - i. _____
 - ii. _____
 - iii. _____
 - iv. _____
6. Dagitoy a lallaki ket ad-adipen idi iti ari. Ania ti panangawag kadakuada ti ari iti bersikulo 26? _____
7. Inayaban ida ti ari a rumuarda iti orno. Tunggal maysa ket pinalawlawanda ida. Ania ti napaliw ti amin maipapan kadagiti lallaki?
 - a. _____
 - b. _____
 - c. _____
 - d. _____
8. Nakita ni Nebucadnesar dagitoy tallo nga agtutubo a lallaki a saanen a kas ad-adipen iti ari. Imbilangna ida a kas ad-adipen ti Diosda. Kayatna a saoen daytoy a (bersikulo 28_b) _____ Kenkuana ket _____ ti linteg ti ari ken kinaykayatda iti _____

- _____ dagiti bibliagda ngem iti _____ wenno _____ iti aniaman a sabsabali a dios malaksid iti bukodda a _____.
9. Ania ti bilin ti ari iti bersikulo 29? _____
10. Ania ti inaramid ti ari kada Sedrac, Mesac, ken Abednego? _____

Paset 4

PAGPANPANUNOTAN: Manen, no dagitoy tallo nga agtutubo a lallaki, uray pay no barito/balasingda, ania ti nabileg a pammaneknekda iti kinapudno ti Dios para kenka ken siak?

PANANGIPAKAT:

1. Ti orno iti biagko mabalin a saan nga apoy a makapuor. Mabalin a dagiti karit iti pammatik, dagiti patiek, wenno dagiti kapadasak iti biag. Kasano a pagbiagak? Pagbibagak kadi ti biagko a natalged tapno pulos a saan a sungaten iti pannubok a mangted iti panagsaksi? Iti ania garud ti ipapaay ti biagko a panagsaksi? _____
2. Ania dagiti panagbalbaliw a kasapulak nga ibilang nga aramiden tapno makaitedak iti panagsaksi iti maysa a pagserserbiak? _____

KARARAG: O Apo Dios a Mannakabalin amin, Sika ket Dios, ti Dios a pagserserbiak. Tulongannak nga agtalek Kenka no dumteng dagiti tiempo nga umay ti ayab para iti nabileg a panagsaksi iti kinapudnom kaniak. Uray pay no sangoek ni patay, dimo koma ipalubos nga agkurno ken agserbiak kadagiti sabsabali a didiosen wenno agdaydayaw iti ladawan nga inaramid ti im-ima dagiti tattao. Ngem ketdi itedmo kaniak ti tured a mangibaga nga uray pay no saannak a tulongan siak ti adipenMo. Agyamanak kadagitoy agtutubo a lallaki ken ti pammaneknek ti bibliagda a naited kadagiti tattao iti amin a tawtawen. Sapay koma ta ti biagko ket makaited iti panagsaksi Kenka kadagiti sabsabali ta Sika ti Dios a pagserserbiak. _____

PAKABUKLAN: Naibaga kadatayo iti Daniel 1:17 a ni Daniel ket kabaelanna nga awaten dagiti parmata ken tagtagainep iti amin a kita. Iti maikadua a kapitulo adda ti tagtagainep ti ari ket kiniddawna kadagiti mammuyonna nga ibagada kenkuana ti tagtagainepna ken ti kaipapananna. Iti ud-udi ti kapitulo impatarus ni Daniel ti tagtagainep. Nagpakleb ti ari iti sangoanan ni Daniel ket impaayanna iti pammadayaw ken indataganna isuna iti sacrificio ken insenso. Kas nadakamat a nasapsapa iti daytoy a leksion insaad ni Ari Nebucadnesar ni Daniel iti nangato a takem ken aglaplapanan a sagsagut ti naited kenkuana. Nagbalin isuna a mangituray ti sibubukel a probinsia ti Babilonia ken isuna ti agaywan kadagiti amin a mamasirib ti ari.

Adda manen sabali a tagtagainep ti ari iti kapitulo 4 nga awan kadagiti mamasirib iti pagarianna iti makailawlawag. Manen, napan isuna ken Daniel ken dinawatna ken Daniel nga ibagana kenkuana no ania ti kaipapanan ti tagtagainep. Impatarus ni Daniel ti tagtagainep ngem iti daytoy a gundaway dinawatna iti ari nga awatenna ti balakadna kenkuana ket “isardengmon ti panagbasolmo babaen iti panagaramidmo ti kinalinteg, ken dagiti babakmo babaen iti panangipakitam iti kaasi kadagiti napanglaw, ta bareng laeng no mapaatiddug ti kinarang-aymo (Daniel 4:27).

Kalpasanna iti kapitulo 5 ni Ari Belsazar, anak ni Nebucadnesar, bayat iti iyinumna iti arakna manipud iti kopa nga innala ti amana manipud iti templo ti Dios idia Jerusalem., nakitana ti imma ti tao nga agsursurat iti diding. Imbaga ti asawa ni Belzasar iti maipapan ken Daniel isu a naipan iti sangoananna. Binasa ni Daniel ti surat iti ari a mangipaspasimudaag iti panaggibus ti Imperio ti Babilonia. Imbilin ni Belzasar a makawesan ni Daniel iti purpura, kenikabilda ti balitok a kwentas iti tengngedna, ken naiwaragawag isuna nga maikatlo a kangatoan nga agturay iti pagarian. Iti dayta a rabii inabak ni Dario ni Belzasar a Medo ket inturayanna ti pagarian.

MAIKATLO A LEKSION

ADIPEN TI SIBIBIAG A DIOS

DANIEL 6- NI DANIEL KEN ARI DARIO

PAKABUKLAN TI LEKSION 3

Pakabuklan

Pakauna

Leksion 3: Daniel 6

- Rimuar nga Agsapul iti Biddut
- Ti Nalinteg a Biag Ni Daniel
- Ti Biag ni Daniel iti Kararag
- Ti Pangngeddeng ti Ari
- Maysa a Rabii iti Uneg ti Rukib
- Ti Baro a Bilin

PAKAUNA

Saan laeng a ti pammati da Sedrac, Mesac, ken Abednego ti nasuot ken napaneknekan a maikari ngem uray pay ti gayyemda a ni Daniel. Maminsan pay, pinili dagiti dakes a tattao nga ikabil iti pannakasuo ti biag ti maysa nga adipen ti Sibibiag a Dios. Ania ti rason nga agaramid iti nakadakdakes unay dagitoy a tattao? Ania ti istoria iti napalabas iti daytoy nga aramidenda ken Daniel?

Kalpasan a natimbreaan ti bilin wenno linteg ket saanen a maibabawi, isu a dagitoy a lallaki a rimuarda a mangsapul iti pammabasol a maibusor ken Daniel inaramatda ti pagkapsutan ti ari, ti tarigagayna nga agbalin a didiosen iti amin, ket ginargarida ti ari iti maysa a linteg. Ania daytoy a linteg nga insurat ti ari a saan kabaelan ken saan a tungpalen ni Daniel? Ania ngata ti parikut?

Ngem saan nga ilibak ni Daniel ti Apona. Sinalungasingna ti ari ket patay ti dusana. Ti kababalin ken katatao ni Daniel iti tengnga daytoy a dakes a kapadasan, kitaen ti langenlangenna iti Dios ti Israel. Ania ti ammona a kinapudno maipapan iti Dios? Ania ti ar-aramiden a kanayon iti panangtaripaton ti langenlangenna iti Dios? Ania ti maysa a kadagiti benbendision iti panagbiag a nadiiplina a biag?

Nangited ni Daniel iti ari ti panangsaksi iti kinapudno ti Dios kenkuana. Imparang ni Daniel dagiti tattao a mangit-ited iti dakes ken saan a napintas a balakad ken pammagbaga iti ari. Denggen a nalaing ni Daniel bayat iti panangipakaammona ti parabur ti Dios uray pay no agbibibiagka iti ayan dagiti leon.

Paset 1

PAKAUNA: Dagiti tagtagainep ken parparmata ket naibagbaga iti amin a paset ti Libro ti Daniel. Dagiti padto a pannakailawlawag dagita a tagtagainep ken parparmata ket naibaga met ken kangrunaanna ti pannakatungpalda ket nagbalin a kinapudno. Agdarastayo a iti Daniel 6, nupay kasta, adda kadayo ti maysa kadagiti nalatak nga istoria ti Biblia. Isteria daytoy ni Daniel iti uneg ti rukib dagiti leon. Ti Imperio ti Babilonia ket naggibusen ket ita ti Medo ken Persia ti agturturay iti daga. Ni Ari Dario, ti Medo, ket saanna nga am-ammo ni Daniel.

ARAMIDEN: Basaen ti Daniel 6.

PANAGSANAY:

1. Kitaem iti apagkanito ti impasdek ni Dario nga urnos ti pagturayan (bersikulo 1-2).
 - a. Dagiti _____ ket naisaadda iti amin a paset ti pagarian.
 - b. Tallo a _____ ti mangituray kadakuada tapno _____
 - c. Ania koma ti agbalin nga akem ni Daniel (bersikulo 3)? _____
 - d. Ania ti pakaidumaan ni Daniel kadagiti amin a sabsabali? _____
2. Daytoy nga urnos ti nagpataud iti panagim-imon. Ania ti pinanggep nga aramiden dagiti gobernadora ken dagiti mangimatmaton (bersikulo 4)? _____
3. Ngem nupay kasta, awan ti nakitada a rason a pangpabasolanda a maibusor ken Daniel agsipud ta _____
4. Nagsardeng dagiti lallaki a mangbirbirok iti biddut iti aramid ni Daniel iti trabaho iti gobierno. Ania ti naamirisdanda a kasapulan nga aramidenda (bersikulo 5b)? _____
5. Ania ti insingasingda nga aramiden iti ari (bersikulo 6-7)? _____
6. Tapno malappedan ti ari iti panagbalbaliw ti panunotna ken babawienna ti bilin, ania ti imbaga ti grupo nga aramiden ti ari (bersikulo 8)? _____

PAGPANPANUNOTAN: Insurat ti ari ti bilin. Linten daytoy ti Medo ken Persia nga awan iti dockumento a mabalbaliwan.

1. No sika ti ari, ania ti rason a firmaam iti kasta a linteg? Ania ti pangkayatan iti nataoan a kababalin? _____
2. Siguro, ania ti wagas a kitaen dagiti tattao ti arida? _____
3. Ania ti rason ti ari tapno aramidenna ti kas a panggeddeng? Ania ti pakaigapuan iti panagkamtudna a mangkita ti ipasimudaag dagitoy a mangiturturong a tignay? _____
4. Nakakadkadlaw, a napan dagiti mangimatmaton ken dagiti gobernadora iti ari nga addaan iti dakes a panggep. Ania ti mapanunotmo maipapan iti naisangsangayan a kababalin ni _____

Daniel (bersikulo 3) a nangpanuay iti imun ken nangted iti buteng kadakuada tapno agaramidda iti saan a naikalinteg ken Daniel? _____

5. Iti ania a tattao iti pakabigbigam? Ti ari? Dagiti mangimatmaton ken gobernador? Daniel? Ibingaymo dagiti kapanpanunotam ken dagiti pagpanpanunotam: _____

PANANGIPAKAT: Ti biag ni Daniel ket maiyanninaw a kas nalinteg a biag. Kunana iti bersikulo 4 nga “awan ti makitada a _____ a _____ wenno aniaman a _____, agsipud ta isuna ket _____ ken awan iti _____ wenno _____ a makita kenkuana.”

1. Kayat kadi amin nga agpatrabaho ni Daniel nga agtrabaho para kenkuana? Kitaem ti bukodmo a prinsipio iti panagtrabaho no agtrabaho a kas matangtangdanan nga trabahador wenno agserserbi iti boluntario a saad. Maibaga kadi met kenka nga awan iti makita nga aniaman a biddut wenno panagtakaw kenka, agsipud ta sika ket napudno ken mapagtalkan ket saanka nga agtatakaw wenno naliway? _____
2. Iti panangkitam iti trabahom, iti ania a paset a maiyanninawmo ti prinsipio iti trabaho ni Daniel? _____
3. Iti ania a paset ti mabali a piliem nga ulitem a kitaen a nalaing ken pangipakatam iti bukodmo a panangbalbaliw iti aglawlaw ti pagtrabahoam? _____

KARARAG: O Apo, awan ti maaramidak no di agpanunotak iti bukodko a biag iti panangpanunotko ti biag Danie l. Babaen iti Saom nangikabilka iti imatangko iti pagtuladan iti nadosan a tao a ti biagna ket pinalpaliw ken kinarit dagiti dadduma, uray pay ti ari ken dagiti tattao nga adda iti turay iti ngatoenna. Tulongannak nga agbalin a naannad nga agsebi Kenka ken natalged nga ammok nga, iti laksid iti takemko, ti biagko ket maysa a saksi nga ar-aramatem a tumulong kadagiti dadduma a dumteng iti langenlangen Kenka. Agbalinak koma a napudno Kenka a kas iti kinapudnom kaniak. Punoennak iti kaaddam tapno awan iti maaramidak no di aramiden dagiti banbanag a makaay-ayo Kenka ken iti pagayatam iti amin nga al-aldaw iti biagko. _____

Paset 2

PAKAUNA: Naikabilen ti entablado. Dagiti mangimatmaton ken gobernadora ket naallukoyda ni Ari Dario a mangfirma ti linteg. Siasinoman nga agdaydayaw iti aniaman a banag wenno sinoman pay malaksid iti ari iti uneg dagiti sumarsaruno a tallo pulo nga aldaw ket maipalladaw iti rukib dagiti leon. Tapno masiguradoda a saan nga agbalbaliw ti panunot ti ari ken tapno maaramid ti pammabasol a maibusor ken Daniel impapilitda a ti linteg ket mafirmaan. Iti kasta ti linteg ti Medo ken Persia ket maipatungpal ken saan a mabalbaliwan ti linteg.

ARAMIDEN: Basaen ti Daniel 6.

PANAGSANAY:

1. Ania ti urnos ti kababalin ni Daniel segun iti bersikulo 10? _____

2. Ania ti panagbalbaliw nga inaramid ti linteg iti biag ti kararag ni Daniel? _____

PAGPANPANUNOTAN:

1. Awan ti panagbalbaliw nga inaramid ti bilin ti ari iti wagas a pinagtalinaed ni Daniel ti ar-aramidenna a biag iti kararag. Naibaga kadatayo nga immuli iti akinngato a siledna no sadino a ti tawa ket nakalukat a simmango iti Jerusalem. Makitam kadi a naidumduma daytoy a kababalin? Apay? Apay a saan? _____

2. Ania dagiti panagbalbaliw ti pagirayam nga aramiden no maammoam a mabalin a maitapuakka iti ayan dagiti leon? _____

3. Saan laen a maminsan ngem mamintallo a daras iti maysa nga aldaw nga agparintumeng ket agkararag. Agyaman iti Diosna a kas iti kankanayon nga ar-aramidenna. Awan iti saludsod. Saanna nga ipalubos a maysa a linteg ti manglapped iti tiempona iti Apo a Diosna. Kasapulan a saludsodek iti bagik, ania dagiti banbanag a manglapped iti naulimek nga orasko iti Apo a Diosko? _____

PANANGIPAKAT:

1. Ania a panagbalbaliw ken pilien ti kayatko nga aramiden? _____

2. Iti panangrugi ti pannakaipasdek iti disiplina ti kararag ket ikabilnatayo iti kasasaad a narisgo kadagiti sulisog a mangriribuk kadatayo. Ti kararag, kalpasan ti amin, ket narigat a trabaho! Sumagmamano kadatayo ket saan pay a napangtaan iti biag ken patay a kasasaad no maipapan iti kararag ngem kankanayon nga amin a kararagtayo ket agbalin a gagangay ken kurang iti pigsang ken riknana. Ania ti mapaliwmo maipapan iti disiplina ni Daniel iti kararag?
 - a. Sadino ti napananna nga agkararag? _____
 - b. Ania nga oras ti panagkararagna? _____
 - c. Ania ti urnos ti kararag? _____
 - d. Ania ti kinararagna? _____
3. Iti mangipasdek iti lugar a pagkararagan, ti urnos ti kararag, ti oras ti panagkararag, ket ti panangkararag ti kararag ti panagyaman ket makatulong iti panangsalimetmet ti disiplina ti kararag. Ania ti mabalin nga aramidek kadagitoy a paset a mangguyugoy ken mangbendision ti biagko iti kararag?
 - a. Sadino ti lugar ti pagkararagak? _____
 - b. Kaano ti oras ti panagkararagko? _____
 - c. Ania ti urnos ti kararagko? _____
 - d. Ania ti linaon dagiti kararagko? _____

Paset 3

PANAGSANAY:

1. Dagiti mangimatmaton ken gobernador ket napanda a kas grupo ket ania ti nakitada (bersikulo 11)? _____
2. Ania ti ikarkarag ni Daniel (bersikulo 11)? _____

PANANGIKABESA: Iti bersikulo 11 naammoantayo nga ammo ni Daniel iti kapeggad ti kasasaadna. Ammona nga iti panangsalimetmetna ti aktibo a biagna iti kararag a ti biagna ket adda iti peggad. Nangeg dagitoy a lallaki ni Daniel a dumawdawat iti Dios iti tulong a naan-anay a panangsupring iti linteg ti ari. No ti us-usarem a Biblia ket adda iti listaan ti sabali a pakabasaan surotem ti balikas a “tulong,” ikkam ti tiempo a mangkita para kadagiti naisingasing a maiyarngi a bersikulo. Maysa kadagiti sabali a pakabasaan iti bersikulo 11 ket mabalin nga insingasingna ti Salmo 55:17. Ukraden iti Salmo 55. Isuratmo iti bassit a papel ken ikabesam ti bersikulo 16-19. Ania ti makitam a pagpadaan iti nagbaetan ti salmo ni David ken ti kasasaad ni Daniel?

Pakabasaan iti Salmo	Salmo ni David	Kararag ni Daniel
Bersikulo 16		
Bersikulo 17		
Bersikulo 18		
Bersikulo 19		

PANAGSANAY:

1. Iti pannakangegda iti kararag ni Daniel, napanda iti ari dagiti mangimatmaton ken dagiti gobernadora tapno ibagada ti maipapan iti naarian a lintegna... Paliwem iti bersikulo 12 a kayat dagitoy a lallaki a siguradoen nga alaen ti ari iti panagtagikua iti linteg. Ania ti sungbat ti ari? _____
2. Kinuna ti ari a saan laeng nga agtalinaed ti linteg no di ket saan pay a mabalaliwan. Iti panangibagana iti dayta, ita ania ti impadamag dagitoy a lallaki iti ari (bersikulo 13) maipanggep ken Daniel, daytoy a naitalaw a kas balud manipud Juda?
 - a. _____
 - b. _____
3. Nariribukan ti ari, _____ a pannakariribuk (bersikulo 14). Nakaikeddeng isuna nga _____ ni Daniel ket inaramidna amin a pamuspusan agingga iti ililennek ti init tapno _____ isuna.
4. Ita nagsubli dagiti lallaki a kas grupo iti ari. Ania ti impalagipda iti ari? _____

5. Naaramiden ti linteg. Maspul a maipuruak ni Daniel kadagiti leon. Naipalab-og ti ari (bersikulo 15):
 - a. Babaen ti _____
 - b. Babaen ti _____
 - c. Babaen ti _____

Paset 4

PAGPANPANUNOTAN: Ita, sika ni Ari Dario. Ania ti adda iti panunotmo? Pinalab-ogandaka dagiti lallaki, ti linteg, ken ti linteg dagiti Medo ken Persia. Daniel, maymaysaka a tao nga addaan iti naisalsalumina a taltalugading, ita nakedngan a matay babaen dagiti leon. Dario, ti tao a planom nga isaad a mangaywan ti sibubukel a pagariam ket dandanin a mapapatay. Gapu iti nakapuy a kinataom inallilawnaka ti natangsit a panpanunotmo maipapan iti bagim ket ita ni Daniel ket kasla natayen a tao. Ken, awan iti maaramidam a mangisalakana kenkuana manipud iti linteg iti daga. Nagbasol isuna. Inaramidmo ti bagim a dios a masapul a pagdayawan ket saanmo a maisalakan isuna. Mabalin nga arika ngem maysaka laeng met a tao. Isu nga intedmo ti bilin. Ania dagiti maudi a balikasmo ken Daniel? _____

PANAGSANAY:

1. Ania ti imbaga ni Ari Dario ken Daniel (bersikulo 16)? _____
2. Bigbigen ti Ari a ti Dios laeng ni Daniel ti namnamana para iti pannakaispal (pannakaisalakan). Lukatan iti Salmo 37:39-40.
 - a. Sadino ti paggapuan ti pannakaisalakan iti nalinteg? _____
 - b. Isuna ti _____ iti tiempo ti _____
 - c. Ti Apo _____ ida ken _____ ida.
 - d. Manipud iti ania ti pangisalakanan ida ti Apo (bersikulo 40)? _____
 - e. Insakanna ida agsipud ta _____
3. Ania ti addang a naipakat iti Daniel 6:17? _____
4. Nagsubli ti ari iti palasio ket pinalabasna ti rabii (bersikulo 18). Iladawam ti rabiina _____
5. Ania ti immuna a banag nga inaramidna iti kabigatanna? _____
6. Ania ti balikas a mangibaga kenka nga adda namnama ti ari? _____
7. Dimteng ti kanito ti kinapudno. Inawaganna ni Daniel iti _____ (bersikulo 20). Ania ti sinaludsodna? _____
8. Ania ti binigbig ni Dario iti saludsodna ken Daniel?
 - a. Sino ti pagserserbian ni Daniel? _____
 - b. Sino laeng ti namnama ni Daniel para iti pannakaispal? _____

PAGPANPANUNOTAN: Kasla kadi makapagagar daytoy kenka ta iti amin a tiempo ket kinitkitatayo ti ari ken dagiti tattaona ngem saantayo a napan iti rukib ni patay ken Daniel ken dagiti leon? Agdanagtayo iti pannakapanunottayo no ania ti mapaspasamak ken Daniel ngem

mabalin a gapu ta ammotayo ti paggibusan ti istoria a napukawtayo ti rikna ti buteng ken panagdanag nga adda ken ni Daniel. Sigurado nga adda ti rikna ti ari iti panagdanag ken alinggaget. Pinalabasna ti kaatiddogan a rabii iti biagna iti panagbuteng no ania ti mapasasamak ken Daniel no ti Diosna ket saan a nakiballaet ken inispal isuna.

1. Iti pananglawag iti no ania ti naammoantayo maipapan ken Daniel, ania ti mapanunotmo a mapasasamak iti kaunggan ni Daniel idi natiliw isuna ken nakedngan a matay babaen kadagiti mabisin a leon? _____
2. Kasano ngata a ti kinatured dagiti gagayyemna a da Sedrac, Mesac, ken Abednego ket pinatibkerda isuna a mangsango kadagiti leon? _____
3. Panagkunayo kadi ket linagipna ti sumagmamano a Salmo ni David nga isuna a mismo keta wan sarday a kinamkamat isuna dagiti kabusorna? Basaen manen ti Salmo 55:16-19 ken Salmo 37:39-40. Ania a balbalikas ti mapanunoty a pagkapetanna para iti namnama ken pammatalged? _____

Paset 5

ARAMIDEN: Basaen ti Daniel 6:21-28.

PANAGSANAY:

1. Ania ti insungbat ni Daniel ken Ari Dario bayat iti iyaawagna manipud iti parabur iti rukib dagiti leon (bersikulo 21-22)? _____
 - a. Ti Diosko ket _____
 - b. Ket _____
 - c. Saandak a _____
 - d. Agsipud ta _____
 - e. Awan iti _____
2. Ania ti sungbat ti ari idi nangeгна ti timek ni Daniel (bersikulo 23)? _____
3. Ania ti imbilinna? _____
4. Ania ti naduktalanda idi nairuarda ni Daniel? _____
5. Ania ti naibaga maipapan ken Daniel iti udi ti bersikulo 23? _____
6. Ania ti imbilin ti ari iti bersikulo 24? _____
7. Ti milagro ti panangsalaknib ti Dios ken Daniel ket napadakkel babaen iti naranggas bisin dagiti leon idi rinangrangkayda dagiti ulbod lallaki a nangpabasol ken Daniel. Ania ti naibaga kadatayo maipapan kadagiti leon iti bersikulo 24? _____
8. Nagsurat ni Ari Dario kadagiti amin a tattao iti daga. Nangiyetnag iti baro a linteg. Ania ti balikas nga imbagana iti bersikulo 26a? _____
Kalpasanna intuloyna nga imbaga no apay...
9. Inted ti bersikulo 28 ti balikas ti pakadagupan iti maipapan iti biag ni Daniel bayat iti panagturay ni Dario (Medo) ken Ciro (Persia). Ania ti naibaga kadatayo? _____

PAGPANPANUNOTAN: Adda ti rikna ti maysa ti umay a banag a nakakaskasdaaw unay. Kidkiddawen ti Linteg ti patay ngem iti tanem iti rukib immay ti Dios a kas napigsa a mannakigubat nga addaan iti parabur ken asi ken mangted iti biag! Ad-adu a maammoantayo maipapan iti Dios ad-adda met a makitatayo nga agtignay a siaayat ket sikakaasi a maiturong kadagiti agtalek Kenkuana ken umawag iti Naganna. Adda kadi inted ti Dios a kari ken Daniel a makaem dagiti ngiwat dagiti leon? Pudno a saan! Bimmallaet kadi ti Dios babaen iti sumagmamano a kinadatdatlag a wagas tapno mawayawayaan ti ari manipud iti linteg a saan a mabalbaliwan tapno ispalenna ni Daniel? Pudno a saan! Napan laeng ni Daniel iti sangoanan ti Maysa nga isu ti pagkarkararaganna a dumawdawatanna iti tulong. Ti Salmo 50:15 ket palagipannatayo nga “umawagka Kaniak iti aldaw ti pakariribukan; ispalenkanto, ket idaydayawnakto.” Dagitoy a kapareho a balbalikas ket agtalinaed kadi a pudno no ni Daniel ket kinnan dagiti leon wenno no da Sedrac, Mesac, ken Abednego ket napuoranda iti orno?

Agtalektayo kadi iti Dios a kas dagitoy a lallaki a mamatida nga uray ken patay ket maisalkantayo a maipan kadagiti im-ima ti Nailangitan nga Amatayo gapu ken Jesus? Uray ni Jesus met, simmango ken patay agsipud iti ulbod a pammabasol Kenkuana sakbay iti imatang dagiti agtuturay nga mangig-iggem iti pannakabalin iti biag wenno patay. Ura Isuna met, nagkararag Isuna iti Nailangitan nga Amana para iti pannakaisalakan (Mateo 26:39), ngem saan Isuna a nailisi. Natay Isuna. Adda iti dakkal a nagdumaanna iti nagbaetan da Daniel ken Jesus. Ti pannakaisalakan ni Daniel ket maysa a pammaneknek iti ari ken dagiti dadduma ngem ti pannakatay ni Jesus ket maysa nga aramid iti pannakaisalakan ti amin a tattao! Ti naan-anay a panagtulnogna, uray pay ken patay, ket panagballigi iti amin a dakes nga aramid ti amin a tattao. Babaen iti ipapatayna babaen iti aramid ti Dios a panangpagungar Kenkuan manipud iti tanem, impaduyakyak ti Ama a manipud iti dayta a tiempo para kadagiti amin nga agtalek ken Jesus, ti Anakna ket mailisida manipud iti agnanayon a patay iday imfierno ken agbiagda a kaduada Isuna idia langit iti agnanayon.

KARARAG: O Apo Dios a Mannakabalin amin, nagtignayka nga addaan iti pannakabalin ken pigsa iti biag ni Daniel. Mapalagipankami iti ayatmo a naiparakupok kenkuana bayat iti rabiina iti tanem iti rukib dagiti leon. Lukatam dagiti matak tapno makita ti kinaimbagmo a naiparakupok iti biagko. Itdem kaniak ti parabur nga agtalek Kenka ken tapno mangted iti panagsaksi Kenka babaen ti biagko bayat iti panangipakitak ti naidumduma a kababalinmo. Awan koma iti kinarugit wenno panagbaybay-a a masarakan kaniak. Agbalinak koma a mapagtalkan a mangtulong dagiti dadduma nga agsanggir kaniak a kas salinong manipud kadagiti dakes a tattao a mangallilaw ken mangpabasol kadakuada. Kayat ti pusok nga ipakaammo ti kinaimbagmo iti amin. _____

MAIKA-UPPAT A LEKSION

TA KAS ITI TIEMPO A KAS ITI DAYTOY

ESTER 1—10-TI PAKASARITAN NI ESTER

TI PAKABUKLAN TI LEKSION 4

Pakabuklan

Pakauna

Leksion 4: Ester 1-10

- Ti Padaya ti Ari
- Ti Panagkedked ti Reyna
- Ti Pammilin ti Ari
- Ni Reyna Ester
- Ti Plano ni Haman
- Ti Pannakaipababa ni Haman
- Maipaduyakyak ti Plano
- Ti Kinalinteg ti Dios
- Dagiti Al-aldaw ti Purim

PAKAUNA

Adda idi a naipanaw dagiti tattao ti Israel. Ni Asuero (Xerxes-Griego) ti ari idi iti Imperio ti Persia. Ti pakasaritaan ni Ester ket nangrugi idi nangipaay ni Asuero iti padaya a nagpaut iti adu nga al-aldaw. Ammoen no ania ti napasamak iti padaya a nangipan ken Ester, maysa a balasitang a Judio, iti uneg ti balay ti ari? Ken siasino ti nangidaldalan ken Ester a nagbalin a babai a kasta idi nga agpeggad dagiti tattaona? Ania kadi ti nakabutbuteng a naaramid a plano a mangdadael kadagiti tattao a pinili ti Dios?

Dagitoy sumagmamano nga abbaba a kapitulo ket napunpunoda iti makapagagar a plano ken makaguyugoy a tattao. Siputan ti ima ti Dios nga agrabaho ken babaen iti biag dagitoy a tattao. Kasano a nagkakamang dagitoy nga agbibbiag a kas kada Mardoqueo, Ester, Ari Asuero, ken uray pay ni managdakdakes a Haman? Takuaten ti saan nga agbalbaliw nga ayat ti Dios para kadagiti tattao a kukuana. Ti kababalinna ket kinalinteg. Ti pannakabalinna a mangdadael iti daldalan dagiti managdakdakes ken ti saan nga agbalbaliw nga ayatna a mangsalaknib kadagiti nalinteg manipud iti kinadakes.

Ti Apo ti balligi. Ti Purim ket maysa a naisangsayan nga aldaw a naipasdek a panangrambak ti balligi dagiti Judio, al-aldaw a marambakan a pananglagip iti daytoy a tiempo iti pakasaritaan dagiti Judio. Tunggal familia iti tunggal probinsia iti tunggal ciudad iti tunggal kaputotan ket lagipenda no ania ti adda nga inaramid ti Apo!

LEKSION 4

Paset 1

PAGSINNUKATAN: Nakasaganatayon a rugian nga adalen ti pakasaritaan ti maysa a babai a naawagan nga Ester. Kas kadagiti tattao iti Libro ti Daniel, ni Ester ket nagnaed iti Imperio ti Persia kabayatan ti tiempo a pannakatagabu ti Israel. Ti pakasaritaan ket napunpunno iti drama, pakasaritaan ni ayat, intriga a kas iti istroia a mabasa ti maysa iti kaaduan a nalako a nobela. Isu nga rugiantayon!

PAKAUNA: Ti pakasaritaan ket mangrugi kadagiti sumagmamanoa balbalikas a mabalin a saan a gagangay kenka. Ni Ari Xerxes ket isu ti agturay iti Imperi ti Persia nga addaan iti 127 a probinsia manipud India nga agpatingga iti Cus, ti daga ita ket madakamat a kas akin-amianan nga Etiopia wenno ti akin-ngato a paset ti Nile. Kaaduan a paset ti pakasaritaan ket napasamak iti naarian a palasio idia Susa, ti kabisera ti imperio. Ita ta narugiantayo a naimbag, rugiantayon ti pakasaritaan.

ARAMIDEN: Basaen ti Ester 1:1-22. *Tandaanan:* Ni Asuero, ket am-ammo pay a kas Xerxes, ket isu ti anak ni Dario I ken apoko ni Ciro a Natan-ok. Ti anakna ket ni Artaxerxes III.

PANAGSANAY:

1. Nangipaay ni Ari Asuero iti padaya. Siasinoda dagiti naawis a sangaili (bersikulo 2-3)?
 - a. _____
 - b. _____
 - c. _____
2. Ania ti adda nga imparparangna iti uneg iti innem a bulan (180 nga aldaw)? _____
3. Idi naturpos dagitoy nga al-aldaw nangipaay iti maysa a padaya.
 - a. Kasano ti kabayag daytoy a padaya? _____
 - b. Siasinoda dagiti naawis iti padaya? _____
 - c. Sadino ti nakaangayan ti padaya? _____
4. Iladawan ti bersikul 6-7 ti kinapintas ti arkos ti minuyongan. Ania ti mangiladawan iti kinabaknang ti ari (bersikulo 7-8)? _____
5. Iti bukodmo a balikas iladawam no kasano ti mapanunotmo a pagbanagan ti rag-ragsak: _____
6. Ni Reyna Vasti, ti asawa ni Ari Asuero, ket nangakem met iti maysa a padaya (bersikulo 9). Siasino dagiti naawis iti padayana? _____
7. Maika-piton nga aldaw (bersikulo 10). Ania ti agdama a kasasaad ti ari? _____

8. Ania ti bilinna kadagiti eunuco? _____
 - a. Ania koma ti ikawes ni Vasti? _____
 - b. Apay a rumbeng nga umay? _____
9. Pinagkedkedan padayawan ni Vasti ti awisna. Ania ti inaramid ti ari? _____
10. Iti bersikulo 13-14: Siasino dagiti lallaki a kinainnuman ni Ari Asuero maipapan iti daytoy a banag a panangkedked nga agtulnog ni Vasti iti bilinna? _____
11. Ania iti saludsod a madama a mapagsasaritaan (bersikulo 15)? _____
12. Ni Memucan, maysa kadagiti pito a mararaem, ti nangdagup ti parikot (bersikulo 16-18). Ania ngata a paritkot iti napataud segun kenkuana? _____
13. Ania ti insingasing ni Memucan (bersikulo 19-20)? _____
14. Ania ti sungbatna (bersikulo 21)? _____
15. Ania ti narian a pammilin? _____
16. Kasano ti inaramid ti ari tapno maawatan ti tunggal maysa? _____

PAGPANPANUNOTAN: Ti pagbutbutenganda ket ta baka no dagiti babbai ket saandanton a raemen dagiti assawada ket dayta a kinaawan panagraem ken kinaawan a panagtutunos ket adda nga agwaras iti sibubukel nga imperio. Ti ipaulog ti ari a linteg ket masapul a raemen dagiti amin a babbai dagiti assawada ken rumbeng nga amin a lallaki ket masapul isuna iti mangituray iti bukodna a balay. Awan duadua a ti pammagbaga ni Memucan ket pakaigapuan iti pannakarubrob ti rikna iti kaadduan iti kadagitoy agdama a kultura. Iti dadduma a kultura ti panagraem ket maysa a banag a teggeden. Dagiti sabsabali a kultura ti panagraem ket makiddaw/dawaten ket maikabil daytoy babaen dagiti dadduma a tattao.

1. Ti kadi panangkedked ni Reyna Vasti iti bilin ti ari ket nainkalinteg? Apay wenno apay a saan? _____
2. Dagiti kadi pagbutbutengan ken pakaseknan dagiti mararaem ket adda pakaibasaranna? Apay wenno apay a saan? _____

PANANGIPAKAT: Kitaen ti balikas a *panagraem*.

1. Siasino dagiti sumagmano a tattao a pagraemak? _____
2. Siasino dagiti sumagmamano a tattao nga agraem kaniak? _____
3. Kasano ti pannakaammok a raraemendak? Ania dagiti saoenda wenno aramidenda a mangipakita iti panagraem? _____
4. Ania ti mangpataud iti panagraem iti nagbaetan iti dua a tao? _____

5. Ania dagiti bambanag a mabalin a makalapped iti panagraem a mapasamak? Ania dagiti bambanag a makadadael iti panagraem iti nagbaetan dagiti tattao? _____
-

Paset 2

PAKAUNA: Nangrugi ti pakasaritaan ni Ester. Impakaammo ti Kapitulo 1 ti parikut. Impakita ni Ari Xerxes (Asuero) ti kinabaknang ti imperio ken nangangay iti nadaeg a padaya idiaiy hardin. Nangpataud ni Vasti iti pannakariribuk iti biang ti ari ken dagiti mararaem a tattaona. Nagkedked ni Vasti nga umay iti pammilin ti ari ket maiparang iti sangoanan ti asawana ken dagiti sangailina a naragsaken gapu iti arak. Ti panagsukirna iti ari ket maibilang a tignay ti kinaawan panagraem ket mabalin a pakaigapuan iti saan a panagtitinnunos a mangrugi iti kababalin dagiti babbai iti amin a paset ti daga.

Nangipaulog ti ari iti naarian a pammilin a saanen a pulos a dumatag iti sangoananna ni Vasti. Ti narrian a pammilin ket naisurat a maibatay iti linteg iti Persia ken Medos ket saan a pulos a mabalbaliwan. Inted pay ti ari ti lugar ni Vasti iti sabali a babai, maysa a naim-imbag ngem isuna. Ita ti istoriatayo ket mangrugi iti Kapitulo 2.

ARAMIDEN: Basaen ti Ester 2:1—18.

PANAGSANAY:

1. Ania ti plan dagiti agserserbi iti ari (bersikulo 1-4)? _____

2. Iti bersikulo 5-7 siasino dagiti dua a baro nga agbibiang a naiyam-ammo iti pakasaritaan. Siasinoda ken ania ti langenlangenda? _____

3. Ania ti naibaga kadatayo maipapan iti langa ni Ester iti bersikulo 7? _____
4. Ni Ester ket maysa kadagiti babbai a naipan idiaiy kabisera ken iti uneg ti palasio ti ari. Naay-ayona ti eunuko a ni Hegai nga isuna ti agay-aywan iti pagnaedan dagiti babbai. Ania ti naisangsangayan a pannakataripato kenni Ester (bersikulo 9)?
 - a. _____
 - b. _____
 - c. _____
 - d. _____
5. Adda laeng iti maysa a banag ti saan nga impakaammo ni Ester. Ania kadi daytoy (bersikulo 10)? _____
6. Nalawag, a maseknan ni Mardoqueo maipapan iti mapasasamak ken ni Ester, kalpasan ti amin, pinadakkeln a isuna a kasla balasangna. Kasano nga impeksa ni Mardoqueo ti

pannakaseknanna (bersikulo 11)? _____

Adda iti rason a pasien a nakisarsarita isuna kenkuana manipud iti paraangan ti balay a pagnaedan dagiti babbai.

7. Ania dagiti panangasikaso kadagiti agtutubo a birhen sakbay a dumteng ti batangda a mapan ken Ari Xerxes (bersikulo 12) _____
8. Kalpasan ti pannakaisaganana nagtalinaed iti ayan dagiti dadduma kamalala agingga a naawagan ti naganna (bersikulo 14). Ania dagiti naammoantayo maipapan ken Ester kabayatan ti tiempo a pannakaasikasoda ken agur-uray (bersikulo 15_b)? _____
9. Naipan ni Ester ken Ari Xerxes (bersikulo 16). Ania ti inaramid ti ari ken Ester (bersikulo 17-18)? _____

PAGPANPANUNOTAN:

1. Namintallo a daras a nadakamat iti maika-dua kapitulo a nagun-odan ni Ester ti parabur.
 - a. Ibagbaga kadatayo ti bersikulo 9 a nay-ayo ni Ester ni _____ ken _____
 - b. Kuna ti bersikulo 15 a ni Ester _____
 - c. Naibaga kadatayo iti bersikulo 17 a ti ari ket _____ ken Ester... ket _____ ken _____ a nangnangruna ngem kadagiti dadduma a birhen.
2. Iti panangpanpanunotmo kadagitoy a balikas, ania ti mariknam a kababalin daytoy nga agtutubo a babai? Ania ti maammoantayo maipapan iti akin-uneg a katataona? _____
3. Ni Xerxes ken dagiti nadek ket nga agserserbi ket kayatda ti napipintas a babbai. Ni Ester iti bersikulo 7 ket nailadawan a kas makaay-ayo langa ken napintas ti pammagina. Adu nga agtutubo a birhen ti naurnong. Awan duadua, a napipintasda amin ken makaay-ayo ti langada ken napintas ti pammagida. Ngem, ti ari ket mas naay-ayo ken Ester ngem iti siasinoman a dadduma a babbai. Ania ti nangaramid kenkuana a naisalsalumina isuna ngem iti kaadduan, kas makunkuna? Ania ti nangaramid kenkuana a makaay-ayo isuna? _____
4. Adda kadi am-ammoyo a tao a kas ken Ester? Mabalina nga awn kadakuada ti amin nga akinruar a kinapintas ngem ad-adda a makaay-ayoda kenka ngem kadagiti amin a dadduma. _____

PANURSURO: Inladawan ni San Pedro ti napintas a babbai.

1. Basaen ti 1 Pedro 3:1—6. Dagitoy a bersikulo ket naiturong kadagiti assawa a babbai. Adda dagiti balikas a “agtulnog” wenno “paiturayan” ket mabalina a mangpataud ti amin a

kita ti rikna ken tignay. Makiddaw kadakayo a kitaenyo laeng dagiti uppata a balikas nga inusar ni Pedro a panangiladawan iti maysa a napintas a babai:

- a. Bersikulo 2: _____ ken _____
 - b. Bersikulo 4: _____ ken _____
2. No maysaka a lalaki a mangbasbasa kadagitoy a bersikulo, kasano a dagitoy a kababalin a napatalgedan iti biag dagiti babbai nga isuda ti dakdakamatem?

 3. No maysaka nga ama wenno agay-aywan a kas ken Mardoqueo, ania ti aramidem tapno mabigbig ken mataraken dagitoy a kababalin iti anakmo a babai/agtutubo a babai/balasing? _____
 4. No maysaka a babai a mangbasbasa dagitoy a bersikulo kasano a mapatalgedam ken makaritka dagitoy a balbalikas?

 5. Siasinoda dagiti agtutubo a babbai/annak a babbai/balasing ti mabalina a maisurom a pakapaayan ti imatangmo iti akin-uneg a kinapintas a maiyanninaw nga agpadpada iti aramid ken kababalin? _____

KARARAG: Kaaduan a narigat para kadakami amin uray no lalaki man wenno babbai iti mangiyanninaw Kenka nga agnanaed iti kaungganmi, ti kababalin no sino kami, ti akin-uneg a katatao ti kinadalus ken panagraem, wenno kinanakman ken natalna nga espiritu, pagulimekem ti kinasukirmi. Papiagsaennakami nga agbalin a silawmo ti lubong a nakakita laeng iti akiruar a pakakitaan iti kinapintas, kinabaknang, pannakabalin, ken sanikua. Pakawanenakami no maawan iti imatangmi ti kinapudno a sursuroanmi dagiti dadduma babaen dagiti aramid ken kababalinmi. Iidem kadakami ta kababalinmo a kinapakumbaba ken kinatulnog tapno sika laeng ti maitantan-ok babaen kadakami. _____

Paset 3

ARAMIDEN: Basaen ti Ester 2:19 agingga iti Ester 4.

PANAGSANAY: Daytoy nga istoria ket kasla saan a napateg ita ngem saan a liplipatan daytoy.

1. Ania ti istoria a mapasasamak iti Ester 2:19-23?
 - a. Sadino ti ayan ni Mardoqueo? _____
 - b. Ania ti nangegna a mapagsasaritaan? _____

- c. Siasino ti nangibagaanna? _____
- d. Ania ti napasamak idi impadamag ni Ester iti ari? _____
2. Mangrugi ti Kapitulo 3 babaen iti panangiyam-ammo ken Haman nga isu ti intan-ok ti ari iti nangato a saad iti dayaw. Rumbeng nga agparintumeng ken ipaayda iti pammadayaw ken Haman, nupay kasta, ania ti inaramid ni Mardoqueo iti bilin ti ari (bersikulo 2)? _____
3. Ti ar-aramiden ni Mardoqueo ket nangparnuay ti bassit a riribuk. Saan a maawatan dagiti naarian nga ofisiales no apay a saanna a tungpalen ti bilin ti ari. Inasitganda ni Haman a salsaludsodenda no palubosanna daytoy nga ar-aramiden ti Judio (bersikulo 4). Nakapungtot ni Haman iti ar-aramiden ni Mardoqueo. Ania ti plano ni Haman (bersikulo 6)? _____
4. Iti bersikulo 7 nagaramidda iti Pur (binnunotan) tapno ammoenda ti aldaw no kaano a papatayenda amin dagiti Judio. Naaramid ti binnunotan iti umuna a bulan ti napili iti pur wenno binnunotan ket ti maika-sangapulo-ket dua a bulan. Ti kayat a saoen daytoy ket addaan laengen ni Haman iti nakurang a makatawen a mangipatungpal iti planona. Ania ti imbaga ni Haman ken Ari Xerxes tapno mapaanugotna iti planona (bersikulo 8-10)? _____
5. Sisasagana ni Haman nga agbayad iti pagurnongan ti kuarta tapno laeng daytoy a linteg ket ipaulog ti ari (bersikulo 9). Ania ti imbaga ti ari ken Haman (bersikulo 11)? _____
6. Iti bersikulo 12-15 dagiti bilin ket naisuratda iti pagsasao dagiti tattao.
- Ania dagiti bilin? _____
 - Ania ti petsa? _____
 - Ania ti timbre/selio? _____
 - Ania ti kasasaas ti rikna ti ari ken ni Haman? _____
 - Ania ti kasasaad ti rikna dagiti taga-Susa? _____
7. Ania ti inaramid ni Mardoqueo maipapan iti bilin (bersikulo 1)? _____
8. Nagdung-aw amin nga Judion nga adda iti amin a paset ti pagilian (bersikulo 3) _____ ken _____, ken _____. Adu iti nagidda iti _____ ken _____.
9. Ania ti inaramid ni Ester (bersikulo 4)? _____
10. Ania ti imbilinna ken Hatak (bersikulo 5)? _____
11. Ania ti naammoan ni Hatak manipud ken Mardoqueo (bersikulo 6-8)? _____
12. Ania ti imbaga ni Mardoqueo ken Hatak nga aramiden ni Ester (bersikulo 8)? _____
13. Impadamag amin ni Hatak ken Ester ti naammoanna. Ania ti parikut nga imbaga ni Ester iti bersikulo 11? _____

14. Ania ti naudi a banag nga imbagana? _____
15. Ania a balikas ti pinaibaga ni Mardoqueo ken Ester (bersikulo 12-14)? _____

16. Nalawag ti panangibaga ni Mardoqueo nga awan a pulos iti makalisi iti daytoy a bilin, uray pay ni Ester, ti reyna. Ti ayan ti nagbalbaliwan ti istoria ket isu ti imbaga ni Mardoqueo ken Ester iti maudi a paset ti bersikulo 14: _____

17. Ania ti sungbat nga impasubli ni Ester ken ni Mardoqueo (bersikulo 15-17)? _____

PAGPANPANUNOTAN: Mabukbukel ti makapagagar a paset ti istoria. Mabisbisin ni Haman iti pannakabalin ken dayaw. Dawdawatenna ti pannakaasikaso ti kas maysa a didiosen, pagrुकbaban, ken pagdayawan. Iti sabali a bangir, awan iti siasinoman a pagtamedan a tao ni Mardoqueo. Am-ammo a ni Mardqueo ket maysa a Judio, ti pungtot ni Haman ti nangiparangarang iti napalalo a gurana ken nangbirok ti wagas a pukawenna a naan-anay ti sibubukel a puli dagiti Judio. Saan a naannad ti ari iti panangtedna iti singsingna ken ni Haman ket intedna ti pannakabalinna ken Haman tapno aramidenna ti kaykayatna kadagiti tattao.

Saan nga ammo ni Ester no ania ti pagsarsaritaan a mapasasamak iti nagbaetan iti asawana, ti ari, ken ni Haman. Naibabain ni Mardoqueo ken pinigisna ti badona ken nagkawes iti nakersang a lupot ken nagikabil iti dapu ket rimuar idiy ciudad nga agsangsangit iti nakapigpigma ken nasaem. Kayat nga ammoen ni Ester no ania ti mapasasamak. Ita makitatayo ni Haman a napalalo iti panangpanpanunotna iti pannakadadael dagiti tattao a Judio ket madagdagsenan ni Ester ta ammona a no saan nga aggaraw iti biang dagiti tattao ket mapapatayda amin. Kasta pay nga ammona a nakataya iti biagna no saan nga iyawat ti ari ti balitok a setrona ket mapapatay met isuna. Tapno agbalin pay a mas nair-irteng daytoy nga istoria naibaga kadatayo a tallo-pulo nga aldawen a saan nga inay-ayaban ni Ari Xerxes ni Ester.

PANANGIKABESA: Agpada nga inkabil ti Dios da Jose, ti anak ni Jacob, ket ita ni Ester iti saad ti pannakabalin ken bileg tapno maisalakan ti biag ti adu a tattao.

1. Isuratmo ti Genesis 50:20- “ _____
 _____.”
2. Isuratmo ti Ester 4:14- “ _____
 _____.”

Agpada da Jose ken Ester a naikabil iti lugar a saanda a pinanggep a papanan. Agpadada a nakasarak iti barabur iti sabali. Nasarakan ni Jose ti parabur ken ni Potifar, iti bantay iti pagbaludan, ken kangrunaanna iti Faraon a mismo. Ni Ester, iti sabali a bangir, nakasarak iti

parabur iti eunuco Hegai, kadagiti babbalasang, ken tunggal maysa a makakita kenkuana, kangrunaana ti ari. Kas iti kaadda iti Apo ken Jose ken impaayanna isuna iti balligi kasta met Isuna ken Ester ket impaayanna iti parabur iti ari.

PANANGIPAKAT A SALUDSOD: Bayat iti panangpanpanunotmo iti biag da Ester ken Mardoqueo, ania ti maysa pannakaipakat a maaramidmo iti bukodmo a biag? _____

Paset 4

ARAMIDEN: Basaen ti Ester 5 ken 6.

PANAGSANAY:

1. Ania ti napasamak iti maika-tallo nga aldaw ti panagayunar (Esther 5:1-2)? _____

2. Naiyawat ken Ester ti balitok a setro. Ania ti impakaasi ni Ester? _____

Saan kadi kasla saan a gagangay ti awis a pangrabii? Insagmakna kadi ti biagna tapno laeng awisenna ti ari ken ti gayyemna a Haman iti pang-rabii?
3. Nakasagana nga agtungpal. Iti pangrabii sinaludsodanna manen ni Ester no ania ti dawatna. Ania ti sungbatna iti daytoy a kanito (bersikulo 7-8)? _____

Isu a nangiyawis manen iti maysa pay a pangrabii a kaduana ida ket ita inkarina a sungbatannan ti saludsod ti ari.
4. Magagaran unay ni Haman agingga ti ania ti napasamak iti bersikulo 9? _____

Nupay kasta, linapdan ni Haman ti bagi ket nagawid iti ayan dagiti familia ken gagayyemna.
5. Iti bersikulo 10-14 naiparangarang ti puso ni Haman. Ania ti impanpannakkkel na iti bersikulo 11? _____

6. Ania pay dagiti impanpannakkkel ni Haman iti bersikulo 12? _____

7. Iti laksid iti amin nga ipagpanpannakkkelna ania ti linaon ti panunotna a mangdaddadael kenkuana (bersikulo 13)? _____

8. Ania ti nadursok a balakad ti asawa ken gagayyemna (bersikulo 14)? _____

9. Naay-ayo ni Haman iti balakad ket nabangon ti pagbitayan. Nupay kasta, segun iti Ester 6:1, ania ti mapasasamak iti palasio iti dayta a rabii? _____

10. Ania ti natakuatan ti ari? _____
Ania ti dinamagna? _____
11. Kaserserrek laeng ni Haman iti paraangan ti palasio ket pinaayaban ti ari isuna. Ania ti sinaludsodna ken Haman (bersikulo 6)? _____

12. Siasino ti pagarupen ni Haman a kayat a padayawanti ari? _____
13. Ania ti insungbat ni Haman (bersikulo 7-9)? _____

14. Ania ti imbilin ti ken ni Haman (bersikulo 10)? _____

15. Ania ti nailadawan iti bersikulo 11? _____
16. Kalpasanna nagsubli ni Mardoqueo iti ruangan ti ari ken nagawid met ni Haman idaiy balayna. Ania itan ti itsurana? Ania ti imbagana iti asawana ken dagiti gagayyemna? _____

17. Dagiti nangbagbaga kenkuana iti napalabas nga aldaw ket impadtoda ti pannakatay ni Haman (bersikulo 13) _____

18. Sadino manen ti nangipanan dagiti eunoco ken Haman (bersikulo 14)? _____

PAGPANPANUNOTAN: Naan-anay ti pannakaibabain ni Haman iti dawat ti ari a padayawanna ni Mardoqueo, ti tao a nagtaod iti Judio, ken ti tao a kagurgura unay ni Haman. Naiturong ni Mardoqueo iti kalsada iti siudad a kawesna ti naarian a roba ken nakasakay iti nadaeg kabalio ti ari ken nabalangatan iti naarian a balangat iti ulona, kabayatan nga ipukpukkaw ni Haman, “Kitaenyo ti pananggunguna ti ari iti tao a kayatna a padayawan!”

1. Naimbag kadi daytoy a kasasaad para kadagitoy dua a lallaki?
 - a. Daytoy kadi ti kayat ni Mardoqueo, ti maidalan a magna iti daldalan nga umaw-awat iti dayaw ken pannakabigbig? Ania kadi ti pudno a kayat ni Mardoqueo? _____

 - b. Daytoy kadi ti kayat ni Haman? Ania kadi ti pudno nga inar-arapaapna para iti bagina? _____

2. Iti Ester 5:9 nangipakita ni Mardoqueo iti kinapigsa a nangkiwar iti pungtot ni Haman. Ania ti aramidem iti kasta a klase ti pigsa nga adda iti kaunggan ti tao? Pagdiligem ti pigsa ni Mardoqueo ken iti pigsa ni Haman a naipakpakita bayat iti panangipasindayagna ti kinabaknangna, ti adu nga annakna, ken amin wagas iti panangipakita ti pammadayaw

ti ari kenkuana ken no kasano nga intal-ona isuna a nangatngato ngem kadagiti dadduma a mararaem ken ofisiales (Ester 5:11)

PANANGIPAKAT: Ania ti pagbanagan ti pannakaipakatna kadatayo bayat iti panangadaltayo iti daytoy nga Istria?

1. Pinagpanakkal ni Goliat iti pigsana. Pinagpanakkal ni Haman iti kinabaknangna. Ania ti pagpanakkaltayo? _____
2. Ragsakem dagiti balbalikas a pammatibker manipud kadagitoy a bersikulo:

Pakabasaan	Dagiti Balikas ti Pammatibker
Salmo 34:2	
Salmo 44:8	
1 Taga-Corinto 1:31	
Taga-Galacia 6:14	
Taga-Efeso 2:8-9	

PANANGIKABESA: Dagiti napipigsa a balikas ket masarakan iti Jeremias 9:23-24: “Kastoy ti kinuna ti Apo...” Isurat dagitoy dua a bersikulo iti bassit a papel ket manen karitem ti bagim a mangikabesa dagitoy. Dagitoy a bersikulo ket palagipannatayo a saantayo nga agpasindayag maipapan iti bagbagitayo ngem nawayatayo nga agpasindayag iti Apo, a Siak ti Apo ket pakaragsakak no ania ti ar-aramidenna, nga isuda ti agnanayon nga ayat, kinahustisia, ken kinalinteg!

Paset 5

ARAMIDEN: Basaen ti Ester 7

PANAGSANAY

1. Dandanitayon mapugtoan no kasano nga aggibus daytoy nga istoria. Iti kapitulo 7 nakitatayo ni Haman, Ari Xerxes, ken Ester nga nagsasangoda iti pangrabii. Manen,

dinawat ti ari ken Ester nga ibingayna no ania ti dawatnaa. Iyababa ti sungbat ni Reyna Ester (bersikulo 3-4)? _____

2. Kayat ti ari nga maammoan no sino ti lalaki a mangaramid ti kasta a banag! Imbaga ni Ester ti pakabigbiganna (bersikulo 6). _____
3. Napalalo ti buteng ni Haman. Pinanawan ti ari ti arakna ket rimuar a nagturong iti minuyongan. Ania ti kadaksan nga inaramid ni Haman (bersikulo 7-9)? _____
4. Kasano ti pannakaawat ti ari iti nakitana (bersikulo 8)? _____
5. Ania ti nagbanagan ni Haman (bersikulo 9-10)? _____
 Natayen ti managdakdakes. Naipatungpal ti hustisia. Ti ipapatayna ti nangsebseb iti pungtot ti ari (bersikulo 10). Rimmingbaw ti kinalinteg!

PANURSURO: Daytoy ti napintas unay a gundaway a kitaen no ania ti panursuro ti Biblia maipapan ti kinalinteg. Saantayo a mapaneknekan amin a naisursuro ngem maammoantayo no kasano a maipakat kadatayo ken iti langenlangentayo iti nasantoan ken nalinteg a Diostayo.

Pakabasaan	Dagiti Saludsod	Ti Maadal
Salmo 119:137	Sino ti Maysa a Nalinteg?	
Salmo 32:1-2; Roma 4:6-8	Sino ti maaramid a nalinteg?	
2 Tag-Corinto 5:21	Sino ti mangaramid kadatayo a nalinteg?	
Roma 3:21-24; Filipos 3:9	Mapalintegtayo kadi babaen ti linteg (no ania ti aramidentayo) wenno babaen iti pammati (no siasino ti pinatitayo)?	
Roma 1:17	Kasano ti pannakaammotayo a palintegennatayo ti Dios?	
Salmo 9:4-8; 23:3; 34:15; 37:25; Habakkuk 2:4	Ania aramiden dagiti karkari ti Dios kadagiti nalinteg?	

KARARAG: Mabalin a mapanunot ti maysa a ti Salmo 143 ket daytoy ti kararag da Mardoqueo ken Ester bayat iti pannakigabboda iti kasasaad a sangsangoenda. Ti bilin para iti pannakapukaw dagiti Judio ket sinelloan ti ari ken naiwaras iti amin a paset ti daga. Ti kakaisuna laeng a namnama dagiti tattao ket adda a nabati kadagiti ima ni Ester isu a nangisagmak iti biagna ket inasitganna ti ari. Kas maysa a kararag kitaen dagiti balikas daytoy a Salmo ken surotem iti panangbigbigmo dagiti bersikulo:

1. Apo, umasugak Kenka iti kaasim. Sika laeng Apo ti mapagtalkan ken nalinteg. Dinak kadi ukomen. Maasika ta awan iti nalinteg iti imatangmo. (Bersikulo: _____).
2. Awan sarday ti panangkamat kaniak dagiti kabusorko. Narumekak. Agnaedak iti sipngget dagiti natay. Kumapkapsot ti namnamak. Natiliw daytoy pusok babaen iti buteng. (Bersikulo: _____).
3. Malagipko dagiti naglabas ket panpanunotek ti amin nga inaramid dagiti im-imam. Ita iyawatko ‘toy imak Kenka tapno pennekem iti maminsan pay ‘toy kararuak (Bersikulo _____)
4. Darasem ti sumungbat kaniak. Awanen ti maaramidak. Mariingak koma nga addaan iti balikas iti namnama. Saan nga agbalbaliw ta ayatmo. Sika laeng ti pagtalkak. (Bersikulo _____)
5. Isurom kaniak ti rumbeng a dalan a papanak. Isalakannak manipud kadagiti kabusorko. Isuronak a mangaramid dagiti pagayatam. Idalannak iti daga a nalinteg. (Bersikulo _____)
6. Ti naimbag a naganmo ket adda a nakasagmak. Taginayonem kadi ti biagko. O Maysa a Nalinteg, isalakannak. Pagulimekem dagiti kabusorko. Dadaelem dagiti bumusor kaniak. Siak ti adipenmo. (Bersikulo _____)

Paset 6

ARAMIDEN: Basaen ti Ester 8-10.

PANAGSANAY:

1. Ania ngata ti inted ti ari kada Ester ken Mardoqueo (Ester 8:1-2)? _____

2. Napan manen ni Ester iti Sangoanan ti Ari. Ania ti kiniddawna (bersikulo 3-6)? _____

3. Ania ti imbilin ti ari nga araminden ni Mardpkeo (bersikulo 7-8)? _____

4. Nagtignay a dagus ni Mardoqueo! Ania ti imbilinna kadagiti amin a naikkan iti pakaammo (bersikulo 9-19)? _____

5. Naibaga kadatayo iti bersikulo 11-14 ti mismo a naited iti naipaulog a linteg para kadagiti Judio iti imperio. Ania ti naibilin a mangpataud iti pannakasalaknibda? _____

6. Masirmatam kadi ni Mardoqueo a nakakawes iti asul ken puraw a bado, nakasuot iti dakkal a balitok a korona ken nagkawes iti maris ube a kagay a naaramid iti napintas a linen? Anian a buya dayta ngata! Iti bersikulo 15-17 ugedam iti baba dagiti amin a balikas a mangiladladawan iti ragsak iti panagrambak.
7. Ti Kapitulo 9 ket impannatayo a dagus iti aldaw nga isu ti aldaw iti pannakapapatay amin a Judio. Ngem dayta nga aldaw ket nailadawan a sabali. Ania ti naibaga kadayto iti bersikulo 1-10? _____

Kitaen no ania ti naibaga kadayto maipapan ken Mardoqueo. Dimmakkel ti pannakabalin ket ti panagbuteng kenkuana ket dimmanon kadagiti mararaem, dagiti adminstrador, dagiti gobernador, ken amin. Dakkel ti pannakabalinna iti uneg ti palasyo ti ari. Ti damag iti naganna ket nagwaras iti amin a probinsia.

8. Agparparang nga uray pay ti ari ket sumursurot iti bilin. Kitaen no ania ti dinamagna ken Ester iti bersikulo 12. “Ita ania ti dawatem?” Ania ti insungbatna kenkuana? _____

Ket, naipatungpal ti bilin (bersikulo 14-15).

9. Kamaudiananna, kalpasan a napapatay ti _____ (bersikulo 16) ket naginanada ken inaramidda nga aldaw ti panagfiesta ken rag-o! Mangrugi a ti maysa tao ket maaddaan iti pannakaawat a naranggas ti pannakaparigat dagiti tattao a Judio a nagbibigda iti babaen daytoy nga imperio ni Ari Xerxes. Naginanada iti maikasangapulo ket uppat nga aldaw iti bulan. Nupay kasta, iday Susa, ket naginanada iti _____ nga aldaw.

10. Naipasdek ti aldaw ti rambak dagiti Judio, naawagan a Purim dagita nga al-aldaw (Ester 9:26).

- a. Kaano a marambakan dagiti al-aldaw (bersikulo 21)? _____
- b. Ania dagiti laglagipen dagiti tattao (bersikulo 22)? _____
- c. Kasano a mangilin dagiti al-aldaw (bersikulo 22)?
 - i. _____
 - ii. _____
 - iii. _____

11. Iti bersikulo 23-28 naibaga manen ti pakasaritaan dagiti pagteng ken naipasdek dagiti al-aldaw ken kankanayonto a laglagipen iti tunggal familia iti tunggal probinsia ken iti tunggal ciudad ti tunggal kaputotan. Pinasingkeda da Ester ken Mardoqueo ti surat ket impatulodda iti amin a probinsia iti pagarian. Makapagagar a kitaen no sino ti addaan iti turay ken no sino ti nangaramid ti linteg (bersikulo 29-32). Naammoantayo iti Ester 10 nga inaramid ti Ari Xerxes ni Mardoqueo a maikadua a kangatoan iti ari. Nangato ti panangkita dagiti tattao a Judio ken Mardoqueo agsipud ta...

- a. _____
- b. _____

PAGPANUNOTAN: Awan maaramidan ti maysa no di panunotenna ti bileg ni Mardoqueo. Umuna a nasursuroanna ni Ester a kas agdakdakkel nga ubing. Ket ni Ester nagbalin a pakaay-ayoan dagiti tattao nga adda iti aglawlawna. Ti bileg ni Mardoqueo ket dimmanon iti narian a palasio agsipud ta sinalaknibanna ti biag iti ari (Ester 2:19-23) ngem agkedked nga agparintumeng ken ni managdakdakes a Haman (Ester 3:1-2).

1. Bayat ti pannakaukrad ti istoria kitaem dagiti wagas a nakaserrek ti bileg ni Mardoqueo iti sibubukel a pagilian. _____

2. Amintayo ket tattao a nangapekto dagiti dadduma. Siasinoda dagiti naapektoan babaen iti kaaddam iti biagda? _____
3. Ania dagiti wagas a ti biagmo ket apektoanna ti biagda? Saan a saludsod a ti biagmo wenno saan iti mangapekto dagiti dadduma ngem ketdi ti saludsod ket no ania ti apeptom iti biagda?
 - a. Panangaramid iti kusto _____
 - b. Kababalin _____
 - c. Kinatao _____
 - d. Dadduma pay _____
 - e. Dadduma pay _____
4. Ti sabali pay a saludsod a panunotem ket mabalin a daytoy: Ania a mensahe ti biagko ti kayatko nga ited kadagiti dadduma? Ti kadi biagko, kas nabukel a balbalikas a nagbalin a surat a basbasaen dagiti dadduma, ket agpada iti no ania ti kayatko nga ibaga? _____

5. Pudno kadi ti biagko? Ania dagiti mensahe nga itedko a saan a maipada iti kababagas ti kinasiasinok? _____
6. Ibagan a pudno a siak ket tao nga addaan iti bileg, ania dagiti wagas a mabalin a pagbiagak ti biagko nga addaan iti ad-adu a tarigagay ken panggep, a kankanayon a kumitaak iti wagas a mausarko dayta a bileg iti nadosan a wagas?

KARARAG: Ipaayam ti tiempo a mangadal manen dagiti paspasamak iti Libro ti Ester. Tandaanan a nangnangruna ti kinalinteg ti Dios a naiyanninaw iti bibiag da Mardoqueo ken Ester. Pagyamananyo dagiti tattao nga nakaipaay iti nadosan nga apekto iti biagmo. Padakkelem dagiti tattao a naapektoan babaen iti biagmo. Sapulem ti kababalinna bayat iti panangitultuloymo a mangapekto dagiti dadduma. _____

MAIKALIMA A LEKSION

**TI NAIMBAG NGA IMA
TI DIOS**

EZRA 1-10—TI ISTORIA NI EZRA

TI PAKABUKLAN TI LEKSION 5

Pakabuklan

Pakauna

Leksion 5: Ezra 1-10

- Ti Pakaammo ti Ari
- Agsubli Dagiti Naipanaw a kas Balud
- Ti Proyekto a Panangbangon Manen
- Ti Awan Sardengna a Panangsupiat
- Dua a Profeta—Haggeo ken Zacarias
- Napan ni Ezra idiaay Jerusalem
- Pagserraan ti Libro ni Ezra

PAKAUNA

Orasnan. Agpatinggan ti pannakabalud ti Israel. Tiemponan para kadagiti napanaw a balud nga agsubli iti dagada. Pito pulo a tawen ti napalabas. Ti narigat a dalan a bumallasiw iti namaga a let-ang ket narigat ken atiddog. Ita, ania ti nakitada idi nagsublida. Ania ti kasasaad dagiti patakder, dagiti pagtaenganda, ken ti daga? Addakadi iti nabati? Ti pito pulo a tawen ket nabayag a mapalabas. Amin a banag ket nadadael ken narukop. Amin a banag ket narebba. Sadino ti pangrugianda a mangbangon mane nti siudad ti Jerusalem? Sadino ti pangbirokanda ti gastosenda, dagiti tattao nga agtrabaho, ken dagiti mausar?

Ti panangbangon manen kadagiti pasdek ket paset laeng iti proyekto. Dagiti sabali pay a parte ti biag ket kasapulan met a trabahoen. Nagbalbaliw ti biag ti familia. Adda dagiti naipanaw a kas balud ti nangpili a saan nga agsubli iti daga ti Israel. Naiwarawara dagiti familia. Makita ti pannakadadael kadagiti langenlangen ken ti pannakarebba iti Templo ti mangipalagip kadakuada iti nadadael a langenlangenda iti Diosda. Nalipatandan Isuna ket nagbiagda iti pannakaadipen.

Ania ti mapanunotmo a mabalin a maaramidmo? Agsublika kadi, uray no naiyanakka idi a balud pay laeng dagiti nagannakmo? Ania ti mangpasubli kenka a mapan idiy Israel? Kitaem ti langenlangenmo iti Dios a nangwayawaya kadagiti kapuonam manpud iti panangdipen ti Egipto ken ita ti nangwayawaya kenka iti panangbalud ti Persia. Iti panangitultuloymo ti panagadalmo, Padasem a sumrek iti biag dagiti nadumaduma tattao—dagiti mangidadaulo, dagiti panglakayen dagti arkitekto, ken dagiti agdaldaliasat. Ania ti mangiduron kenka nga agsubli?

LEKSION 5

Paset 1

PAKAUNA: Ti Libro ti Ezra ket katuloy ti pakasaritaan ti Israel. Iti dandani 537 B.C. bayat ti panagturay ni Ciro, ti ari ti Persia, rinugian ti Dios a pasublien ti Dios dagiti naitalaw a kas balud iti Naikari a Daga, ti daga nga inkarina ken Abraham ken dagiti kaputotanna adun a siglo ti napalabas. Sumagmamano a tattao iti mainaganan iti panglukat a kapitulo iti Libro ti Ezra, ket manen, saanka a maupay kadagiti amin a saan a gagangay kenka a nagnagan. Malagipmo a ni Nebucadnesar ket isu ti ari ti Babilonia a nangbalud kadagiti Israelita. Iti saan unay a nabayag, inabak ti Medo-Persia ti Babilonia. Ni Ciro, Dario, ken Xerxes dagiti tallo nga ar-ari kabayatan daytoy a tiempo ti pakasaritaan ti Israel. Da Zerubbabel ken Ezra ti dua a mabigbigbig a mangidadaulo dagiti Judio.

Sumagmamano dagiti ramit a nausar kadagitoy sangapulo a kapitulo ti Ezra ket listaan dagiti bilang, kapkaputotan, ken dadduma a nagnagan. Ti sabali a karit ket ti panagsasaruno dagiti ar-ari ken dagiti pagteng. Nupay kasta dagiti nagan, bilang, ken panagsasaruno dagiti pagteng ket saanda a napateg a pakaammo para iti panagadaltayo. Ngem kedti, iti Libro ti Ezra ket siputanna ti Dios nga agrabaho iti puspuso ken bibiag dagiti ar-ari ken dagiti tattaona iti panangtungpalna iti karina ken ni Abraham ken ti kaputotanna.

ARAMIDEN: Rugian daytoy a panagadal babaen iti panangbasa ti 2 Cronicas 36:22-23. Ti Ezra 1 ti nangikabil ti parang para iti pannakaituloy ti istoria. Basaen ti Ezra 1 kendagitoy napili a bersikulo manipud iti Ezra 2—bersikulo 1-2, 68-70.

PANAGSANAY:

1. Insigida a naibaga kadatayo a ti impadto ni Jeremias ket dandanin matungpal. No ti Bibliam ket adda iti listaan iti sabali a bakabasaan, kitaem tipakabasaan a naited kalpasan ti balikas a Jeremias. Ti Jeremias 25:11-12 ket mabalina nairaman a kas maysa kadagiti bakabasaan. Ukradem dagitoy a bersikulo.
 - a. Ti _____ a tawen a pannakaidepen ket nagpatinggan. Ti sao ti Dios ket dandanin matungpal.
 - b. Ti ari ti Persia, _____ ket dandani mangaramid iti paiwaragawagna (Ezra 1:1).
 - c. No saan a ni Ari Ciro ken ti inwaragawagna ken saan a ni Jeremias ken ti impadtona, siasino ti kangrunaan nga agbibigbig ken ania ti adda nga ar-aramidenna (bersikulo 1)? _____

2. Dandanin nga agtignay ti Dios nga aramatenna ti panagranbak ti ari (Ciro)isu a nagpampek iti Babilonia ken sinamsamda ti pagarianna. Kitaen iti inwaragawagtiari (bersikulo 2-4):
 - a. Ania ti dandani nga aramiden ti ari (bersikulo 2)? _____
 - b. Apay nga aramidenna daytoy? _____
 - c. Sadino ti pakaaramidanna daytoy? _____
 - d. Siasino ti mangaramid iti trabaho (bersikulo 3)? _____
 - e. Siasino ti mangbirok iti proyekto (bersikulo 4)? _____

PANURSURO: Napateg nga salimetmetan iti panunot a para iti ari ti Persia a daytoy a Dios ti Israel ket kasla sabali laeng a didiosen. Ti tarigagayna a mangbangon iti templo ket saan a mangbangon iti templ a para iti maysa a pudno a Dios, ti Dios ti Israel. Ti panangbangon iti templo ket gagangay laeng a panangbigbig iti pammatina a maysa a dios ti nangted kenkuana “ti amin a pagpagarian iti daga.” Pinarmekna ti Imperio ti Babilonia. Ita maysa a pagrebbenganna, wenno trabahona, iti mangbangon iti templo a kas klase ti pagbayad iti dios ti langit.

PANAGSANAY:

1. Uray siasino kadagiti tattao a Judio ket napalubosan nga agsubli idia Jerusalem ket bangonenda ti templo. Ania dagiti balikas a naaramat a mangiladawan no siasinoda dagiti nagsagana a mapan (bersikulo 5)? _____
2. Timmulong dagiti karrubada a nangted iti gastosenda iti proyekto a panagpatakder karaman ti amin a kita ti kasapulan, dingoen, ken datdaton a naggapu iti kaungganda. Ania met ti inted ni Ari Ciro (bersikulo 7)? _____

Tapno adalem manen basaem ti 2 Ar-ari 24:13 ken 25:13-17.

3. Ni _____, ti principe ti Juda, ket inaramid isuna ni Ari Ciro a gobernador ken naited amin a kasapulan para iti trabaho babaen iti tesorero. Isuna ti addaan pagrebbengan iti pannakaisubli dagiti alikamen a naikkat manipud iti templo babaen ken Ari Nebucadnesar. *Tandaanan:* Ti Sesbasar ket nagan ti taga-Babilonia ket agsipud ta isuna ti apoko iti ari ti Judea, ni Jehoyakim, naawagan isuna a kas principe. Mapapati a ti Zerubbabel ket nagan a Hebreo. (Kitaen iti Ezra 2:2).

PAGPANPANUNOTAN: Saan nagawid ti amin. Nakellaatka kadi iti daytoy? Napanunotmo kadi a kalpasan ti 70 a tawen a pannakabaludda ket magagaran ti tunggal maysa a pumanaw? Maysa a kaputotan ti natay. Saanda nga amin ket ammoda wenno malagipda ti Naikari a Daga. Saanda nga amin ket agreggetda a pumanaw idia Babilonia, ti kakaisuna a pagilian nga ammoda. Ited met ti Dios ken Abraham ti kapada a gundaway idi rimuar isuna iti daytoy met laeng a daga, manipud iti daga ti Ur dagiti Caldeos. Nagnaed isuna idia Haran isu a

nagnaedanna a kaduana ni Sara idi inayaban isuna ti Dios ket inturongna isuna idiy daga ti Canaan.

1. Makapakellaat bassit a pinalubosan ti ari dagiti tattao nga agsubli. Isurat ti Proverbio 21:1-- _____

2. Kasano dagitoy a balbalikas nga agsaoda iti kasasaad iti Ezra 1:1? _____

3. Tinignay ti Apo ti puso ti ari iti bersikulo 1. Iti bersikulo 5 naibaga kadayo a tinignayna ti puspuso dagiti tattao. Tigignayen ida ti Dios tapno matungpal ti kayatna a maaramid. Lagipem ti tiempo nga ammom a tigignayen ti Dios ti pusom a mangaramid wenno ibaga iti banag a patiem a pudno ken nadiosan. _____

Paset 2

PANURSURO: Iti Ezra 2:2 ket itedna dagiti nagnagan nga isuda ti mangidalan kadagiti tattao a rumuar iti pannakabaludda. Ni Zerubbabel ti tao a nakaitedan ti pagrebbengan iti pannakaisubli kadagiti gamgameng a kukua ti templo ti Dios. Ti nagan iti bersikulo 2 a mabalin a gagangayen kenka ket Mardoqueo. Malagipmo nga isuna ti kasinsin ni Reyna Ester ken babaen ken Ester nga inawatna ti kaas iti ari, insalakanna ti biag dagiti tattao a Judio nga agnanaed iti uneg ti Imperio ti Persia.

Idi nakasangpetda dimmanon dagiti tattao iti balay ti Apo idiy Jerusalem. Awan maaramidan ti maysa no di agngatangata no ania ti adda iti panunotda idi makitada ti templo a a pinatakder ni Ari Solomon nga itan ket narebba. Mabalin a saan a pulosen a nakita dagiti dadduma daytoy agsipud ta naiyanakda iti nakaitalawanda a daga. Awan duadua, a malagip dagiti dadduma no ania ti biag idi sakbay a nagbalinda a balud iti gangannaet a daga. Kasano a nagbalbaliw dagiti banbanag kabayatan dagiti tawen iti pannakabalud? Anian, kasano a nagbalbaliw dagiti banbanag!

ARAMIDEN: Basaen ti Ezra 3.

1. Ania ti umun a proyekto a bangonenda manen? _____
2. Sino ti mangidaulo iti proyekto (bersikulo 2)? _____ karaman dagiti kakaduana ken _____ ken ti _____
3. Kalpasan a naileppasda ti altar ania ti inaramidda (bersikulo 3-5)? _____

4. Segun iti bersikulo 6 ania ti saan pay a naaramid? _____
5. Ania ti sumaruno a proyekto a bangonenda manen? _____

6. Kasano iti panangpataodda iti agpaay kadagiti kantero ken karpintero? Kasano iti pannakaalada iti kayo ti Sedro manipud idiy Libano (bersikulo 7)? _____
7. Iti apaglabes a makatawen kalpasan ti isasangpetda idiy Jerusalem ket narugian iti pannakatrabaho iti balay ti Dios. Manen da Zerubbabel, Josue, dagiti papadi, dagiti Levita ken aminda a nagsubli manipud iti pannakabalud ti nangirugi. Sino iti nangiwanwan iti trabaho (bersikulo 8-9)? _____
8. Naipasdek ti fundasion. Itan ti tiempo ti panagrambak! Ania ti inaramid dagiti tattao (bersikulo 10-11)?
 - a. Dagiti papadi: _____
 - b. Dagiti Levita: _____
9. Iti kaadda ti tunggal maysa iti lugarna a mangdayaw iti Apo, ania ti kinantada? _____
10. Ken, amin a tattao (bersikulo 11) _____
11. Ngem ti timek dagiti tattao ket nalaokan iti _____ ken _____
12. Segun iti bersikulo 12 apay a nagsangit dagiti dadduma idi makitada ti fundasion? _____
13. Ngem nagtatagari unay dagiti tattao ta _____

PAGPANPANUNOTAN: “Ta naimbag ti Apo, ta ti napudno nga ayatna iti Israel ket agtalinaed agnanayon.” Ti balikas nga “agnanayon iti Bibliam ket mabalin nga adda iti naibaga a sabali a pakabasaan. Iti ligason dagiti sabali a pakabasaan ket maysa kadagiti bersikulo para iti bersikulo 11 ket 2 Cronicas 7:3. Basaen ti bersikulo 1-3.

1. Ania ti pagteng? _____
2. Kalkalpas laeng a nagkararag ni Solomon. Adda ti apoy a naggapu iti langit a bimmaba ket pinuoranna dagiti daton a mapuoran ken dagiti sacrificio (bersikulo 1). Kalpasanna ania ti napasamak? _____
3. Ti dayag ti Apo ket pinunnona ti balay ti Apo. Ania ti sungbat dagiti tattao? Ania ti imbagada (bersikulo 3)? _____

Iti maminsan pay, kakuyog ti panagdayaw ken panagyaman inkanta dagiti tattao: “Ta naimbag ti Apo, ta ti napudno nga ayatna ket agtalinaed iti agnanayon.”

PANANGIPAKAT: Uray pay n dagiti bambanag ket saan a naan-anay a kas kayattayo a pagbanaganna, sigagagar ken nakasaganatayo kadi latta a mangikanta, “Ta naimbag ti Apo, ti ayatna kaniak ket agtalinaed iti agnanayon?” Uray pay no dagiti bambanag ket sabali ti nagbalinanna ngem iti plinanotayo, sigagagar ken nakasaganatayo kadi latta a mangikanta: “Ta naimbag ti Apo, ti ayatna kaniak ket agtalinaed iti agnanayon?” Uray pay no dagiti pusotayo ket

umararaw gapu iti pannakaupay ken mapakapsutantayo, sigagagar ken nakasaganatayo kadi latta a mangikanta: “Ta naimbag ti Apo, ti ayatna kaniak ket agtalinaed iti agnanayon?”

Panunotem ti sungbat ti bukodmo a puso. Ibilangmo dagiti sungbatmo kadagiti kasasaad ti biag. Kasano ti isusungbatmo? Ipaayam ti bagim iti karit a sumungbat a kas iti inaramid dagiti tattao uray pay no ti dayag ken kinangayed ti templo Jerusalem a dagiti dadduma ket saandan nga ammo pay nga adda.

Ikantatayo amin iti pusotayo a sangsangkamaysa: _____
_____ uray pay no... _____

Paset 3

ARAMIDEN: Basaen ti Ezra 4:1-4.

PANAGSANAY: (bersikulo 1-5): Tallo a balikas ti mangiladawan no ania ti mapasasamak iti nagbaetan dagiti bumusbusor ken dagiti dadaulo ti Israelita.

1. Allilaw: Ania ti dinawat dagiti kabusor ken Zerubbabel (bersikulo 2)? _____

2. Pakaammo: Ania ti sungbat da Zerubbabel, Josue, ken dagiti ulo ti familia (bersikulo 3)?

3. Upay: Ania ti sikap dagiti bumusbusor (bersikulo 4)? _____
Ania ti inaramidda tapno upayenda ti panangbangonda iti templo?
 - a. _____
 - b. _____
 - c. _____
4. Kasano kabayag ti panagtalinaed dagiti bumusbusor? _____

PANURSURO: Saan a simmardeng ti bumusbusor. Iti amin a paset ti kapitulo dagiti surat a dumandanon ken Ari Artaxerxes maipapan dagiti pamadpadakes nga ar-aramidenda a maibusor kadagiti Israelita. Iti bersikulo 12 nagsaoda maipapan iti Jerusalem a kas nasukir ken dakes a siudad. Mainayon pay, iti bersikulo 13, binallaaganda ti ari a kalpasan a mabangon ti alad awanen ti agbayad ti buis ken arkabala. No kastan, bumassitton ti sumrek a kuarta iti pagarian. Kas nagipulong mariknada a karbenganna ti ari a maammoan.

Siempre, simmungbat ti ari. Nangaramid iti panagsukisok ket nakitana a pudno dagiti bumusbusor a kustoda ket imbilinna a mapasardeng ti panagtrabaho dagiti Israelita.

Sinaludsodna iti bersikulo 22, “Apay nga ipalubos a dumakkel daytoy a pangta, no pakadadaelan ti pagimbagam ti pagarian?” Isu nga naisardeng ti pannakapatakder ti balay ti Dios idiaiy Jerusalem.

ARAMIDEN: Basaen ti Ezra 5.

PANAGSANAY:

1. Dagiti dua a profeta a nadakamat iti bersikulo 1 ket kapadana dagiti nagan ti dua a Libro ti Daan a Tulag.
 - a. _____
 - b. _____
2. Lukatan ti Libro ti Haggeo. Ania ti ibagbaga ni profeta Haggeo ken Zerubbabel (governador) ken Josue (kangatoan a padi)? Ania ti maammoantayo manipud kadagitoy a bersikulo iti Haggeo 1?
 - a. Bersikulo 2-4: _____
 - b. Bersikulo 7-11: _____
 - c. Bersikulo 12: _____
 - d. Bersikulo 13: _____
 - e. Bersikulo 14: _____
3. Ania ti mensahe ti Apo ken Zerubbabel, Josue (Joshua), ken dagiti tattao iti Haggeo 2:4?

 - a. Namintallo nga imbaga ti Dios nga _____!
 - b. Ania ti bilin? Ken _____!
 - c. Pumigsa ken agrabaho dagiti tattao agsipud ta _____
4. Napabaro ti Tulag. Kapadana ti tulag kari a naaramid dagiti Israelita idi damoda a pumanaw idiaiy Egipto ket simrekda iti Naikari a Daga nga itan ket kukuada ket bayat ti panagsublida manen ken nangrugida a mangbangon manen. Ania ti kari iti bersikulo 4b-5? _____

PANURSURO: Dagiti sumaruno a bersikulo ti Haggeo 2 nagsao manen ti Apo iti panangpunno iti daytoy a balay iti dayagna (bersikulo 7)! Intultuloyna pay nga imbaga a ti dayag daytoy agdama a balay ket agbalin a dakdakkel pay ngem iti napalabas a balay (bersikulo 9)! Impatalgedna kadakuada nga ipaayna ti kapia iti daytoy a lugar (bersikulo 9) ken imbagana kadakuada a manipud iti daytoy nga aldaw ket bendisionanna ida (bersikulo 19).

Paset 4

PANAGSANAY:

1. Ti sabali a profeta a nagipadto kadagiti Judio kabayatan dagitoy a tiempo ket ni Zacarias. Lukatan iti umuna a kapitulo iti Libro ti Zacarias. Ania ngata iti nangayaban ti profeta kadagiti tattao nga aramidenda (bersikulo 4)?

2. Ibagi kadayo ti bersikulo 6_b a dagiti tattao ket _____. Naammoantayo iti maipapan iti panagbabawi kadagitoy umun-una a bersikulo. Ti panagbabawi ket saanna a kayat a saoen nga agpadispensartayo para iti dakes nga naaramidtayo. Ti kayatna a saoen ket *tallikudantayo* (bersikulo 4) dagiti dakes a daldalan ken ar-aramidntayo. Tignay daytoy a panagpusipos iti 180 nga angulo. Daytoy ti tignay a pananangtallikud kadagiti banbanag a dakes iti imatang ti Dios.
3. Ammotayo a kayat ti Dios ti kinarang-ay ken kappia para iti Jerusalem. Tinagikuana ti Israel a kas kukuana. Naammoantayo ti puso ti Nailangitan nga Amatayo no basaentayo dagiti balikas iti Zacarias 2:8-13.
 - a. Kasano iti panangkitana kadagiti tattaona iti bersikulo 8? _____
 - b. Isuna kadi ket maysa a Dios a mangiturturay ken mangay-ayat kadagiti tattaona manipud iti adayo. Ania ti naammoantayo iti bersikulo 10-11? _____
Iti maminsan pay a mapalagipantayo iti nadek ket a langenlangen ti Dios nga adda kadagiti kukuana. Pinilina ti agnaed iti tengnga dagiti tattaona bayat iti panagsublida a mangbangon mane nti Jerusalem.
4. Dagiti tattao nga agsubsubli idia Jerusalem ket napakapsutanda, nabanbannog, ken napanglaw. Ti panagdaliasatdak ket atiddoag ken natuok. Ania ti pammatalged nga inted ti profeta ken ni Zerubbabel? Ania ti maaramid tapno malpas ti trabahoda (4:6) “Saan a babaen iti _____...”
5. Kasano ti kayat ti Dios a pakisangoan dagiti tattaona iti tunggal maysa (8:16-17)?
 - a. _____
 - b. _____
 - c. _____
 - d. _____Ay-ayaten ti Apo ti kinapudno ken kappia ken kayat dagitoy a sagsagut para kadagiti tattaona met.
6. Ti Zacarias 13:9 ket ididiayana ti pammatibker ken ti rikna a pannakariamian. Inkari ti Dios a dalusanna ida a kasla pirak ken suotenna ida a kasla balitok. Kalpasanna ania ti kari ti Dios (bersikulo 9_b)? _____

PAGPANPANUNOTAN: Ita apay a binasatayo maipapan kada Haggeo ken Zacarias? Dagitoy a profeta ket nagbiagda bayat ti tiempo a dagiti naipanaw ket agsubsublida idia Jerusalem.

Ididiaya dagitoy a profeta ti pammatalged ken pammatibker manipud iti Dios isu a makaaammo ti nakapuy ken napeggad a kasasaadda. Umuna unay, dagiti naipanaw ket awan ti kukuada, ngem inkari ti Dios ti kaaddana kadakuada, nga agnaed tenggada, ken umay ti balligi babaen ti Espiritu Santona. Ti tiempo ti pannakaipanawda ket nalpasen. Ti pungtot ti Dis ket nagbalin nga ayat ken kaasi. Iti maminsan pay nagbalin manen a naimon para iti Jerusalem ken naregta a mangsalaknib kadagiti tattaona manipud iti aniaman a banag a mangipangta kadakuada.

1. Ita agsubli iti Ezra 5. Kasta met a dagiti profeta ket indiyada ti pammatalged ket pammatibker, intuloy da Zerubbabel ken Josue ti pananabangonda ti bagi ti templo. Iti laksid dagiti bumusbusor a mangkarkarit iti turay da Zerubbabel ken Josue a mangbangon manen iti templo, ania ti naibaga kadayo iti Ezra 5:5? _____
2. Kasano ngata ti kitana ti mangitultuloy iti trabaho nga agtaltalekka laeng iti kari ti Dios nga adda kadakuada ken agtaleb a ti mata ti Dios ket adda a sikikita kadakuada? Dagiti kapanpanunotam: _____

PANAGSANAY:

1. Kalpasan a kinaritna ni Zerubbabel, nangipatulod iti surat ni Tattenai ken ni Dario nga ipadpadamagna amin a naibaga ken amin a nalpas a naaramid idiyay Jerusalem (Ezra 5:6-17). Naawat ni Tattenai ti sungbat ni ari Dario iti kapitulo 6. Ania ti nasarakan iti pagiduldulinan iti tesoreria idiyay Babilonia (bersikulo 3—5)? _____
2. Ania ti imbilin ni Ari Darius ken ti impaulogna a linteg (bersikulo 6—10)?
 - a. Bersikulo 6-7: _____
 - b. Bersikulo 8-10: _____
3. Mainayon pay, segun iti bersikulo 11-12, ania ti pannusa no mabalbaliwan wenno saan a maipatungpal? _____

PAGPANPANUNOTAN: Iti maminsan pay makitatayo manen nga agrabtrabaho ti Espiritu ti Dios. Uray ni ari Dario nagsukisok met iti pagiduldulinan tapno ammoenna no ania dagiti bilbilin ni Ari Ciro nga immun-una kenkuana. Idi naammoanen nga amin a banag ket naurnoson innayon ni Dario ti bukodna a linteg a dawdawatenna a maited ti amin a kasapulan nga agtaud iti naarian a tesoreria. Nalawag nga impakita ti Dios kada Zerubbabel, Josue, ken dagiti papanguloen dagiti tattao a parang-ayenna manen ida ken bendisionanna ida iti awan kapadana a bendision.

1. Iti maminsan pay a makitatayo a “ ti _____ ti ari ket _____ iti ima iti _____; _____ iti sadinoman a _____ (Proverbio 21-1).”

2. Labsan ti sumagmamano a bersikulo a mapan iti panagrambak iti Paskua (Ezra 6:22). Ket binaw-ing ti Dios ti _____ ti ari ket ti ari _____ ida iti trabaho iti balay ti Dios!
3. Kasla naurnosen dagiti banbanag. Kinuna ti Ezra 6:14 a dagiti panglakayen dagiti Judio _____ ken _____ babaen iti panagipadto ni Haggeo. Ken ania ti naibaga kadatayo maipapan iti panagbangon iti bersikulo 14b? _____ babaen iti linteg ni _____ ken dagiti tallo nga ari ti Persia _____, _____, ken _____.

Paset 5

PAKAUNA: Sinaruno ni Artaxerxes ni Dario a kas ari iti Imperio ti Persia. Kabayatan ti panagturay ni Artaxerxes naibaga kadatayo a naggapu ni Ezra idia Babilonia. Iti Ezra 7:1-5 ket addaantayo iti nalawa a nakailanadan ti kapuonan ni Ezra a mangpaneknek ti familia a naggapuanna. Naggapu isuna iti tribo dagiti papadi a _____ ken binigbigna ti bagina a _____ ti kabsat ni _____ ken ti kaunaan a kangatoan a padi.

ARAMIDEN Basaen ti Ezra 7.

- Siasino ti kadua ni Ezra a simmang-at manipud Babilonia?
- Ania ti maammoantayo maipapan ken Ezra?
- Ania ti kababagas ti surat ni Artaxerxes a naited ken Ezra.

PANAGSANAY:

1. Naammoantayo ti sumagmamano a banbanag maipapan ken Ezra.
 - a. Ania ti naibaga kadatayo maipapan kenkuana iti bersikulo 6? _____
_____ ken _____
 - b. Ania dagiti balikas a naulit-ulit iti bersikulo 9? _____
 - c. Iti ania a banag iti nangipaayan ni Ezra iti bagina iti bersikulo 10? _____
ken _____ ken _____
2. Siasinoda dagiti nangkuyog kenkuana a nagturong idia Jerusalem (bersikulo 7)? _____

3. Ania ti ammo ken bigbigen ni Ari Artaxerxes maipapan ken Ezra (bersikulo 11-12)? _____

4. Nagsurat ni Artaxerxes ken Ezra (bersikulo 12-26). Amin a nagtarigagay a sumurot ken Ezra a mapan idia Jerusalem ket napalubosanda a napan. Ania ti aramiden ni Ezra?
 - a. Bersikulo 13-14: _____
 - b. Bersikulo 15-16: _____
 - c. Bersikulo 17: _____ ken _____
 - d. Bersikulo 18-20 _____

5. Ania ti bilin ti ari para kadagiti tresorero kadagiti probinsia iti Labes ti Karayan (Akin Laud a Eufrates) (bersikulo 21-23)? _____
6. Ania ti nalawag a bilin ti ari iti bersikulo 24? _____
7. Ti maudi a punto ti surat ti ari ket sakupenna iti pannakaaywan ti hustisia. Iti bersikulo 25 immuna a naibaga ken Ezraa _____ magistradores ken uk-kom.
 - a. Ania dagiti pagrebbenganda? _____
 - b. Ania ti naited nga aramiden ni Ezra? _____
8. Iti bersikulo 26 ania dagiti pannusa iti saan a panagtulnog? _____

PAGPANPANUNOTAN: Nakakadkadlaw, a mabigbig ti ari a ni Ezra ket maysa a tao a naimbag ti kababalinna. Inyawatna dagiti naespirituan a banbanag ken Ezra a namnamaenna a maaramid dagiti panagisaad ken tapno dagiti linlinteg ti Dios ket maipatungpal a nainkalintegan babaen kadagiti naikkan iti saad ken turay. Saantayo a labsan dagiti maudi a bersikulo (27-28). Bigbigbigen ni Ezra a ti Apo, ti Dios dagiti ammatayo, ti nangtignay iti puso ti ari.

1. Manen, maipalagip kadatayoti Proverbio 21:1. "Ti _____ puso ti ari ket maysa nga ayus ti _____ iti _____ iti Apo; ket _____ daytoy sadinoman a kayatna."
2. Ania ti binigbig ni Ezra iti bersikulo 27-28?
 - a. Maipapan iti ari (bersikulo 27): _____
 - b. Maipapan iti bukodna a bagi (bersikulo 28a): _____
 - c. Maipapan iti Dios (bersikulo 28b): _____
 - d. Maipapan iti bukodna a bagi (bersikulo 28c): _____

ARAMIDEN: Nailista dagiti nagnagan dagiti pinakaulo ti tunggal familia iti Ezra 8:1-14 ken dagiti amin a naraman a nailista kadakuada. Dagitoy dagiti tattao a naggapu manipud Babilonia a kimmuyog ken Ezra ket nagsublida idia Jerusalem. Basaen ti Ezra 8:15-23.

PANAGSANAY:

1. Bayat ti panaguummongda idia asideg ti kanal ket kinita ni Ezradagiti adda a naguummong. Ania ti natakuatanna (bersikulo 15)? _____
2. Awan dagiti Levita a nagdisnudo a nagsubli idia Jerusalem. Ania a problema ti pataudenna daytoy (bersikulo 17b)? _____
3. Inguyod nga inurnong ni Ezra dagiti sumagmano a dadaulo ken dagiti lallaki mangisursuro ken imbaonna ida kadagiti agserserbi iti templo idia Casifia. Ania ti naibaga kadakuada nga aramidenda (bersikulo 17)? _____

4. Naileppasda ti naibaga nga aramidenda! _____, maysa a makabael a lalaki ken maysa a Levita, immay a kakuyogna dagiti annakna a lallaki ken dagiti kakabsatna a lallaki. Nangalada kadagiti agserserbi iti Templo a tumulong kadagiti Levita (bersikulo 18-20). Ania iti naited a bunga iti panagtignay dagitoy a lallaki (bersikulo 18)? _____

5. Mapaisem ti maysa iti panangbasana dagiti bersikulo 21-23. Umuna, inwaragawag ni Ezra ti _____ tapno _____ dagiti tattao ti bagbagida iti sangoanan ti _____ ken dumawatda Kenkuana iti _____ a maipaay iti bagbagimi. Simmaruno ket inkabil ni Ezra ti bagbagina iti peggad iti bersikulo 22. Ania ti inaklonna? _____

- Isu nga _____ ken _____ ti Diosmi para iti daytoy, ket _____
6. Ania dagiti nabatbati iti pakasaritaan (bersikulo 31b)? _____

PAGPANPANUNOTAN: Napaisemnaka kadi dagitoy a bersikulo? Adda kadi ti imbagam a balikas a mangkiddiddaw iti pammati ket kalpasanna mapilitanka nga agtignay a maibatay iti dayta a pammati? Mabain ni Ezra a dumawat iti ari kadagiti soldado ken dagiti soldado nga agkabalio a mangsalaknib kadakuada. Ammona a mabalinanna no kinayatna. Ngem, ti kadakkelan a saksi iti ari ken dagiti naitalaw a kas balud isuda a nakasaganan nga agsubli idiaay Jerusalem ket isu iti panangbigbig a ti managparabur nga ima ti Dios ket adda kadagiti tattaoNa (bersikulo 18, 22).

Saanka kadi a sigurado no ania ti aramidem iti kasasaad a kastoy? Kangrunaanna, sika ti pangulo dagiti naabak. Kas adda a nalasintayo itattay iti daytoy a leksion, a dagitoy a tattao ket nakapsut, marigrigat, nabaybay-an, ken sumangsango iti uppat a bulan a panagdaliasat a dumalan iti tengnga dagiti napeggad a pagpagarian. Agtalek iti pannalaknib dagiti soldado ken nagkabalio a soldado maisupadi iti panagtalek iti pannalaknib ti saan a makita a Dis a nagkari a maadda kadakuada? Hmm... Saan narigat a pangeddeng, wenna narigat kadi? Dagiti kapanpanunotam:

DAGITI PANANGIPAKAT A SALSALUDSOD:

1. Iti bukodko a biag sino wenna ania ti pagtalkak iti tiempo dagiti narigat a pagteng? Ti annuroten ti segurok? Wenna dagiti pinuonak? Ti adalko iti kolehio? Dagiti urnong iti banko? Kinapudnona, iti ania weno iti sino ti pangikabilak ti panagtalekko? _____

2. Iti panagdawat iti tulong iti Dios ket kayatna a saoen ti panangipakumbaba dagiti bagbagitayo iti sangoananna, bigbigbigen a no awan isuna ket awan salaknib ket ageppagadtayo. Ita saanko a malapdan a saludsoden iti bagik ti saludsod a, iti ania wenno iti siasino iti pangikabilak ti panagtalekko para iti agnanayon a biag? _____
-

KARARAG: O Apo, Dios a Mannakabalin amin, makaumayak laeng dita sangoanam a kakuyog ti kararag ti panagdayaw ken panagyaman. Adda ti imam a nakaparabaw kaniak. Ta imam ket ima ti parabur, maysa nga ima iti ayat nga agpada a saanko a pinagtrabahoan wenno maikari. Agbibigak a naiyin-indayon dita managparabur nga im-imam gapu Kenka a nagkari a maaddaka kaniak. Ti kaaddam ti mamagbalin a napigsa ken mangtulong kaniak nga agserbi Kenka iti amin ngaal-aldaw ti biagko. Pinapigsanak babaen ti Espiritum ket, ngarud, awan ti aniaman a pagbutengak. Agyamanak Kenka iti panangbendisionmo ti biagko babaen dayta naparabur nga imam. Aramidem dagiti im- imak nga agbalin a naparabur nga im-ima para kadagiti dadduma. _____

PAGSERRAAN TI LIBRO TI EZRA: Nagsubli dagiti naitalaw a kas balud a kaduada ni Ezra nga agturong idia Jerusalem. Nailasin dagiti napili a papadi a mangala kadagiti pirak, balitok ken dadduma pay a naisagut a datdaton kadagiti papadi ken Levita isuda a madaman nga agtatrabaho iti balay ti Dios. Naaramid dagiti panagsacrificio iti Apo ken ti bilin ti ari ket naipatulod kadagiti gobernador kadagiti probinsia. Iti Labes ti Karayan (AkinLaud a Eufrates) (Ezra 8:36).

Naurnosen amin a banbanag ket nagpudno dagiti papangulo ken Ezra a *saan a napudno* dagiti tattao iti Apo. Saan nga insina dagiti naitalaw a kas balud dagiti bagbagida kadagiti karrubada ken dagiti naka rimrimon nga ar-aramidda, dagiti mismo nga ar-aramid a nakaigapuan iti pannakaitalawda a kas balud. Pinili dagiti naitalaw a kas balud iti makiassawa kadagiti sabali a puli. Daytoy nga aramid ti nakakigtotan ni Ezra agsipud ta maibusor iti linteg ti Dios. Mababain ni Ezra iti sangoan ti Dios, iti basbasol dagiti tattao. Nagbalin a napaarabur ken nagipakita iti kinaimbag kadakuada ti Dios ta inikkanna ida ti baro a biag tapnomarugianda a bangonen manen ken tarimaanen ti alad ti Jerusalem. Ngem saan nga inkaskaso dagiti bilinna. Agdaman a narugitan ti daga babaen iti pannakarugit dagiti tattao ti Dios.

Nagkararag ni Ezra iti Apo, ti Dios ti Israel, ti Maysa a Nalinteg. “Addakami iti sangoanam a sibabasol, ta awan ti siasinoman a makabael a tumakder iti sangoanam gapu iti daytoy (Ezra 9:15).” Impudno dagiti Israelita ti *saanda a kinapudno* babaen iti panangassawada kadagiti

ganggannaet a babbai. Iti Ezra 9 ken 10 ti balikas a *saan a napudno* ket nauli-ulit a nausar. Iti Ezra 10:11 ni Ezra, ti padi, inwaragawagna ida a *saan a napudno* ken pinagpudnona ida iti Apo ken imbilinna kadakuada nga aramidenda ti pagayatanna. Binilinna ida nga isinada dagiti bagbagida manipud kadagiti tattao nga adda iti aglawlawda ken manipud kadagiti ganggannaet nga assawada. Ket inaramidda (bersikulo 16).

MAIKAINNEM A LEKSION

NALINTEGKA

NEHEMIAS 1—13—TI PAKASARITAAN NI NEHEMIAS

PAKABUKLAN TI LEKSION 6

Pakabuklan

Pakauna

Leksion 6: Nehemias 1—13

- Ti Kararag ni Nehemias
- Ti Awan Sardengna a Panangbusor
- Nalpas ti Alad
- Impasdek Dagiti Tattao ti Bagbagida
- Ti Fiesta ti Tabernakulo
- Ti Pannakabasa ti Linteg
- Panangipudno iti Basol ken Panagbabawi
- Ti Pannakaidaton ti Alad

PAKAUNA

Nangrugi ti Nehemias 1 iti maysa a damag manipud iti sumagmamano a lallaki a napan ken Nehemias. Impadamagda iti maipapan dagiti tattao ken ti kasasaad dagiti tattao a nakalasad manipud iti pannakaadipen ket nagsublida idiy Jerusalem. Dagiti balbalikasda ti nangrirribuk ken Nehemias isu a napan a nagkararag iti Apo. Agsipud ta isuna ti paraiyawat ti kopa ti ari, nangegna manipud iti aria kayatna a maammoan no ania ti mangrirribuk kenkuana.

Iti panangrugim iti daytoy a leksion, ammoem no ania ti nakita ni Nehemias idi nagsubli isuna idiy Jerusalem. Ania ngata ti parikut? Ania ti kasapulan a maileppas nga insigida? Alisto a makitam nga adda iti nabangon a napigsa a panangbusor ken awan sardengna ti panaggandatda nga upayen ti trabaho a maileppas. Iti laksid iti amin a panaggandat a pasardengen ti trabaho, nalpas latta ti alad.

Naibasa ti Linteg ni Moises ket nangeg ti tunggal maysa iti panangibasa ni Ezra. Ania ti nagbanagan iti pannakaibasa ti Linteg? Ania ti sungbat dagiti tattao? Ti naibaga laeng dagiti tattao ket, “Sika ti Apo, Sika laeng.” Ammoda a ti pannakasubbtda ket adda nga agpannuray iti Nalinteg a Diosda isu a namayamay nga agpungtot ken aglaplapanan iti ayat. Naipalagip kadakuada ti amin nga inaramid ti Nalinteg a Diosda kadagiti ammada ken no kasano a nagtignayda a sipapannakkel ken addaan iti nasukir a puso. Ngem, ti kinapudno ti Dios ti nangipan kadakuada iti daga a naikari ket ita kas paset iti nabatbati da Ezra ken Ne hemias ket nagsublida tapno bangonenda mane nti isu met laeng a daga nga inted ti Dios kadagiti ammada.

LEKSION 6

Paset 1

PAKAUNA: Ti Daan a Tulag a Libro a sumaruno iti Libro ti Ezra ket Nehemias. Ti istoria iti Nehemias ket napasamak kalpasan iti sumagmamano a tawen. Ti kangrunaan a sinarita dagiti umuna pito a kapitulo ket ti pannakatarimaan ti alad ken dagiti ruangan iti aglawlaw iti siudad ti Jerusalem. Ti alad ti mangted iti salaknib manipud ti kaadda ti bumusbusor. Ti panagraut dagiti kabusor ti nagtutuloy a nangparigat iti panagtrabaho dagiti agtatarimaan.

Naibasa ti Linteg ti Dios iti Nehemias 8. Iti kapitulo 9 ket impudnodagiti tattao dagiti basbasolda ken nangisuratda iti katulagan a surotenda ti linteg ti Dios. Nagnaed dagiti tatta idia Jerusalem ken iti amin a paset ti daga ti Juda ket pinagnaedan ken tinagikuada ti daga. Naidaton ti alas iti kapitulo 12. Naaramid ti panagbabaliw iti kapitulo 13. Awan duadua, a mapaliiwmo ti kinaadu dagiti mausar sakupen iti daytoy a leksion, ngarud, dagiti dadduma a mausar ket madakamatda laeng. Isu a rugiantayon!

ARAMIDEN: Basaen ti Nehemias 1.

PANAGSANAY:

1. Ania ti damag a naammoan ni Nehemias manipud kadagiti lallaki a nagsubli manipud idia Jerusalem (bersikulo 1-3)?

2. Ania ti inaramid ni Nehemias maipapan iti damag (bersikulo 4)? _____
3. Ania ti kababagas ti kararag ni Nehemias?
 - a. Bersikulo 5-6a: _____
 - b. Bersikulo 6b-7: _____
 - c. Bersikulo 8-9: _____
 - d. Bersikulo 10-11: _____

Iti kararagna tandaantayo no kasano nga immuna nga inawagan ni Nehemias ti Dios kalpasanna inkararaganna dagiti tattao ti Israel. Ti sumaruno paset ti kararagna ket panangipudno a panangaklon iti panagkamtud iti ili, karaman ti bagina, a nagtulnog kadagiti bilin ken linteg ti Dios. Iti sumaruno a paset inawagan ni Nehemias ti Apo a lagipenna ti karina nga imbagana kadagiti tattaona. Nairaman iti kari ti subad para iti panagsukir (Levitico 26:33) ken ti parabur para iti panagtulnog (Deutoronomio 30:4). Ti maudi a paset iti kararagna ket para iti bukod a bagi ni Nehemias nga ipaayan isuna ti Dios iti pabor iti sangoanan ti ari.

4. Ania ti pagrebbengan ni Nehemias (iti udi ti bersikulo 11)? _____

PAGPANPANUNOTAN: Ti kararag ni Nehemias ket maysa a pagulidan para kadayo. Binigbigna no siasino ti pagkarkaraganna ken ti kinatan-okna. Agkarkarag para kadagiti

dadduma kalpasanna umawag iti Dios a lagipenna no ania ti adda nga inkarina. Simmaruno, nagkararag para iti bagbagina bayat iti panagtarigagayna nga agtignay iti kasasaad dagiti nabatbati a Judio isuda a nakalasad iti pannakaitalaw a kas balud.

1. Ipaayam iti sumagmamano tiempo a kitaem dagiti bukodmo a kararag. Ania ti adda a naadarmo manipud ken Nehemias a mangpabangkang ti bukodmo a biag iti kararag?

2. Ania ti mabalainmo nga ibingay iti kabbaro a mamati wenno iti ubing a mangrurugi pay laeng a mangiyebkas dagiti kararagda iti pribado wenno publiko a paguurnongan?

ARAMIDEN: Basaen ti Nehemias 2.

PANURSURSO: Ni Nehemias ti paraiyawat ti kopa iti ari (Nehemias 1:11). Pagtalkan ti ari ti paraiyawat ti kopa ken mangiserbi iti arak iti lamisaanna. Ti paraiyawat iti kopa ket nakasagana a manginum iti aniaman nga itedna iti ari nga ipustana ti bukodna a biag no ti iserbina iti ari ket nalaokan iti sabidong. Agserserbi ni Nehemias a kas mararaem nga ofisial ni Ari Artaxerxes.

PANAGSANAY:

1. Ania ti nadlaw ti ari iti bersikulo 1 ken 2? _____
2. Ania ti sungbat ni Nehemias (bersikulo 3)? _____

3. Ania ti sungbatna iti saludsod ti ari iti bersikulo 4 (bersikulo 5)? _____

4. Nakasarak isuna iti parabur iti ari a nangibaon kenkuana idiay Jerusalem tapno bangonenna manen daytoy. Adda pay ti nayon a dinawat ni Nehemias. Ania ti dinawatna iti bersikulo 7 ken 8? _____

5. Ania ti innayon ti ari nga impakuyog (bersikulo 9)? _____

PAGPANPANUNOTAN: Saantayo a labasan a kitaen ti imbaga ni Nehemias iti bersikulo 8. "...ta ti naimbag nga ima ti Dios ket adda kaniak." Daytoy kadi a balikas ket kasla naruay? *Tandaanan:* Namin-innem a daras a naibaga iti Libro ti Ezra iti ima ti Dios wenno ti naparabur nga ima ti Dios! Mabilin a piliem a basaen manen dagiti bersikulo ken :ugedam iti baba dagiti balikas. Kitaen ti Ezra 7:6, 9, 28; Ezra 8:18, 22, 31.

Ita inaramat ni Nehemias ti isu met laeng a balbalikas. Ania ngata ti kaipapananna kenka ti "naimbag nga ima ti Dios?" Kasano ti kapadasam ti naimbag nga ima ti Dios kenka? _____

PANAGSANAY:

1. Naammoantayo ti maipapan dagiti bumusbusor iti Libro ti Ezra iti a maikabil ti pundasion iti templo. Sino ti nangidaulo iti ibubusor iti daytoy a tiempo (Nehemias 2:10)?
 - a. _____

- b. _____
 Maipapan iti ania ti pakariribukanda? _____
2. Ania ti mapasasamak iti bersikulo 11-16? _____
 3. Impakaammo ni Nehemias ti planona iti bersikulo 17-18. Babaen iti naimbag ken managparabur nga ima ti Dios ken ti tulong ti ari, ania ti insagana ni Nehemias nga aramiden? _____
 Ania ti maikkat iti pannakabangon manen ti alad ti Jerusalem? _____
 4. Ania ti sungbat dagiti tattao? _____
 5. Nangrugi ti bersikulo 19 iti balikas a “ngem.” Ita ania ti parikut? Ania dagiti pammabasol dagiti bumusbusor? _____
 6. Sinungbatan ida ni Nehemias tapno maiurnos dagiti banbanag. Ania ti imbagana iti nalawag ken sigurado? _____

ARAMIDEN: Maibagbaga iti kapitulo 3 no siasino dagiti agpatpatakder ken no ania a paset ti ar-aramidenda.

1. Palabsan a basaen ti kapitulo ken ugedamiti baba dagiti balikas a kas kasilpo a paset, sumaruno iti, ken sumaruno a paset. Nalpas ti trabaho babaen iti panagtitinnulongda a nagtrabaho. Nalpas ti pannakatarimaan ti alad ken dagiti ruangan a napuoran idi.
2. Basaen ti Nehemias 4.

PANAGSANAY:

1. Nagsubli manen da Sanballat ken Tobias iti ibubusorda kadagiti Judio. Makapungtot unay ni Sanballat ken napalalo ti rurodna. Ania ti kababagas ti panangrabrakda (bersikulo 1-2)? _____

 Ania met ti imbaga ni Tobias (bersikulo 3)? _____
2. Makapagagar ti inaramid dagiti tattao ti Dios. Saanda a nakisinnupiat kadagiti bumusbusor. Ngem ketdi immawagda iti Apo a Diosda. Dagupen ti karagda (bersikulo 4-5)? _____

3. Iti panangikamangda kadagiti pakaseknanda iti Apo, ania ti naibaga kadatayo (bersikulo 6)?
 a. No maipapan iti trabaho: _____
 b. No maipapan dagiti tattao: _____
4. Ania ti inkeddeng nga aramiden dagiti bumusbusor idi makitada a ti panangrabrakda ket awan iti naaramidanna a manglapped iti trabaho? _____
5. Ania ti aramiden dagiti Israelita a mangsango iti pangta kadakuada (bersikulo 9)? _____

6. Ania ti mapasasamak iti bagi dagiti agtatrabaho (bersikulo 10)? _____
7. Ania iti mapasasamak iti regget ken rikna dagiti tattao maipapan iti kasasaadda (bersikulo 11-12)? _____

8. Inikkan ni Nehemias iti igam dagiti tattao iti kampilan, pika, ken pana ket kalpasanna imbagana kadakuada daytoy napigsaa balikas pammatibker (bersikulo 14): _____

Saan a pinagballigi ti Dios ti aramid dagiti kabusor ken binendisionanna ti aramid dagiti tattao (bersikulo 15).

9. Dagiti nabatbati iti daytoy a kapitulo ket ibagdagana ti taktika iti panangsalaknibda kadagiti agtatrabaho. Amin a lallaki ket adda iti iggemna nga igam bayat nga aramidenda dagiti trabahoda. Agsipud ta dakkell ken nagwaras (bersikulo 19) naibaga kadakuada a no mangegda a naguni ti trumpeta masapul nga aguummongda a sangsangkamaysa, gapu ta ti Dios ti makigubat para kadakuada (bersikulo 20). Ania ti bilin ni Nehemias para kadagiti lallaki ken dagiti katulonganda (bersikulo 22)? _____

PANURSURO: Iti Nehemias 5 imbingayna ti pakarigatan iti kuarta nga agdama nga adda kadagiti tattao. Insaldada dagiti taltalonda nga igatangda iti trigo ken bimmulbulodda iti kuarta a pagbayadda iti buis iti ari. Uray pay dagiti annakda a lallaki ken babbai ket nagpatagabuda. Pinabasol ni Nehemias dagiti natatakngeng ken dagiti ofisiales iti panangparparigatda kadagiti bukodda a tattao babaen iti panagpaanak ket binilinna ida nga isublida dagiti dagada, dagiti kaoliboanda, ken dagiti balbalaya, ken isardengdan iti panagdawatda iti nalabes a paanak. Dagiti natatakngeng ken dagiti ofisiales ket insapatada ti karida nga aramidenda a kas iti imbilin ni Nehemias. Nagserbi met ni Nehemias a kas pagtuladan dagiti tattao babaen iti saanna a panangkaan dagiti amin a naisangrat kenkuana a kas gobernador a kas iti inar-aramid dagiti immun-una ngem isuna. Ngem ketdi isuna ken dagiti tattao ket impaayda ti bagbagida iti trabaho iti alad (bersikulo 16). Innaldaw a pakpakanenna iti lamisaanna ti 150 a Judio, dagiti ofisiales, dagiti ofisiales, ken dagiti immay manipud kadagiti nasion iti aglawlawda.

Paset 2

ARAMIDEN: Basaen ti Nehemias 6:1-14.

- Ania dagiti dua a panaggandat a mangdadael ken Nehemias?
- Sadino a bumusbusor ti paggapoanna tunggal panaggandat?

PANAGSANAY:

1. Saan a naupay dagiti kabusor ni Nehemias. Nabigbigna nga agplanplanoda iti pangdadaelda kenkuana. Ania ti awisda (bersikulo 2)? _____
2. Ania ti insungbat ni Nehemias (bersikulo 3-4)? _____
3. Ania ngata dagiti kangrunaan a pammabasolda iti awan seliona a surat (bersikulo 5-6)? _____
4. Ti sungbat ni Nehemias ket a ti pammabasolda ket kinamaag a pinaparbo. “Parparboem laeng dagita manipud iti bukodmo a panunot.” Ania ti nailasinna a panggepda (bersikulo 9a)? _____
5. Ania ti tignay nga inaramid ni Nehemias (bersikulo 9b)? _____

6. Dagiti bumusbusor ket saan laeng a nagtaud iti ruar ti ili dagiti Judio. Ania ti naammoantayo maipapan iti pangta iti biag Nehemias ken ti kinataona manipud iti bersikulo 10-13? _____
-

PAGPANPANUNOTAN: Iti bersikulo 2 ammo ni Nehemias nga agplanplanoda iti panangdangranda kenkuana. Ita iti bersikulo 12 naamirisna a saan nga imbaon isuna ti Dios (Semaias). Kasano a naammoanna dayta? Siasino iti nangibaga kenkuana wenno adda kadi laeng iti panagriknana nga immayda a mangala kenkuana? Mabalin a ti maysa ket atapenna a ni Sanballat ken Tobias ngem ania ti pamalpalatpatan ni Nehemias a maysa kadagiti bukod a tattao ti Dios ti tinangdanan dagiti kabusor a mangdangran kenkuana? Nakakadkadlaw, a ti kabusor ket simrek a sililimed nga agsiim, agtarigagayda a mangallilaw ken mangbutbuteng kenkuana ken tapno madadael ti napintas a naganna.

1. Makapagagar a kitaen a saan a bimmales ni Nehemias. Ania ti mapanunot a mabalin nga aramidem iti kasta a panangdangran iti nagan ken dayawmo? _____
 2. Ania a kinatao! Dinawat ni Nehemias iti Dios a lagipenna dagitoy a tattao isuda nga aggangandat a mangbutbuteng kenkuana. Dinawatna iti Dios a lagipenna no ania ti inaramidda. Ti panggepda ket tapno dadaelenda amin a tartarimaanen dagiti tattao ti Dios tapno iti kasta saandan a pulos nga _____
(Nehemias 2:17b).
 3. Kasla daytoy ti umiso a tiempo a damagen daytoy a saludsod: Nalaklaka kadi a kumanunongak iti bumusbusor wenno maysaak kadi kadagiti agtatrabaho nga addaan iti dakkal a kinaregget para iti napintas a rason? _____
 4. Maysaak kadi kadagiti agsapul iti wagas iti panangtagibassit iti trabaho wenno maysaak kadagiti mangidiaya iti tulong ken pammatibker a makatulong kadagiti dadduma a pumigsa ken pumasnek iti agdama a trabaho?
 5. Ipaayan iti gundaway a mangkita dagiti balbalikasma, dagiti wagasmo, ti kasasaad ti trabaho no adda ti banag a baro wenn sabali a maidiaya. Maysaka kadi kadagiti mangkita iti nalawlaw a ladawan ken agtignay para iti panagbalbaliw wenno maysaka kadagiti mayat nga agtalinaed dagiti banbanag iti kasasaadda uray pay no ti panagbalbaliw ket napinintas a dalan? Dagiti kapanpanunotam: _____
-
-

KARARAG: O Apo, laglagipennak. Lagipennak nga addaan iti parabur. Laglagipennak ta Sika laeng ti Maysa a Nalinteg. Saanmo a lagipenen dagiti basolko. Saanmo a lagipen amin dagiti inaramidko wenno nagkamtodak nga inaramid a maibusor Kenka wenno iti karrubak. Saanmon a lagipen ti basolko agsipud ta inayatnak iti agnanayon nga ayat. Sinubbotnak babaen iti nalinteg a dara ti AnakMo a Jesu-Cristo nga Isu ti Mangisalakan ken manubbotko. Gapu ken Jesus ammok a ti managparabur nga Imam ket adda kaniak ken kankanayon nga addaka kaniak. Awan ti aniaman a pagbutngak ta malagipka, ti Apo, isu a natan-ok ken nakaskasdaaw. Agyamanak ta laglagipennak. _____

Paset 3

ARAMIDEN: Basaen ti Nehemias 6:15-16, 19_b, ken Nehemias 7:1-3.

PANAGSANAY:

1. No ania ti naileppas iti uneg ti 52 nga aldaw ket aramid ti Dios amin daytoy! Dagitoy sumagmamano a bersikulo manipud iti kapitulo 6 ket impaduyakyakna ti nagbanaganna idi a ti Dios ket linagipna no ania ti inaramid dagiti bumusbusor (bersikulo 15-16). Dagiti nasion nga adda iti aglawlawda ket _____ ken _____ agsipud ta nabigbigda a _____ Naammoantayo nga uray kaskasano maysa kadagiti nangiyun-una iti ibubusor ket nagsardeng (bersikulo 19_b). Ania ti intultuloy nga inaramid ni Tobias? _____
2. Kamaudiananna, nalpas ti alad ken naisaad dagiti ruangan. Naiurnos dagiti aramiden. Naisaad dagiti mangimaton iti trabaho. Ania ti imbaga ni Nehemias maipapan ken Hananias, ti pangulo iti sarikedked (bersikulo 2)? _____
3. Adda kadi iti Hananias iti biagmo, tao nga addaan iti naimbag damag isu nga agbuteng iti Dios ngem iti siasinoman a tattao? Ipaayam iti tiempo ken agyamanka para iti daytoy a tao. Dawatem ti Apo nga patibkeren ken papigsaenna isuna para iti trabaho a nakaayabanna nga aramiden. _____

PANURSURO: Adda iti naidumduma a mapasasamak iti bersikulo 3. Apay a dawdawatn ni Nehemias a saan a malukatan dagiti ruangan ti Jerusalem aginggana a napudot ti init? Panpanunotem ti naudi a dagiti naudi a balbalikas iti maikainnem a kapitulo. Nagtalinaed ti pangta dagiti bumusbusor. Gagangay a para iti ruangan ti siudad ket nasapa a malukatan tapno dagiti agtagtagilako ket maiurnosda dagiti paglakoanda para iti dayta nga aldaw. Naannad ni Nehemias. Imbilinna a saan a malukatan dagiti ruangan gapu ta mabalin a kellaaten dagiti bumusbusor dagiti baro nga agnanaed iti Jerusalem a nakapsot ket lakobenda ti siudad.

Dagiti sumaruno a bersikulo (4-6) ket listaan dagiti kapuonan dagiti rimuar manipud iti pannakaitalaw a kas balud. Dagiti immuna a tattao a simmangpet ket naikuyogda ken Zerubbabel ken Josue (bersikulo 7). Nabasatayo iti maipapan kadakuada iti Libro ti Ezra. Ti pakasaritaan ti kapuonan ket kasla saan a napateg ngem napateg para kadagiti Judio tapno maipakita a dagiti familiada ket nagtaodda manipud iti Israel (bersikulo 61). Ibagbaga kadayo tibersikulo 64 nga adda dagiti nagsukimat iti listaan dagiti familiada ngem saanda a nasapulan. Dagitoy ket nailaksidda manipud iti kinapadi.

Naammoantayo iti bersikulo 70-72 ti kinamanagparabur dagiti papangulo dagiti familia. Saanda laeng a timmulong iti trabaho ngem nangtedda pay iti pagidulinan iti kuarta. Nangtedda iti pirak ken balitok, malmalukong ken uray pay kagay a para kadagiti papadi. Ti pagidulinan ti kuarta ti templo ket iggemna ti kinabaknang ti nasion.

ARAMIDEN: Basaen ti Nehemias 8.

PAKAUNA: Napagawid dagiti tattao kalpasan a maileppas amin ti alad iti bukodda a pagtaengan ken il-ili tapno ipasdekda dagiti bagbagida. Ita immay ti aldaw para iti panaguummong dagiti tattao para iti pannakaibasa ti linteg. Nupay no ni Ezra ket kinagiddanan ni Nehemias, simmangpet isuna idia Jerusalem nga immun-una iti dandani a 13 a tawen a nasapsapa ket pagrebbengan ti padi ti pannakaibasa ken ti pannakaisuro dagiti tattao iti Linteg ni Moises.

PANAGSANAY:

1. Ania ti inaramid ni Ezra iti bersikulo 2? _____
2. Imbasana iti napigsa manipud _____ agingga iti _____
Ket dagiti amin a tattao ket _____
3. Nangted ni Nehemias iti ad-adu pay a pannakaawat iti lugar nga ayanda. Simmango ni Ezra iti plaza iti sango ti Ruangan ti Danum. Adda amin dagiti lallaki ken babbai. Sadino ti nagtakderan ni Ezra (bersikulo 14)? _____
Adda amin dagiti lallaki ken babbai. Sadino ti nagtakderan ni Ezra (bersikulo 4)? _____
4. Ania ti inaramid ni Ezra iti bersikulo 5? _____
Ania ti inaramid dagiti tattao? _____
5. Ania ti inaramid ni Ezra iti bersikulo 6? _____
Ania ti inaramid dagiti tattao? _____
6. Ania ti trabaho dagiti Levita (bersikulo 7-8)? _____
7. Nakasangit dagiti tattao bayat iti panagdengngegda ti Linteg ken naamirisda no kasano ti kaadayon iti nakaitawawanda manipud iti daytoy. Ngem ni Ezra, Nehemias, ken dagiti Levita ket kayatda a daytoy nga agbalin nga aldaw iti panarambak (bersikulo9). Ania dagiti naibilin nga aramiden dagiti tattao bersikulo 10-11)? _____
8. Ania ti nangted iti dakkal a rag-o ken rambak kadagiti tattao (bersikulo 12)? _____

PANURSURO: Naminsan nga aldaw idi a dagiti papangulo dagiti familia, papadi, ken dagiti Levita ket naguummongda a linawlawda ni Ezra (bersikulo 13-18) natakuatanda iti naibasa a ti tunggal familia ket masapul a mangaramidda iti abong-abong iti ituktok ti atep ti balayda, iti paraanganda, wenno iti plaza wenno iti paraangan ti templo. Ti abong-abong ket masapul a maaramid manipud kadagiti sangsanga iti kayo. Amin a tattao a nagsubli manipud iti pannakaitalaw a kas balud ket bangonenda ken pagnaenda dagitoy iti sumagmamano nga al-aldaw. Dagitoy nga abong-abong ket isuda ti mangipalagip kadagiti tattao ti Dios ken kadagiti kaputotanda a ti Apo ket nakipagnaed iti abong-abong kadagiti Israelita idi inruarna ida idia Egipto (Levitico 23:33-43). Dagiti abong-abong ket nagbalin a bagi a pakakitaan a pabpabaroenda manen ti langenlangenda iti Dios. Daytoy a lawas ket naam-ammo a kas Fiesta ti Abong-abong. Kabayatan dagitoy nga al-aldaw innaldaw a mangibasa ni Ezra manipud iti Libro iti Linteg ti Dios ken nagrambak dagiti tattao iti dakkal a rag-o. Iti maikawalo nga aldaw adda iti panaguummong.

Paset 4

PAKAUNA: Para kadagiti nakipagpaset kadagiti napalpalabas a paset iti Serye ti CrossConnect, ti Nehemias 9 ket agbalin a kas sublianan nga adalen. Mapatalgedandanka iti naadalmo ken mapabaro ti lagipmo. Adu ti nailista a sabali a pakabasaan no saanmo a malagip ti maysa a kasasaad wenno pagteng. Saanka nga agpangadua nga agsubli ket basaem manen ket maminsan pay a palubosam dagiti estoria nga umay a sibibiag.

PANAGSANAY:

1. Dagidiay nga Israelita ket napanda naguummong tapno denggenda ti Linteg ti Apo a Diosda ken tapno ipudnoda dagiti basbasolda ken ti kinadakes dagiti ammada. Ania ti adda nga inkawesda iti bersikulo 1? _____

 2. Timmakder dagiti tattao ken dinaydayawda ti Apo isu a manipud iti agnanayon ayingga iti agnanayon. Ania ti adda a laglagipen dagiti tattao kadagiti sumarsaruno a bersikulo:
 - a. Bersikulo 5_b-6: _____
 - b. Bersikulo 7-8: _____
 - c. Bersikulo 9-12: _____
 - d. Bersikulo 13-15: _____
 3. Kadagiti sumaruno a bersikulo ket naipalagip kadakuada dagiti daldalan dagiti ammada (bersikulo 16-17_a): _____

 4. Ken, iti bersikulo 17_b ken 18 naipalagip kadakuada ti kinasiasino ti Dios:
 - a. _____
 - b. _____
 - c. _____
 - d. _____
 - e. _____
 5. Ania ti naitultuloy a linaglagip dagiti tattao kadagiti sumararuno a bersikulo:
 - a. Bersikulo 18: _____
 - b. Bersikulo 19-21: _____
 - c. Bersikulo 22:25: _____
 6. Manen, iti bersikulo 26-27_a naipalagip kadakuada dagiti daldalan dagiti ammada: _____

- Iti dakkell nga asi ken ayat ti Dios inikkanna ida dagiti mangisalakana isuda a nangtulong kadakuada (bersikulo 27_b):
7. Kalpasanna mangrugi manen ti panagbasol (bersikulo 28):
 - a. Ania ti inaramid dagiti tattao? _____
 - b. Ania ti inaramid ti Dios? _____
 8. Iti bersikulo 29-30: Binallaagan ida ti Dios ngem _____

 9. Bersikulo 31: Ngem ti Dios _____

10. Iti laksiid iti amin nga inaramid dagiti tattao, nagtalinaed a nalinteg ti Dios ken nagtignay a sipupudno (bersikulo 33). Ngem gapu iti amin nga inar-aramid dagiti ammada ti nangitunda kadakuada iti pannakabaludda, ania ti kasasaad dagiti tattao ti Dios itan (bersikulo 36-37)? _____
-

PAGPANPANUNOTAN: Ania a nagdagsen a panangipaduyakyak. Anian a nagliday a kasasaad. Kayat laeng ti Dios ti pagimbagan dagiti tattao babaen iti panangtungpalna ti karina nga inaramidna ken Abraham. Ita, dagiti laengen annabo ti nabatbati. Ita nagbalinda a tagabu iti daga a dati a kukuada. Ita, awan iti kinabaknangda ken sanikuada. Ita, ania ti mabalin nga aramidenda? Ania iti napasamak iti inkari ti Dios iti Genesis 15 a dagiti kaputotan agbalin a kas iti kaadu dagiti bituen iti langit? Maysada laengen nga an-annabo ita. Ti daga a kayat ti Dios a tagikuaenda ket daga itan nga kukua iti ari ti Persia. Ket ita maysadan a tagabu a nakaru iti pannakariribuk. Ti kari a dakkel a sanikua ket itan bimmassit a nagbalin a buis ken sagut a maiparbeng iti ari. Uray pay dagiti natatakngeng ken dagiti ofisiales a bukodda a tattao ket napabasol iti nalabes a panagpaanak. Adayo daytoy a ladawan ti kari.

Ngem ti panangipudno ti basol ti umiso a lugar a pangrugian. Ti basol ket kankanayon a bumallaet iti Dios ken tao, maysa a lapped a maikkat babaen iti panangipudno iti basol, ti panangaklon ti agpada a biddut ken ti kinaawan kabaelan nga agbalin a nasantoan a kas iti pinanggep ti Dios. Ti panangipudno iti basol ket tignay iti panangbigbig iti sangoanan ti Dios no aniatayo-managbasol! Iti Nehemias 9:16 ken 17, kas pagarigan, impudno dagiti Israelita a dagiti ammada ket napannakkel, nasukir, ken saanda a nagtulnog iti bilin ti Dios. Nagkedkedda a dimngeg ken nagkamtudda a nanglagip... Ti bersikulo 26 ket sabali pay a pangarigan. Saanda a natulnog ken simmukirda iti maibusor iti Dios. Saanda nga inkankano ti linteg ti Dios ken nagaramidda iti nakaro a panagtabtabbaaw.

Nupay kasta, ti Dios ket nagtalinaed a napudno. Iti laksiid ti inaramid dagiti tattao pinakawan ida ti Dios. Naparabur isuna ken napnoan iti ayat ken asi kadakuada, namayamay nga agpungtot ken aglaplapusanan iti ayat. Saanna a pinanawan ida ngem tinulonganna ida, insalakanna ida iti naming-adu a daras manipud kadagiti kabusorda. Ti Dios ket managparabur ken napnoan asi, maysa a Dios a nalinteg ken agtignay a sipupudno. Gapu iti daytoy a naturedtayo a mangipudno dagiti basbasoltayo ken sigagagar nga umawat iti pammakawan dagiti amin a basbasoltayo. Iti daytoy a Dios a makaasidegtayo agsipud ta saannan a lagipenen dagiti basbasoltayo (Jeremias 31:34). Saannan a lagipen pay ida agsipud ta inikkatnan dagiti dakes nga ar-aramid manipud kadatayo. Imbaonna ni Jesus isu nga immay iti biagtayo, innalana ti dusatayo, inibturanna ti pungtot ti Dios ken ti impierno para kadatayo. Ti Dios Ama ken intedna ni Jesus nga Anakna tapno isalakannatayo, saan a tapno dusaennatayo! Juan 3:17-18_a ket idiyana daytoy a Naimbag a Damag para kadatayo: “Ta saan nga imbaon ti Dios ti Anakna ditoy lubong tapno ukomenna ti lubong, ngem tapno ti lubong ket maisalakan babaen Kenkuana. Ti siasinoman a mamati Kenkuana ket saan a maukom...” Agyamantayo iti Apo, para iti saan a mailadawan a Sagot, ni Jesus!

PAKAUNA: Im dagiti tattao ti Israel dagiti basolda ken dagiti basol dagiti ammada. Babaen ti pannakaaramat ti Linteg impakaammo ti Dios dagiti basbasolda ken impakitana kadakuada dagiti dakes nga ar-aramidda. Nagbalin a sarming para kadakuada ti Linteg nga inaramat ti Espiritu ti Dios a manglukat kadagiti puspusoda tapno makitada no kasnon ti kaadayo iti nakaitawtawanda manipud iti panangiyanninawda iti Dios iti pinarsuana. Babaen ti pannakaaramat iti Linteg sipaparabur ken siaasi a nagtignay ti Dios a mangayab kadakuada nga agbabawi ket agsublida Kenkuana. Kayatda ti agtulnog. Kayatda ti agtignay a sipupudno iti kayat ti Dios para iti biagda.

ARAMIDEN: Basaen ti Nehemias 10:28-39.

PANAGSANAY: Dagiti sumaruno a sabali a pakabasaan ket lasinenda ti kababagas ti inkari dagiti tattao:

1. Bersikulo 30: _____
2. Bersikulo 31: _____
3. Bersikulo 32-33: _____
4. Bersikulo 34: _____
5. Bersikulo 35: _____
6. Bersikulo 36: _____
7. Bersikulo 37-39: _____

PANANGIPAKAT:

1. Ikkan ti sumagmamano a kanito ken kitaen ti maudi a balbalikas iti kapitulo 10: “Ditayto _____”
2. Ti umili dagiti Judio ket intedda ti bagbagida iti rassion para iti balay ti Dios ken para kadagiti agrabaho dita. Ania ngata ti ibagbaga ti kasasaad iti balay ti Dios iti maipapan iti naespiritoan a kasasaad ti umili? _____
3. Adda dagiti sagdudua a banbanag para kadatayo nga agad-adal iti Sao a kitaentayo. Ania ti pateg nga ig-iggeman daytoy para kenka bayat iti panangkitam dagiti patakder ti pagdaydayawan, ti balay ti Dios, iti karrubam ken ilim, sadino ti mabalinmo wenno saanmo a mabalin a pagdayawan? _____
4. Maikadua, iti 2 Corinto 6:16-18 naibaga kadatayo a datayo ti templo ti Dios. Basaen dagitoy a bersikulo ken agrambakka iti nadekkt a langenlangen a kayat ti Dios kenka. Kinunana, “Aгнаedakto iti sidongda ken makipagnaakto kadakuada, ket Siakto ti Diosda, ket isudanto dagiti tattaok.” Kinunana pay, “Ket Siakto ti Amayo ket dakayonto dagiti an-annakko a lallaki ken babbai.” Ania ti kayatna a saoen daytoy para kenka? _____
5. Salimetmetan ti kapanpanunotan ni Nehemiasn idi kinuna dagiti tattao: “Ditayto baybay-an ti balay ti Diostayo,” ania ti pateg nga imet dagitoy a balbalikas para kenka bayat iti panangkitkitam ti panangaywan wenno pannangbaybay-an ti templo a nangaramidanNa kenka, ti lugar a piniliNa a pagbiagan ken pagnaedan? _____

6. No kamengka iti maysa simbaan, kasano nga agsao daytoy iti panangaywantayo iti tunggal maysa a kas tattao ti Dios ken ti bagi ni Cristo? _____
-

KARARAG: Agyaman iti Apo iti panangtedna ti Espiritu Santo babaen iti pannakaaramat ti Linteg inyasidegna dagiti puspusotayo iti panangipudno ken panagbabawi. Makisaoka Kenkuana maipapan iti kasasaad iti balay ti Dios, agpadada ti patakder ken ti bagim. Dawatem Kenkuana a parubrubenna ti pusom iti panagtarigagay a saan a baybay-an ti panagited kadagiti akinpagrebbengan para iti pannakatarimaan ken trabaho iti balay ti Dios. Makisaritaka Kenkuana ti pannakatarimaan ken trabaho iti balay ti Dios, ti templo nga inaramidna a pagbalinam. _____

Paset 5

PAKAUNA: Iti kapitulo 11 naammoantayo a dagiti papangulo dagiti tattao ket nagnaedda idia Jerusalem. Dagiti dadduma a tattao ket nagbibinnunotanda. Nalpas a naikeddeng a maysa manipud iti sangapulo a familia ti agnaed iti nasantoan a ciudad ti Jerusalem tapno tumulong nga agbantay ken mangsalaknib ti ciudad ken dagiti agnanaed sadiay. Dagiti nabatbati a tattao ket agnaedda kadagiti kukua dagiti kapuonanda kadagiti il-ili ti Juda (bersikulo 20).

Ti Nehemias 12:1-26 ket isu ti kapuonan dagiti papadi ken Levita a nagsubli manipud iti pannakaipanaw a kas balud a kinakuyog ni Zerubbabel ken Josue. Laglagipem, napateg unay a ti kapuonan ket masurot agingga iti tribu ni Levi, ti tribu a pinili ti Dios nga agserbi a kas papadi kadagiti tattaona.

ARAMIDEN: Basaen ti Nehemias 12:27-47.

PANAGSANAY:

1. Dimtingen ti tiempo a pannakaidaton ti alad! Sino ti napaayaban a mangidaulo ti panagrambak (bersikulo 27)? _____
Siasino pay dagiti dadduma naguummong a sangsangkamaysa (bersikulo 28)? _____
2. Ania iti mainayon iti panagrambak (bersikulo 27)? _____
3. Ania ti immuna a banag nga inaramid dagiti papadi ken Levita (bersikulo 30)? _____

4. Iti bersikulo 31-39 nangbukel ni Nehemias iti kangrunaan a parang. Nangaramat iti dua a grupo ti kumakanta ken dagiti papangulo ti Juda pinapagnana ida iti rabaw ti alad. Ti kagudua ket mapan iti abagatan ken ti sabali a kagudua ket mapanda iti amianan. Ti grupo dagiti kumakanta nga agturong iti abagan ket indauloan ni _____, ti _____ (bersikulo 36).
5. Sino iti simmurot iti grupo dagiti kumakanta nga agpamianan (bersikulo 38)? _____
6. Bersikulo 40: Ni Nehemias ken dagiti dua a grupo ti kumakanta ket nagdianda iti _____

7. Bersikulo 43: Ania ti adda a rikna iti dayta nga aldaw? _____
8. Iti bersikulo 44-47 ket palagipannatayo manen dagiti tulong nga inaramid dagiti tattao para kadagiti nagakem iti panagserbida iti Dios. Dagiti pagiduldulanan ket linaonna ti _____ (bersikulo 44).
9. Sino iti akinkukua dagiti nailasin a tulongda (bersikulo 47)? _____

PAGPANPANUNOTAN: Napadasam Kadin iti dimmar-ay iti pannakaidaton iti maysa a patakder, wenno maysa a parke, wenno sabsabali pay a proyekto ti ili? Nagsidsiddaawka kadi apay dagitoy amin nga aramid? Adda dagiti sumagmamano a tattao a kasla nakasaganada nga agrambak. Nupay kasta, no kitaem no ania ti adda a nalpas, ad-adda ketdi a kasla trabaho ti ili ken ita naguummong ti umili nga agrambak. Awan duadua, a sumagmamano a tattao ti nakipagpaset iti nagplano, ti dadduma ket nagbabgon, nagur-or dagiti dadduma, ken dagiti dadduma ket addada iti panagisagana para iti panagrambak idi nalpas aminen a banag.

Daytoy met laeng a karirikna ket mapasasamak no ti maysa a simbaan wenno balay ti Dios ket mapatakder, adda ti pannakabagi ti opisina ti inheniero, dagiti mabigbigbig iti ili ket maawisda a makipagpaset, dagiti politico ket mabalin met a mairamanda. Ti panagrambak ket idauloan iti maysa a Pastor, kumakanta, ken papangulo ti congregasion, agusar dagiti musikero kadagiti organ, piano babassit a kampana, ken dadduma pay a ramit nga agtokar nga amin dagitoy ket mangipangato iti espirito dagiti tattao ken mangiyawis iti panagkanta ken panagragrag-o iti dakkal a rag-o. Kadduanna ti panagrambag ket agtultuloy iti nagarbo a fiesta tapno ragsaken dagiti tattao.

Ania dagiti addan a kapadasam? Kaano a nakipagpasetka kadagiti umili, uray pay iti umili dagiti mamati, iti panagrambak? Ania ti pakaipadaanna? _____

Naibaga a “ti rag-o ti Jerusalem ket nangegda iti adayo.”

PANURSURO: Iti kapitulo 13 ket saan a naibaga kadatayo no kaano wenno apay ngem iti sumagmamano a tiempo kalpasan ti pannakaidaton ti alad ken kalpasan a nalpas amin a parambak ni Nehemias ket nagsubli ken Ari Artaxerhez (bersikulo 6). Adda isuna idiay Jerusalem iti uneg ti 12 a tawen. Mabalin a nagsubli ni Nehemias agsipud iti napagnumoanda idi iti ari sakbay a nagawid idiay Jerusalem.

Ti Kapitulo 13 ket saan nga eksakto no ania ti namnamaen ti maysa a mabasana. Iti lubong ti arapaap kayattayo a panunoten a “kalpasanna nagbiagda a siraragsak.” Kayattayo a panunoten a kalpasan a linagipda amin a dakes nga inaramid dagiti nagannak a nakaigapuan a napukawda amin nga adda kadakuada tapno dagiti nagsubli manipud iti pannakaipanawda a kas balud ket agbalin a naidumduma. Ipaduyakyak daytoy a kapitulo no ania ti nakita ni Nehemias idi nagsubli isuna manipud iti ari.

ARAMIDEN: Basaen TI Nehemias 13. Iti panangbasbasam, markaam ti Nehemias 10:28-39

PANAGSANAY:

1. Ania iti nakitada iti Linteg ni Moises (bersikulo 1)? _____

Tandaanan: No kitaem iti sabali a bakabasaan matakuatam a ti linteg ket naisurat iti Deuteronomio 23:3—5. Makitam pay a ti kasasaad nga ibagbagana ket masarakan iti Numero 22:3—11; 23:7.
2. Ania ngata ti rason (bersikulo 2)? _____

3. Ania ti inaramid dagiti tattao iti daytoy a linteg (bersikulo 3)? _____

4. Ti kasasaad iti bersikulo 4-5 ket napasamak bayat iti kaawan ni Nehemias iti Jerusalem. Siasino ti kangrunaan nga agbibig? _____ Isuna ti kangatoan a padi nga akinpagrebbengan para iti _____

5. Sino ti kabagian ni eliasib (bersikulo 4)? _____
 Ania ti malagipmo maipapan kenkuana? _____
 Para iti panangadal manen kitaen iti Nehemias 4:3, 7; 6:17—19.
6. Ania ti naipaay a para ken Eliasib iti uneg ti balay ti Dios (bersikulo 5)? _____

7. Nagsubli ni Nehemias idiay Jerusalem. Ania ti nakunana iti adda a kasasaad (bersikulo 7-9)? _____

8. Apay a napalalo iti pannakaupay ni Nehemias iti panangasangaili nga impakita ni Eliasib para ken Tobias (Nehemias 4:3)? _____
9. Ania ti simmaruno a naammoan ni Nehemias (bersikulo 10)? _____

 - a. Ania ti tinubngar ni Nehemias (bersikulo 11)? _____
 - b. Kasano nga inurnos ti kasasaad (bersikulo 12-13)? _____

10. Ania ti simmaruno a natakuan ni Nehemias (bersikulo 15-16)? _____

 - a. Ania ti tinubnga ni Nehemias (bersikulo 17-18)? _____

 - b. Kasano a naurnos ti kasasaad (bersikulo 19-22_a)? _____

11. Naammoan ni Nehemias ti sabali a banag, Ania ngata daytoy ita (bersikulo 23-24)? _____

 - a. Ania ti tinubngar ni Nehemias (bersikulo 25-27)? _____

 - b. Kasano a naurnos ti kasasaad (bersikulo 28, 30)? _____

12. Dagiti karkararag ni Nehemias para iti parabur ken kaasi ti Dios ket naibaga iti amin a paset daytoy maudi a kapitulo:
 - a. Bersikulo 14: “Laglagipennak _____
 _____”

- b. Bersikulo 22_b: “Laglagipennak _____”
- c. Bersikulo 31_b: “Laglagipennak _____”
13. Kasta met nga inawagan ni Nehemias ti kinahustisia ti Dios idi kinunana iti bersikulo 29: “Laglagipem ida _____”

PAKABUKLAN: Naibasa ti Linteg (Nehemias 8). Impudno dagiti tattao dagiti basbasolda (Nehemias 9). Nangaramidda iti nasapataan a katulagan iti maysa ken maysa (Nehemias 10). Naidaton ti alad (Nehemias 12). Nabayag a pimmanaw ni Nehemias ket ania iti natakuatanna idi nagsubli isuna (Nehemias 13)? Kitaen manen dagiti balikas manipud iti kapitulo 10, “Saanmi a baybay-an ti balay ti Diostayo,” mangrugi a maawatantayo ti dawat ni Nehemias a panagbalbaliw. Amin ket alisto unay a dagiti tattao, nangnangruna kadagiti papadi ken Levita, kangrunaan nga agay-aywan iti balay ti Dios, ket napakapsutanda ken kimmanunong dagiti dadduma iti pareho met laeng a basbasol a naaramid dagiti ammada.

Adda ti bukod a wagas ti pakasaritaan a maulitna ti bagbagina. Dagiti basbasol dagiti amma ket nakarimrimon ngem uray no kasta iti saan unay a nabayag ti pareho met laeng a basbasol ket inulit dagiti simmar-saruno a kaputotan. Makaad-adal kadi dagiti tattao ti Dios? Nalaka dayta a saludsod a damagen agingga a saludsodentayo dagiti bagbagitayo ti pareho a saludsod: Makaad-adaltayo kadi. Ti basol ket nagwaras iti lubong. Amin a parsua, karaman dagiti tattao, ket narugitan iti basol ket natnagda a sumurot iti dalan ti kinadakes ken pannakadadael. Ngem, ti Dios iti kinapudnona ket inayabanna dagiti tattaona nga agsublida Kenkuana a kas iti maysa nga ama nga umaw-awag nga agsubli ti pimmanaw nga anakna.

Anian a nagtan-ok ti ayat ti Ama para kadagiti tattao a kukuana. Iti laksid no kasano ti kinasukir ken ti saan a panagtulnog dagiti amma ti Israel, nagtignay ti Dios a siaayat ken asi. Kalpasanna mangrugi manen ti panagbasol. Ti ugalida a nasukir ken ti panagkedkedda a dumngeg iti Linteg ti Dios ket daytoy ti nangdadael kadakuada, ngem uray pay kalpasan iti 70 a tawtawen nalagip ti Dios ti tulagna ken Abraham ket maminsan pay insalakanna ida.

Nalinteg ti Dios. Tungpalenna dagiti karina ken ipasdekna ti akemna a kas Dios iti pakasaritaan. Adda iti kinalinteg ni Jesus a naaddaantayo iti pannakasubbot. Adda iti kinalintegna, ti kinasantona, a naisalakan ken nagatangnatayo manipud iti pannakabalin ti patay ken ti diablo. Inaramidna ti panagbayad ket inaramidna babaen iti bukodna a nasantoan ken inosente a darana. Inaramidna amin tapno agbiagtayo Kenkuana iti agnanayon a kas annakna ken agtawid iti pagarianna.

Agtultuloy ti trabahona a mangisalakan agingga ita. Itultuloyna ti agayab kadagiti tattao iti amin a lugar nga agsublida Kenkuana. Ti nasantoan a tarigagayna ket kayatna a maisalakan amin ken umayda iti pannakammo iti pudno! Iti maminsan pay ti laeng maibagatayo ket, “Anian a nagtan-ok ti ayat ti Ama!”

PANANGADAL MANEN TI PASET
**TI KINALINALINTEG TI
DIOS TI SUBBOTAYO**

PANANGSUBLI NGA ADALEN

Naragsak a kablaaw! Naileppasmo ti adalen a *Ti Kinalinteg ti Dios, ti Subbottayo*. Naam-ammom dagiti sumagmamano a babbaro a pakasaritaan iti Biblia ken dagiti tattao. Ita orasnan iti panagadal manen. Laglagipem a saan a panangpadas daytoy, maysa laeng a gundaway a mangpatalged iti panagrang-aymo bayat iti panangitultuloymo daytoy makapagagar a panagdaliasat a mangtubtubay iti biagmo. Maammoam dagiti *kinapudno* iti panagadarmo kadagiti pakasaritaan ken dagiti *kinapudno* maipapan iti Dios ken ti sangkataoan. Kasta man a matakuatam no kasano nga *ipakat* dagiti kinapudno ken ti pudno iti biagmo nga agbibig iti daytoy maika-21 a Siglo.

SAKBAY TI PANNAKAITALAW

PANNAKAITALAW

KALPASAN TI PANNAKAITALAW

Pakasaritaa:	Pakasaritaan:	Pakasaritaan:
(Dagiti)Agbibig:	(Dagiti)Agbibig:	(Dagiti)Agbibig:
Dagiti Pudno/Pannakaawat:	Dagiti Pudno/Pannakaawat:	Dagiti Pudno/Pannakaawat:
	Pakasaritaa:	Pakasaritaa:
	(Dagiti)Agbibig:	(Dagiti)Agbibig:
	Dagiti Pudno/Pannakaawat:	Dagiti Pudno/Pannakaawat:
		Pakasaritaa:
		(Dagiti)Agbibig:
		Dagiti Pudno/Pannakaawat:

KARARAG: Apo, impakitam ti kinalintegmo. Inaramidmo laeng no ania iti nasayaat para kadagiti tattaom nga Israel. Iti laksid dagiti basol nga inaramidda. Pinakawanmo ida ken nagtignayka a siaayat ken sikakaasi babaen iti panangtulongmo kadakuada nga agsubli iti daga nga iti naminsan ket kukuada ngem itan pinagnaedan dagiti sipipinget a nagtignay a bimmusor kadakuada. Ngem, Apo, inikkam ida iti papanguloda, tured, ket kinapudno nga agtignay a sililinteg bayat iti panangbangonda ti templo ken ti alad ti siudad. Intedmo iti amin a kasapulanda a kas iti kinapakumbaba nagsublida manipud iti pannakaadipen tapno bangonenda dagiti bibiagda. Kas iti panangwayawayam kadakuada, kasta met a winayawayaannak manipud iti pannakaadipen iti amin a nangpulipol kaniak ket pagtalinaedendak a sigagalut. Iti kinalintegmo a sinubbotnak. Winayawayaannak ket ita impannak iti lubong nga agbiag a nawaya ken napakawan. Idatonko Kenka ti panagyaman ken panagdayawko. _____
